

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 1:11nôrabi urááqtaba (Apótoro) 1:6

nôrabi urááqtaba (Apótoro) timáyíkarai-wayukama nôrabi urááqtaba

Îtuma aáma tíménune téna árain-aimma tiráiyé.

¹ Tíópiratio, naayóbáqá maami-kánnaábímmá wataáma agatáunama minná Îtuma mi-qtátááqá tarôq uréna aarawaamá yiráátirai-qtataaqtaba agatáune. ² naayóbáké áaimma átárena íbêq-kanaaraqá Îtuma wenamáárîq awaaméqá umáyikena timáyíkarai-kayukama yiwíkена аамá áúmatan-aimma keyiraatiye. wemá mayaímá mamá ánataigae téna Áánûqtuni Aokaq-Áágóní akoqnáaraq timá yímikaiye. mikáké Áánûqtuma Îtumma awíqmena Áánûqtuma yabíkái-marupaqa utáiyé. ³ naayóbáqá Îtuma wenamáárîq aú-aiqa maténa pukáipoana anaaékaqa netuq-kánáámá wemá iyápó-annaraq wenaúma má-yiraatiraiye. miráuma kaayaq-wáyúká ái-ayaa-kanaama (40 kanaama) Îtuma yetôpaqa uréna Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba timá yímikaiye. ⁴ mirá téna Îtuma yeráwáqtê aáwaqa naí-yáárérâq maraq máena timá yímikaiye. keráwáqá Yérútáárebaq íma yuwéraq kóoro. keráwáqá paá yaákareq aboámá 'timénúne' téna timá akoqnáá tiráine. naayóbáqá Îtuma maará-tiraine: "kemá timá tímikaunna-yataaqaba awé oro. ⁵ Yóáane wemá aarawaamá nommá péqyikaraimanibo anaaékaqa pááqya-kanaabimma nommá peránómma Aokaq-Áágómá péqtikaniye." téna Îtuma tiráine. ⁶ ánibo mi-kánáárâqá iyápó-annama mórabi áíkuma máqe-urâae. yeráwáqá maará téta Îtuma ítama aónaraae: "uyátáraana-nako, íbêqa emá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 1:72nôrabi urááqtaba (Apótoro) 1:13

káámááni yabíkáanna-yataaqa yauwéqma ketáámá Ítíráaeo-wayukama yimínónô?” téta yemá tirááe.
7 ániibo wemá yauwéqma yeráwáqá timá yímikaiye: “maami-qtátááqá keráwáqtí minnâ íma wáipoaq mi-kánáawábi mi-túpááyábámá itánóe. ímiye. ketibomá aúyánápí kéitana wenamá mi-qtátááqtabámá kéitaiye.
8 miráimanibo anaaékaqa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá keráwáqtê kumáinaq keráwáqá akoqnááma mayánoe. ániibo keráwáqá ketáama maméq Yérútáárebakaraq Yúriabakaraq Támériabakaraq máqten-aukapaq-marabaqa mamé wéyáwé umá ínóe.

Îtuma aboání márûpaq utáiyé.

9 Îtuma wemá maamin-áímmá timá ánatatuwaitata wení iyápó-annama aónraawana aboání márûpaq Îtuma utáiyé.mórama waayá-kónnákómá awíqmena utáiyé. miráitata móra-konnakoma awíqmena kóitata yeráwáqá ókaraq wemmá íma aónaraae. 10 Îtuma aboání márûpaq kóitata yeráwáqá paá karáqtuwe máawana yeráwáqtí yimakaqá kaayaq-nákárátá itó-uma máqe-uraaye. yenákámá wayán-únákáqtôma umátoketa maará téta tirááye: 11 “keráwáqá Káárirí-wayukama nôraq itaráq itó-uma máeraq aabayápáqá karáqtuweraq mááo? maami Îtuma káonaawana Áánûqtuma wení márûpaq yauwéqma awíráitana kóiniq umá anaaéqa wemá miráráá umá yauwéqmena kumínaq aónanoe.” téta yenákámá tirááye.

iyápó-annama yeráwáqá téta ‘Yúqtaatini mayáiráqá móra-nakoma mayániye’ tirááe.

12 miráitata yemá Óríbêti-anuraq máqeta yuwéta Yérútáárebaq waaqókáq uréire urááe. 13 ániibo yemá uréta naayóbáqá máqe-uraan-namma yanaammá aráqmata-naupaq máqtemma máqe-uraae. min-iyápó-ánnámá mibáq máqe uráa-yuti yíwîqa Pítaae. Yóáane.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 1:143nôrabi urááqtaba (Apótoro) 1:21

Yêmitie. Áánarue. Píripie. Tómaátie. Paataáromiyue. Máátiyue.ánibo Yêmitima Áápiatimma áanikoe. ánibo Tááímonima káámááni-ayubike karuwaaq-naré. Yúqtaatima Yêmitimma áanikoe. mirá-uraiye. ¹⁴ maami-káyúkámá yemá máqtemma móra-iyakaq maréta nunamummá tíq-tiq urááe. ánibo yaímma aaranaammá Máriaama Ítuma anóama wení ábâqawaaraayugaraq máqtemma nunamummá tirááe. ¹⁵ mi-kánááráqá Pítaama itó-urena máqtemma wení ábâqawaaraayuma Ítun anaae wáráa-kayukati yúrikaq móra-aimma tiráiyee. mi-káyúkámá miráuma netuqyaammá (120) máqe-uraae. ¹⁶ Pítaama maará-tiraiye: “keráwáqá ketíbbâqawaayuo, ítáaro.naayóbáqá móra-aimma maará téna Aokaq-Áágómá Tébitini óyaukaq tiráine. maamin-nákómá Yúqtaatima aammá yiráátiqtata Ítumma yáqtokaae. min-áímmá Yúqtaatitaba arammá iyaíno. tiráimma íbêqa abarokáq kéiyee. ¹⁷ Yúqtaatima ketáátê yagaroqtamá máqe-uraimma wemá maami-máyáímá matáiyee.” téna Pítaama mirá-tiraiye. ¹⁸ maamin-nákómmá Yúqtaatima naayóbáqá wenamáárîq wení otaa-mónéqnápó maramá meyaníq uráine. min-áúkápáqá wenamáárîq ikákuraine. ko yutákitana yarákéna áyaqa kugúbagitana pukuráine. ¹⁹ minnýaba máqtemma Yérútáárebaq máa-kayukama ítaraane. miráitata min-áúkápáqtabámá yeqtí yáabikemma Aaketááma miráuma ‘naae-márábaré’ kéte. ²⁰ ánibo Pítaama maará-tiraiye: “maamin-áímmá Táámupi agatáin-aikoma maará kétiye. ‘wení naammá paá-namma wániye. móra-nakoma íma min-áúpáqá maíno.’ téna kétiye. ánibo ókaraq Táámuni wannaabí téna ‘káqo-nakoma ayuwáiyana wení mayaímá mayaíno.’ téna kétiye. ²¹ miráinataa íbêqa ketáámá móra-naqa uyátárai-naqa Ítute uréire uráiya-kayukabike aónama

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 1:224nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:3

awiránúnatae. ²² naayóbáqá Yóáanema áaimma átarena nommá waayúkama péqyikaraikake Ítuma mayaímá áaimma átama maténa aqtórác itana Áánûqtuma yauwéqma wení márûpaq awíqmena úitata aónaraiya-kayukabike móra-naqa awiránúnatae. miráinana Ítuma pukáipike itó-urai-waigoni ketáátê watáama tíniye.” tená Pítaama tiráíye. ²³ Pítaama mirá-timatuwaitata yemá kaayaq-náqá yiwíkaae. móra-waigon-awiqa Yótêbi Yátatie. wení káqon-awiqa Patáábatie.morá-nakon áwîqa Máátáiyatie. ²⁴ miráitata yeráwáqá nunamummá maará tétá tirááe: “uyátarai-nako, emá máqte-kayukati íyaqnoabaqa kanaarác káonaane. maa-kááyáq-nákábíkémá náawanaq awiránónáa keqtáámá tiráátíyo. ²⁵ miráinana min-nákómá Yúqtaatini mayáirác mayániye. wemá mórama ení iyápó-annabi mániye. ániibo Yúqtaatima maami-máyáímá yuwéna puí-márúpác kói-nakoni mayáirác mayániye.” téta nunamupí tirááe. ²⁶ mi máka-nakoratama kanaarác mi-máyáímá máyáawaniq urááyataboata yemá nunamummá kététa yátama maqmá akátémma Áanûqtuma mi-tátámá mamá Máátáiyatinopaq makáíye. mikáké Máátáiyatima wemá uyátáitata wemmá awíqma tiyááka umá móra timáyíkáan-annate yagaroqtamá ákáraae.

2

Aánûqtunopake Aokaq-Áágómá kukáíye.

¹ Ítuma pukéna itó-urai-kanaarake áaimma átarena kaayaq-wáyúkágárác tiyááka-kanaaraq (áwíqa Péqtekti-omaqa) yeráwáqá móra-naupaq yama áikutaee. ániibo ² anókaq áama ayéna akoqnáá uwáágoraa umá Áánûqtunopake kukéna maraq máa-naupaqa ógikaiye. ³ ániibo irautakáá-qtátááqá aónaraae. mi-qtátáákómá yabí-tábí

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:45nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:13

umá móra-mora-yuti yiqnókáq kukáiyē. ⁴ ániḅo Áánúq-tuni Aokaq-Áágómá yepí máqtemma ógiqme uráiyē. mi táoqa yeráwáqa áaimma átáma óq-aipike Aokaq-Áágómá yímitata tirááē.

⁵ mi-kánáaráqá yaímma Yérútáárebaq yamáa-kayukama yemá monoq-wáyúkábóata yemá máqte-marabake-kayukae. ⁶ maamin akoqnáá-uwaagoraan-aimma timá abarokáq itata máqtemma aarawaamá mórabita áíkutaae. miráitata yemá máqtemma móra-mora-yuma iyápó-annama yimónaamma óq-ain oq-aipike aamá kétéwata ôpake ya máe-kayukama yeqtáábike aamá kétéwataboata yimurere urááē. ⁷ ániḅo yemá máqtemma iyánáaq umá kánateta yúyánámmá ôriq umá itéta tirááē: “yemá maami-káyúkámá máqtemma aamó te-káyúkámá Kááririmarupake-kayukamoe. ⁸ náaraq iyô? ketáá móra-mora-yutaama ketáái táabikenaq kéitaunataabiyo?” téta tirááē. ⁹ ketáá máqtemma miráuma Páátíya-wayukama Maríya-wayukama Írama-wayukama Metapotémia-wayukama Yúríya-wayukama Kaaparótia-wayukama Pááqtati-wayukama Étia-wayukama ¹⁰ Parítiya-wayukama Paapíriya-wayukama Íqtíbi-wayukama Aríbiya-wayukama Tairíni-marupaq waaqókáre Aróma-wayukama Íbarugaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Karíti-wayukama Arébiya-wayukama itáunataama ¹¹ ketáámá káqo-kaqo-marupake yemmá máqtemma ketáái táabike wátáama Áánûqtuni anó-qtataatriq iqtábá kéte. ¹² máqte-kayukama iyánáaq umá ánataraamanibo móra-nakoma mi-qtátáákón áaimma íma kanaaráq timá yímikaiye. yemá yeíyáá maará téta tirááē: “maami-qtátááqá nói-qtataakoni áainabiyo?” téta tiráámanibo ¹³ yaímma-wayukama akáyáámmá téta maará-tiraaē: “yemá taíbaq-

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:146nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:20

aipike téta taíbaq aúgemma wááéni-nomma naréta neginaagí kéoe.” téta tirááe.

Pítaama watáama tiráíye.

¹⁴ miráimanibo Pítaama tiyááka umá móra-iyapo-annate itó-uma máena anókaq ááyama máqte-kayukama watáa timá-yimena tiráíye: “keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, Yérútáárebaqa máa-kayukama ketáama itéraq maami-wágóní áaimma keráwáqá ítama arútáaro. ¹⁵ keráwáqá túyánámmá ítáama keqtaáyábá ‘aíbôq-nomma naréta neginaagí kéoe’ téq kétémanibo íbêqa paá aabayaaraq (9 kirokiraq) kéuyawiye. ¹⁶ miráimanibo maami-qtátááqtabá naayóbáqá Áánûqtuni amuné-náqá Yóéroma maará-tiraine. ¹⁷ Áánûqtu tiráíne.

‘aqtó-kánáámá waaqókárîq kéinaqa ketí Aágoni akoqnáama yúwáanana máqtemma aarawaabí kumíniye. miráinata keqtáanimaarabi keqtiáámûmaaqa amuné-áímmá tínoe.

keráwáqti awaayatí-wayukama yúramma karákéta kainapákáá umá aónaiyata keráwáqti anónuqma-wayukama kaimmá aónanoe.

¹⁸ mi-kánáaráqá ketí mayái-mákónábi mayái-íníkkómmá ketí Aágoni akoqnáama yíménata yeráwáqá amuné-áímmá tínoe.

¹⁹ kemá aabayákáqá awaaméq-yátááqá yiráátéq aménáápáqá maa-márábímmá awaaméq-yátááqá yiráátenune.

naaegógáráq iragáráq úmukaraq wánoe. ²⁰ uyátárai-nakoni anó-kanaama íma pááq uráinana aabaúgómá kumayuqá auráinana wíyokoma mamá naaemá aurániye.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:217nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:27

²¹ mi-kánáaráqá náayubi uyátárai-nakon áwíkaq yaíya-kayukama Áánûqtuma yeráwáqá yauwéqma yiwiraínata yemá wenná mánoe.'

téna Áánûqtuni amuné-nákomá Yóéro mirá-tiraine.”
téna Pítaama tiráiyé. ²² Pítaama ókaraq tiráiyé:

“keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, maamin-áímmá Ítáaro. Ítuma Náátárêtibake-nakoqtaba aamá timá-timénaa kéune. ²³ wemá keráwáqti aúkáapi máitanama

Áánûqtuma wepí taígani awaaméq-yátáákáráq amuné-áíkáráq tarôq itaq keráwáqá kenamáárîq aónaraae. naayóbáqá Áánûqtuma wenamáárîq aúyánámmá ítarena maamin-náqá Ítumma keráwáqti tiyáápi karaq maréna keráwáqá áamáam-aimma arátê-kayukama iyáápi tímitaq wemmá kaapaq-yátáq ikámôwana pukáiyé.

²⁴ miráimanibo Áánûqtuma min-náqá yauwéqma pukáipike múte itó-umakaraiye. ániibo wemmá aú-aiqa éna puí-yátáápi ké mamá paábaq ayúkaiye. miráuma puí-yátáákómá min-náqá íma kanaaráq yáqtokaiye.

²⁵ Tébitima min-nákóqtábá pukáipike itó-iniqtaba maará téna tiráine.

'kemá máqte-tupaama uyátárai-nakoma ketí túbáq aati-aatimá máetaq aónaraunaboana wemá ketimakáq máipoana kemmá móra-yataakoma íma tiwe-qtániye.

minnýaba timuqá ôriq umá kémaraunana

²⁶ ketáagoma amuq-yatáákáráq tóyaupikemma anókaq ááyama kétéiyé.

²⁷ emá íma ketí tirun-íyápómá yúwénana puí-márúpáq wíniye.

ítaraunboana ketí túgogaraq aagániye. minnâ kemá ení Aokaq-náqá íma ayúwénana kabiraíno.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:288nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:36

²⁸ matúq-matuq umá mái-apaq wí-ámmá kemmá tirááti-
raanama kemá kété máeboaa kepímmá timuq-
yataáaqá ógitikaraane.'

téna ketináábútáá Tébitima tiráine.

²⁹ ketífbâqawaaraayuo, ketináábútáámá Tébitima púítata
uqtamákkaraane. wení mararaamá ketáátê íbêqa paá
wáiyé. ³⁰ miráimanibo Tébitima Áánûqtuni amuné-

náqá máenaboana kéitaitana Áánûqtuma árain-aimma
akoqnáá umá maará-tiraine. mórama 'enánnábíké-
nákómá ení márûqa yabíkái-yataaqa mayániye' téna
Áánûqtuma Ítuqtaba Tébitimma timá ámikaiye.

³¹ naayóbáqá Áánûqtuma nôrabi ínena i-qtátáaqá
Tébitima aónatuwena Ítuma pukéna itó-iniqtaba tiráine.

Ítu Káríqtoma wemá min-nákóqtábá Áánûqtu íma
ayúwáitana puí-márúpáqá máena wení aúgoma íma
kabiraráiyé. ímiye. ³² Ítuma pukáipike Áánûqtuma

mamá itó-umakaraiye. miráitaqtaa ketáámá aónareqtaa
kétunatae. ³³ íbêqa wemá Áánûqtuni márûpaq uténa
Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mayéna aboání aayáánurapaq
máiyé. ánibo naayóbáqá Áánûqtuma téna 'Aokaq-

Áámá aménúne' téna tiráiniq umá íbêqa aboámá
Aokaq-Áámá keqtáábí atítikaraitaq íbêqa keráwáqá
káonaae. ³⁴ Tébitima Áánûqtuni márûpaqa Áánûqtuni

aayáánurapaq ímamanimanibo wemá maará téna tiráine.
'uyátárai-nakoma ketí uyátárai-nakoqtaba maará-tiraine.

emá ketiyáánurapaq maraq mááo. ³⁵ ánibo anaaékaqa
kemá ení namuro-wáyúkámá mamá ení aítauq
aménáápáq yikánúne.'

téna Tébitima tiráine. maamin-áimmmá téna
anaaeékaq Áánûqtuma Ítuni namuro-wáyúkámá yítábí
mayuwánîqtaba amuné-áipí tiráiyé. ³⁶ miráinataa

ketáámá máqtemma Ítiráaeo-anna-wayukama

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:379nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:41

maaminnáyabama ketáámá ítama arutánátae.maamin-
náqá Ítumma keráwáqá kaapaq-yátáq ikámôwana
pukáimma minná Áánûqtuma wemmá mamá anómma
uyátárai-naqa Metáíyamma aúrakaraiye.” téna Pítaama
tiráiyé.

*aarawaamá taíbaq yirummá waeréta monoq-nómmá
pékaae.*

³⁷ yemá maamin-áímmá ítáawana min-áílkóma yeqti
íyaqa atákáiyé. yeráwáqá Pítaakaraq yaímma iyápó-
annama maará téta timá yímikaae: “ketíbâtiwaayuo,
ketáái túnabaro íbêqa ketáámá náaraq ónúnataabiyo?”
téta tirááe. ³⁸ Pítaa maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá
máqtemma móra-mora-wayukama tirummá waeréraq
monoq-nómmá Ítu Káríqton áwîkaq kéberaiyanawaq
keráwáqti kúmiqa mamá paá umátikaino. keráwáqá
mirá kéiyanaawaq Áánûqtuma wení Aokaq-Áámá
timíniye. ³⁹ naayóbáqá Áánûqtuma maami-qtátááqá
keráwákáráq keráwáqti iyápógaraq yaímma nékaq
máiya-kayukagaraq ‘timénúne’ téna timá akoqnáá
uráine. owé. Áánûqtuma ketáái uyátárai-nakoma
‘timénúne’ ténaboana máqtemma yááyarai-kayukama
Aokaq-Áámá yimíniye.” téna Pítaama tiráiyé. ⁴⁰ ániibo
Pítaama aayáqtáákaq wataáama akoqnáá umá maará
tiraiye: “keráwáqá atéráaro! keráwáqá íma arupú o-
káyúkátí táí-aaikake nékaq mááero. yetí táí-meyamma
anómma aurániye.” téna Pítaama tiráiyé. ⁴¹ miráitata
máqte-kayukama Pítaan áama ítáa-kayukama monoq-
nómmá pékaae. mi táoqa taígani-kayukama yirummá
waékáamma (miráuma 3,000) mórabi yorupamá
yoráutaiye.

aúgemma Ítun aamá ítáa-kayukati íraqôn-aaine.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 2:421nôrabi urááqtaba (Apótoro) 3:2

⁴² mi-káyúkámá íráqôniq umá timáyíkáan-annati yáama kéiteta yíbâqawaayuma yíwáqnaa éta yeráwáqtê mórapike aáwaqa kéneta nunamummá tirááe.
⁴³ miráitana Áánûqtuma taíbaq-awaameq-yataaqa iyápó-annabi tarôq uráitataboata máqte-kayukama ikatíq urááe.

⁴⁴ máqte-kayukama Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq uráá-kayukagaraq mórabi máqe-uraae. ánibo yemá yeqtí máqte-qtataaqtabama mórabi maqmá yaikááe.
⁴⁵ miráitata yemá yeqtí máqte-qtataaqa waayúkaraq máráawata meyaníq kéowata moneqa matááe. mi-mónékáké yeqtí waayúkama móra-mora-yuma nóiqtababi o-qtátááqá meyaníq urááe.

⁴⁶ máqte-tupaama yemá máqtemma mórabi anó-monoq-naupaq uráámanibo yemá óq-naun oq-nauke Ítuma naayóbáqá yímikainikaa umá yammá wááeni-nokaraq mórabike narááe.yeráwáqá yimuqá kémareta máqtemma yímikaae. ⁴⁷ máqte-kanaaraqa yemá Áánûqtun áwíqa múte kéyauyowana káqo-kayukama yeqtí yáaimma yimónéta 'íráqôniq kéoe' tirááe. máqte-kanaabimma uyátárai-nakoma yawéqma yiwírái-kayukama ókaraq-okaraq yoráutaiye.

3

mórama aítauqa táíq urái-naqa íráqôniq uráíye.

¹ móra-taoqa Pítaayaa Yóáanema anó-monoq-naupaq nunamummô téqo-kanaa énaikaq (3 kiroki) kéitata utááye. ² ánibo móra-naqa aítauqa táíq urái-naqa mikáq awíqmeta utááe. min-náqá anóama miráuraimma marákáraine. máqte-tupaama anó-monoq-nakoni oqtaráqá aati-aatimá máitata min-óqtáyábá 'íráqôn-auramma aónaiye' téta tirááe. máqte-kayukama yemá wemmá káonaawana máqte-kanaaraqa moneqtaba

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 3:311nôrabi urááqtaba (Apótoro) 3:12

waayúkaraq inaa-inaa tiráiyē. ³ ániibo maamin-nákómá Pítaayaa Yóáanemma yumónaimma anó-monoq-naupaq uyáberaiyeta kéoyana min-nákómá oqtaráq máena yenákáráq yaímma-yataaqa timígáae téna ítama aónaraiye. ⁴ Pítaama mi kárú-nakomma aúrapi karáqma akoqnáá kéitana Yóáanegaraqa miráuma aúrapi karákáitana Pítaama maará téna tiráiyē: “emá kekárátá timónaao.” téna tiráiyē. ⁵ ániibo “móra-yataaqa yenákámá timíyéta kéoye” téna wemá waéqma yenákátí yúrapi karákáiyē. ⁶ miráimanibo Pítaama maará téna tiráiyē: “kemá móneqa íma matokáunnamanibo kemá móra-yataaqa matokáunnama kanaaráq emmá aménúne. minná Náátárêtipake-naqa Ítu Káríqton áwíkaq emá itó-uma aammá waao.” téna timá ámikaiye. ⁷ min-nákóní ayáákaq yáqtoqma itó-umakaitana páátákáá min-nákóní áiyayaakoma arupú umágéna akoqnáá uráiyē. ⁸ ániibo min-nákómá yaúmetameta kéena uréire éna yenákátí yinaae waqména anó-monoq-naupaqqa uténa wemá yaúmetameta kéena Áánûqtun áwíqa múte yaútaiye. ⁹ ániibo máqtemma aarawaamá min-náqá káonaawana uréire kéitata yemá Áánûqtun áwíqa múte yaútaae. ¹⁰ miráitata aarawaamá min-nákómá anó-monoq-nakoni íraqôn-oqtaraqa máena máqte-kayukaraq móneqtaba inaa-inaa téwai-nakoma aarawaamá íbêqa káonaawana atóbamagitata aónama iyánáaq kéeta taíbaq-yuyanamma ítaraae.

Pítaama anó-monoq-naupaq watáama tiráiyē.

¹¹ maami aítaiqa táíq urái-nakoma Pítaayaa Yóáaneti iyáákaq toto umá aarawaamá anó-monoq-namma ‘Tórómónini naamátûpare’ tenn-áúkápáq uyaatéta yama áíkutaae. ¹² Pítaa mi-káyúkámá keyimonena maará téna watáama timá yímikaiye: “keráwáqá nôraq

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 3:1312nôrabi urááqtaba (Apótoro) 3:18

itaráq maami-qtátááqtábámá netuqyaa-túyánámmá kéitaa? nôraq itaráq kerátátí túrapimma kégararaao? keráwáqá túyánámmá itáama kerátámá kerátátí akoqnááqaraq aokaq-ááíkákénáq maamin-náqá mamá itó-umakarauyo? áraimma ímiye. ¹³ keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, Áabaraagaraq Ááítekigaraq Yáakoboma yeráwáqá ketáái títaubikotaaí Áánûqtuma wení mayaí-íyápógón áwîqqa múte yaútaimma Ítue. wemá min-nákómmá keráwáqá awîqma ááíq-wayukati iyáápi máráawana anó-kawaa-nakoma Pááíratima aónaimma otaa-qtátááqá íma wáitanaboana yauwéqma paá timákanena uráimanibo ímiye. keráwáqá wemmá tinaaéma umákaraane. ¹⁴ miráita keráwáqá wemá arupú éna Aokaq-náqá íráqôniq umá yaináí-náqá aabi mayákaraae. keráwáqá waayúkama ikámma puí-náqá ayúkaamanibo ¹⁵ aúwaraikoni áai-naqa wemmá ikákaae. miráimanibo Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraitaka yauwéqma kerátámá minnýaba wení wataama timáe uréire kéuye. ¹⁶ miráitaka kerátámá weqtábá itáíq-itaiq kéuye. miráitana Ítun áwîkaqa maamin-náqá mamá akoqnáá kéumakaitaq keráwáqá wemmá káoneq ítama kárutaae. Ítuma wenamááríq kerátátí itáíq-itaiq í-yátááqá kêtimitaka maami itaí-yákáákómá maan-nákókáqá keráwáqqtí túrakaq íráqôn-akoqnaa-yataaq abarokáq kéiye.

¹⁷ áraine. ketíbâtiwaayuo, kemá itáunnama maami-qtátááqá keráwákáráq keráwáqqtí anó-kayukagaraq Ítu Káríqtomma íma ítama arútarepoaq keráwáqá mirá-uraane. ¹⁸ miráimanibo naayóbáqá Áánûqtuma maará téna wení amuné-wáyúkátí yóyaukaq tiráine. ketí timákai-naqa Káríqtoma aíqqa í-yátááqá mayániye.' tiráane. keráwáqá mirá kéowanaibeqa min-ááímmá

abarakáq kéitana naayóbáqá Áánûqtuma tiráin-aikoma arammá kéiyaiye. ¹⁹ miráinaq túyánámmá waéqma itéraq tirummá waeraiyana Áánûqtuma keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna awikátuwaniye. ²⁰ miráyanama Áánûqtuma keráwáqá aúgen-akoqnaama tiména Ítumma Káríqtoma timákainana kerawaqtôpaq kumínimma Áánûqtuma naayóbáq Ítumma awaaméqá umákaraine. ²¹ íbêqa wemá Áánûqtuni márûpaq máena Áánûqtuma máqte-qtataaqa keqnáámmá mamá aúgeniq íní-kanaayaba awé ínimma miráuma naayóbáqá Áánûqtuma wení aokaq-ámúné-wáyúkátí yóyaukaq tiráine. ²² Móteti maará-tiraine. ‘Áánûqtuma uyátárainakoma keráwáqtí tîbâqawaayupike mórama amunénáqá kekáá umá mamá timíniye. keráwáqá wenáama anaaé waqamá kéiteraqa keráwáqtábá tînna-yataakoni anaaé wáráaro. ²³ náayuwabi min-ámúné-nákón áama íma itáiyana Áánûqtuma yeráwáqá yíkaminata puínoe. miráinata yemá ókaraq Ítíráaeo-wayukate móragaraq íma mánoe.’ téna Mótetima tiráine. ²⁴ naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá maamin-áímmá tiráamma Táámuyogaraq yaímma anaaékaqo abarakáq uráakayukagaraq yeráwáqá maamin-áímmá tiráamma íbêq-kanaaraq wáiqtaba tiráane. ²⁵ keráwáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí iyápó-annama mááe. keráwáqtí tináábútáábi Áánûqtuma aamá timá yarúmakai-qtataaqa matáa-kayukae. Áánûqtu maará téna Áabaraamma timá ámikaine. ‘ení iyápógokake máqtemma maa-márábí-káyúkámá kemá yemmá íraqôniq umáyikanune.’ tiráine. ²⁶ Áánûqtuma áqnáabaq wení iyápóma Ítumma timákaitana keráwáqá mamá íraqôniq kéomatikena keráwáqtí táí-aaipike mamá waétikanena iráine.” téna Pítaama tiráiyeye.

4

Pítaayaa Yóáanema ánná yímikaae.

¹ Pítaayaa Yóáanema yenákámá máqte-kayukabi wataáama kéteyaqtaba anó-monoq-wayukagaraq monoq-náupáq-káwáá-nákaráq Tááqtûti-wayukagaraq mikáq irááe. ² ániibo anó-monoq-wayukama maamin-nákámá aarawaamá wataáama kétima-yimeta Ítu Káríqtoma pukáipike itó-urai-waigoni wataáama kétima-yimeta yaímma pukáa-kayukama itó-inoe' téta tiráiyee. ³ miráitata yemá maamin-nákámá yáqtoqma ánná yiméta íbêqa énaikariq itata aabáyaamma aamá ítama yainánúnatae' téta yiwíqmeta urááe. ⁴ miráimanibo netuqyaa-káyúkámá aaramá waamá yenákátí Ítuqtaba téyan-aimma itéta yirummá waékáamma yemá netuqyaa-káyúkáé (miráuma 5,000).

yenákámá káánítôre-wayukati yúraqa aamá ítama yaíkaae.

⁵ aabáyaamma anó-kayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq yaímma ámaán-aimma yiráati-wayukagaraq máqtemma Yérútáárebaq áíkutaee. ⁶ ániibo máqtemma anó-monoq-wayukagaraq Áánatima Kááyápatima Yóáanegaraq Érékáánara yeráwákáráq yeqtí móra-annagaraq yeráwáqá mórabita Yérútáárebaq áíkutaee. ⁷ mi-kááyáq-íyápórátámá yemá yeqtí yúbáq mamá itó-umayikareta yemá maará téta ítama aónaraae: “kenákámá náawan áwíkarabi akoqnáararaq maami-qtátááqá tarôq kéoyo?” téta tirááe. ⁸ ániibo Aokaq-Áágómá Pítaani arupimmá ógiraitana wemá maará téna tiráiyee: “keráwáqá Ítiráaeo-wayukati anómma kawáá-wáyúkágáráq waayúkati áaimma kawáá uráa-kayukagaraq keráwáqô, ⁹ kekárátá ítama aónéq ‘naayóbáqá maamin-náqá aítuqqa táíq uráimanibo nôraq

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 4:1015nôrabi urááqtaba (Apótoro) 4:16

itanawáq aítaukoma íráqôniq uráiyó' téq keráwáqá kétémanibo ¹⁰ keráwáqá káonaiyata máqtemma Ítiráaeo-wayukama aónaaro. maamin-náqá wemá keráwáqti túbáq itó-uma mái-nakoma Ítu Káríqtoma Náátárêtibakenakoni áwíkaq atóbama íráqôniq kéiyé. min-náqá keráwáqá kaapaq-yátáq ikámôwana púitana Áánûqtuma wemmá yauwéqma itó-umakaraiye. ¹¹ maamin-náqá Ítuqtaba Áánûqtuni wataáama agamatá-kánnáágómá maará kéiyé. 'keráwáqá mayái-wáyúkámá naammá inéq maamin-óqtáqtábá táí-oqtane téq tiráamanibo akoqnáá uráitata naakóní áwáá moyakaq makéta káqon-oqtamma min-ámúráq kémaraae.íβêqa maamin-óqtákómá akoqnáá-oqtama káuraiye.' kéiyé. ¹² máqtemarabaqa Áánûqtuma íma káqon-awíkaq keqtáámô yauwéqma tiwirániqtaama tiráátiraae. paá Ítun áwíkarapi akoqnááraraq tímikaiye.

¹³ ánibo káánítôre-wayukama yemá Pítaayaa Yóáanema yimónaamma yenákámá íma ikatíqa éta akoqnáá umá wataáama tiráiyé. miráitata monoq-káánitóre-wáyúkámá yenákámá yimónaamma naayóbáqá íma aúba-namma pékaaye. yenákámá paá Ítugaraq yagaroqtamá uréire uréta yaákaq urááe. ¹⁴ miráitata yemá aónaamma minnámo aítuqa táíq uráimma mamá íráqôniq umákaayan-nakoma yenákátê itó-uma yagaroqtamá máitata aónawaeta káánítôre-wayukama yemá tínón-aimma íma wáitata ókaraq íma wataáama tirááe. ¹⁵ miráitata yemá min-nákámá tímáyikaayata min-námmá yuwéta máápaq yaúbama mááyata yemá naaúpaqa wataáama yeíyáá téite urááe: ¹⁶ "ketáámá maamin-nákámá nôraq umáyikanunataabiyo? yenákámá móra-awaameq-yataaqa tarôq óyata máqtemma Yérútáarebaq-

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 4:1716nôrabi urááqtaba (Apótoro) 4:24

ininaukaqa yemá aónama ánatarapoata ketáámá minná kanaaráq íma mamá aúyoranunatae. ¹⁷ miráimanibo maamin-áíkmá móragaraq anóniq umá máqte-kayukabi wéyáwé ínîpoaqtaa ketáá yenákámá yiwíkeqtaa ókaraq Ítuni áwîqa íma káqo-kayukama timá yíméro téqtaa akoqnáá-aimma timá-yimenunatae.” téta yemá tirááe.

¹⁸ ánibo yeráwáqá maamin-nákámá yiwíketa akoqnáá-aimma téta “kenákámá móragaraq maamin-náqá Ítun áwîkaqa káqo-kayukama íma timá yímekao.” téta tirááe. ¹⁹ miráimanibo Pítaayaa Yóáanema yenákámá maará téta tirááye: “kerátámá Áánûqtun aúrakaqa arupú-aainaq tarôq óyú keráwáqtí táawaq itáyúyô? keráwáqá kenamáárîq yaináí-wáyúkaráá umá máeqa timá tíméro. ²⁰ kerátámá maami kateko-yátááqá káoneka ítarauyatabama íma kanaaráq paatí máyubo abarokáq timá-yimeyuye.” téta Pítaayaa Yóáanema tirááye. ²¹ máqtemma anó-monoq-wayukama akoqnáá umá iragáráq-áímmá téta maamin-nákámá timáyikayata kóuraaye. miraitata yeráwáqá máqte-kayukati yáaqa ikatîq urááe. ánibo anó-monoq-wayukama maamin-nákámá ánná yimínônaqtaba abáá uwaeta ibáqyukaae. máqte-kayukama maami-qtátááqá tarôq kéoyata káoneta yemá Áánûqtun áwîqa múte yaútaae. ²² ánibo áitauqa táíq uráimma mamá íráqônîq umákaraayana-koni-karitimaatima uyátá-maqma kaayaq-wáyúká áiyayaamma (40 karitimaatima) máqe-uraiye.

monoq-wáyúkámá akoqnáá umá nunamummá tirááe.

²³ iyuwáiyatama yauwécma yenákátí aanábó-wáyúkámá máápaq uréta anó-monoq-wayukama ten-áímma máma timá-yimikaaye. ²⁴ ánibo yemá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá móra-iyakaq maréta nunamummá maará téta tirááe: “anó-nako, enamáárîq

wíyôkaraq maragáráq únókáráq tarôq kée máqte-qtataaqa arunóbáqá wáimma tarôq urááne. ²⁵ naayóbáqá ení Aokaq-Áágómá ketáái títaubikomma ení mayáináqá Tébitimma maará téna timá ámikaiye. ‘nôraq itatawáq Yéqtaaeo-wayukama íma Íbaru-wayukama íyamma yeráwáqá kéitatawaq nôraq itatawáq waayúkama aamá íma ítaraa-kayukaraa umá kéitao? ²⁶ maa-márábí yabíkái-kayukama (kíni) yeráwáqá yokaa umá ánateta anó-kayukama mamá áíkuyeta Áánûqtumma wení Metáiyakaraq namuroíq umákaraae.’ téna Aokaq-Áágómá Tébitini ibí tiráíye.

yemá nunamupí téite kéoe.

²⁷ áraain-uraane. kínima Érótigaraq anókamaami-naqa Pááqtati Pááíratigaraq yaímma Yéqtaaeo-wayukagaraqa Ítiráaeo-wayukate yeráwáqá yagaroqtaréta máqtemma Ítumma ení Metáiyama namuroíq umákaraae. ²⁸ miráimanibo yemá áíkuteta emá túyánápíké timá akoqnáá uráán-aimma abarokáq mamá pááq urááe. ²⁹ uyátaráana-nako, íbêqa emá itaao.maamin-áíqtába yeráwáqá akoqnáá-aimma téta iragáráq-áímmá kéte. ení watáama abarokáq ikatîq íma éqtaa timá yiménúnayabataama tíwáqnaa uwo. ³⁰ ení ayáámma múte yaúte waayúkama mamá atóbamayikeaq enamáárîq ení Aokaq-náqá Ítumma wenáwîkaqa anón-awaameq-yataakaraq kateko-yátáárîq uwo.” téta nunamupí tirááe. ³¹ miráitana yeráwáqá áíkuma máqeo-nakoma warááwaraa kéitana yeráwápímmá Aokaq-Áágómá ógikaiye. miráipoata yeráwáqá ókaraq íma ikatîqa éta yeráwáqá akoqnáá umá Áánûqtuni watáama abarokáq áaimma átáma timá yímikaae.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 4:3218nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:2

yirumma ámê-kayukama máqtemma móra-iyakaq makááe.

³² máqtemma Ítukaq yirumma ámê-kayukama móra-iyakaq maréta móra-nakoma íma móra-yataaqtabama 'kennáe' téna tiráibo máqte-qtataaqa minná 'máqte-kayukati minnáe' téta yeráwáqá tirááe.

³³ ánibo timáyíkarai-wayukama yeráwáqá Ítuma pukéna itó-urain-aimma téta wení akoqnáa-yataaqtabagaraq tirááe.miráitana máqtemma Áánûqtuma wení íráqô-yataa yímikaiye.

³⁴ ánibo yeráwápikémmá móra-nakoma íma aáwaqtabama áama yaráiyee. miráitata máqtemma yeráwáqti marawábi naammá waayúkaraq maráawata meyáníq urááe. minnárake móneqa matéta timáyíkarai-wayukama yímikaae. ³⁵ ánibo timáyíkarai-wayukama yemá móneqa matéta aqtórárîq o-qtátááqá íma makáá-kayukama yaímma yímikaae.

³⁶ itáaro. móra-naqa máqe-uraimma wenáwîqa Yótêbie. wemá Aríbae-annabike abarokáq uráimanibo timáyíkarai-wayukama weqtábá Páánabati téta tirááe. min-áwíkon áaimma umá yíqtaiq í-áráaré'. ³⁷ wení maramá Táíparatibaq wáitana waayúkaraq máraitata meyáníq urááe. minnárake móneqa maténa timáyíkarai-wayukama má yímikaiye.

5

Áánánáiyatiyaa Tapáírae.

¹ móra-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Áánánáiyatie. ánibo ánáakon áwîqa Tapáírae. miráitana Áánánáiyatima wení yaímma-yataakaraq maragáráq yaímma-wayukaraq maráyata meyáníq ígáae tirááye. ² miráitana Áánánáiyatima mikáké móneqa maténa yaímma wetábá aúpáq máráimma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:319nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:10

ánáakogaraq aónaraiye. tébakaq-moneqa iyápó-annati yítaupi má-makaiye. ³ ániibo Pítaama maará téna tiráiyé: “Áánánáiyatio, nôraq itaawáq emá Tááqtaamma ayuwáánanawaq ení áyaqnoabaqa ógiraitaa emá Aokaq-Áágómmá kaaqaari-áímmá timá ayuwé mi-máraráké enamáárîq yaímma-moneqa aúpáq makáánô? ⁴ maami-márámá ení maramá íyaq wáqe-uraiyo? anaaékaqa maami-márámá meyáníq kéowana móragaraq ení maramá íma wáqe-uraimanibo mónéqa maténa ennámíbo mónekaraq arupú íma urááne. nôraq itaawáq mirán-ááímmá tarôq uráano? emá morá-wayukama íma kaaqaari-áímmá timákáraapo Áánûqtuma kaaqaari timákáraane.” téna Pítaama tiráiyé. ⁵ ániibo Áánánáiyatima maamin-áímmá kéitena marabí yutákéna pukuráiyé. miráitata min-áímmá ítáa-kayukama ôriq umá yáaqtaba urááe. ⁶ miráitata yaímma awaayatí-wáyúkámá wení arááq-auma tabaráábe wáqtôbi múqmúmeta mó-uqtamakaraae. ⁷ anaaékaqa aabaúgómá kaumotá kéitana Áánánáiyatimma ánáakoma nói-qtarabi abarokáq immá íma ítarena min-náúpáqá utáiyé. ⁸ ániibo Pítaama maará téna: “Tapáírao, timá-timiyo. mararákémhá mónéqa káginnawaq enawaikótéma matááyô?” téna Pítaa titana Áánánáiyatimma ánáakoma maará-tiraiye: “owé. kinnamiye.” téna tiráiyé. ⁹ ániibo Pítaama maará téna timá ámikaiye: “nôraq itakawáq kenákámá aamá timá móraraq marékawaq uyátárai-nakomi Áágómmá kémakateyo? emá itaao. enawaikómmá maaméta mó-uqtamakatuweta yekáyúkámá yemá waaqókáq oqtaráq máanapoata yemá ekáráq maméta mó-uqtanoé.” téna tiráiyé. ¹⁰ miráitana Tapáírama wemá min-áímmá kéitena páátákáá marabí yutákéna pukuráitata awaayatí-wáyúkámá min-náúpáq

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:112nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:18

utéta aónaamma Tapáirama pukuráitata yemá min-ínímmá maméta awaikómmá uqtamákáraa-waigoni waaqókáq mó-uqtamakaraae. ¹¹ miráitata máqtemma yirummá ámê-kayukama káíkuyogaraq yaímma-waayukagaraq maamin-áimma kéiteta yeráwáqá yáaqa ôriq umá karáiyé.

ókon-okomma awaaméq-yátááqá abarokáq uráiyé.

¹² timáyíkarai-wayukama aarawaatí aúkápimma ne-tuqyaamá awaaméq-yátááqá ókon-okomma tarôq urááe. miráitata máqtemma itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá móra-iyakaq maréta Tórómónini naamátûpare téta áwîqa yaakáq ya áíkutaae. ¹³ yaímma káqo-kayukagaraqa yemá ikatéta íma yeráwáqtê yagaroqtamá máqe-uraae. miráimanibo yemá aarawaamá maami-káyúkátí arupú-yaaímma aónaraae. ¹⁴ taíbaq-wayukama uyátárai-naqa Ítukaq itáíq-itaiq kéeta yeráwáqtê yagaroqtamá mórabi yorupamá yoráutaae. ¹⁵ miráitata máqtemma aarawaamá karí-wáyúkámá yíwíqmeta aakaq mó yíkaraae. miráinana Pítaama aakaq uréire kéinana amakómá mi-karí-wáyúkámá yúgeqtaaq íniye. ¹⁶ yaímma aarawaamá máqte-marupakemma Yérútáare-marukoni waaqókáq-wáyúkágáráq yemá yama áíkutaae. mi-káyúkámá yemá karí-wáyúkágáráq yaímma táí-aagoma yeráwápí máikayugaraq yíwíqmeta irááe. miráitata máqtemma mi-karí-wáyúkámá atóbageqe urááe.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma iyápó-annama ánnábike paábaq iyúkaiye.

¹⁷ miráitata anó-monoq-wayukagaraq yaímma yeráwáqtê yagaroqtamá máa-kayukama yemá Táátûtiq-wayukaboata tímáyíkarai-wayukama anómma íyamma umáyíkaraae. ¹⁸ miráitata anó-monoq-wayukama yemá íyamma itata tímáyíkarai-wayukama kárún-aaimma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:1921nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:25

timáyiketa yáqtoqma ánná-naupaq otaa-káyúkágáráq yagaroqtamá yíkáawata máqe-uraae.

¹⁹ miráimanibo nokáámma uyátárai-nakonopake kaqtó-nakoma ánná-naupake oqtamá ítuwena máápaq yiwíqma márûte kéiyuwena maará-tiraiye: ²⁰ “keráwáqá anó-monoq-naupaq uréraq maami máqtemma aúgen aúwarai-waigoni áaiqtaba ítáamma abarokáq máqte-kayukama mó timá yíméro.” téna uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake iréna tiráiyé. ²¹ yemá iyápó-annama maamin-áimmô kéitetama aabáyaanapaq yaúbama iréta anó-monoq-naupaq watáama máqte-kayukama má timá yímikaae. ániibo anó-monoq-wayukagaraq yaímma yeráwáqtê yagaroqtamá máa-kayukagaraq káánítôre-wayukagaraq yaímma Ítiráaeobake anó-kayukagaraq yeráwáqá mórabi áikutaee. miráitata yemá ánná-naupaq aamá yuwéta iyápó-annama yiwíqme yero.” téta tirááe. ²² miráitata yaímma i-wáyúkámá ánná-naupaq uréta aónaamma min-náúpáqá iyápó-annama íma máqe-uraae. miráitata yemá yauwéqmeta anó-monoq-wayukaraq uréta maará-tiraae: ²³ “ketáámá ánná-nakoni oqtamá aónáunataama akoqnáá umá aúyaqmaketa ánná-wayukaraq yabi-í-wáyúkámá yemá máqten-oqtaraq yabíqtuweta máqe-uraae. miráitaqtaa ketáámá min-nákóní oqtamá íma aónáunataama min-náúpáqá móra-naqa íma máqe-uraiye.” téta tirááe. ²⁴ ániibo i-wáyúkatí monoq-káwáá-nákógáráq wayúkati yaímma anó-monoq-wayukagaraq yemá maamin-áimmá ítátuweta yeráwáqá netuq-yúyánámmá kéiteta maará téta tirááe: “mi-qtátááqá náaraq umá páaq uráiyó?” téta tirááe. ²⁵ miráitana móra-nakoma yeqtôpaq iréna timá yímikaiye: “ítáaro. maami-káyúkámá keráwáqá ánná-naupaq yíkáa-kayukama yeráwáqá anó-monoq-naupaq máeta máqte-kayukama

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:2622nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:32

watáama kêtima-yime.” téna wemá tiráiyé. ²⁶ miráitata yaímma i-wáyúkágáráq yeqtí anó-kawaa-nakogaraq yeráwáqá anó-monoq-naupaq uréta iyápó-annama yíwíqmeta iráamanibo íma yíkakaae. ímiye. yemá máqte-kayukati yáaqa kéikatetaboata yeráwáqá tíkaminoqtaae téta ikatîq urááe.

iyápó-annama káánítôre-wayukati yúrakaq aama tíyábá íma ikatîqa urááe.

²⁷⁻²⁸ miráitata i-wáyúkámá iyápó-annama yíwíqmeta káánítôre-wayukati aúkáapi máma yíkaraawata anó-monoq-makoma maará téna timá yímikaiye: “ketáámá akoqnáá-aimma téqtaa keráwáqtábámá ‘Îtun áwîqa íma yamá máqte-kayukama timá yíméro’ téqtaa ketáámá tiráunatae. miráimanibo keráwáqtí watáagoma Yérútááre-marupaq máa-kayukabimma wéyáwé umá anóniq kéitaq keráwáqá keqtááyábá maamin-náqá Îtumma ikámôwana pukáiyé téq keqtááyábá kaaqaaritúbí kémaraae.” téna tiráiyé. ²⁹ miráimanibo Pítaagaraq yaímma timáiyíkarai-wayukama yemá maará-tiraae: “ketáámá Áánûqtun áama waránúnatae. maa-márábí-káyúkátí yáama íma waránúnatae. ³⁰ keráwáqá Îtumma kaapaq-yátáq ikámma puyówana ketibotáámá Áánûqtu mamá itó-umakaraiye. ³¹ Áánûqtuma Îtuma kun áwíqmena wení márûpaqa wení waaqókáq múma akáitana wétê máiyé. miráitana wemá keqtáámá kétiwirai-naqa áqnáabariq umátikenataa wemá ketáái anómma máena Ítiráaeo-wayukagaraq ketáái táí-aaipeke mamá waétikenaqtaa kúmiqataapike mamá paá kéumatikaitae. ³² maami-qtátááqtabá ketáámá Aokaq-Áágógáráq aónaraunatae. aarawaamá Áánûqtun-aimma wáraa-kayukama wení Aokaq-Áámá keyimiye.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:3323nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:39

³³ maamin-áímmá kéitaawana íyámma ôriq itata yíkama puyónúnatae tirááe.

'iyápó-annama kaayoné umáyikáaro' téna Kaméirioma tiráíe.

³⁴ móra-naqa Kaméirioma anó-monoq-naqa káánítôre-wayukati yúrapaq itó-uraiye. miráitana Kaméirioma wemá naayóbáqá ámáan-aimma yirááténa timá yímikaipoana máqte-kayukama wenáwîqa múte yaútaae. ánibo Kaméirio tiráíe: "iyápó-annama paá máápaq iyuwáiyata kóoro." téna ³⁵ káánítôre-wayukama timá yímikaiye: "Ítiráaeo-wayukao, keráwáqá maami-káyúkámá nôrawabi umáyikanae téqa túyánámmá ítama arútáaro. ³⁶ Tiútatiqtabama táakaq máráaro. wemá tiráíe. 'kemá akoqnáá-naqa máune' téna titata netuqyaa-káyúkámá (400) wenanaae kéwaraawata yeqtí namuro-wáyúkámá Tiútatima ikámôwana kúpuiqtaba wení máqte-kayukama yuwéta pípéban umá péqmare kóuraane. ³⁷ anaáekaqa kámááni-wayukama máqte-kayukati yíwîqa agataí-kánáaráqá káqo-nakoma Yúqtaati Káárirí-marupake-nakoma wemá miráuma 'akoqnáá-naqune' téna titata taíbaq-wayukama wenanaae wakáamanibo wemmá ikámôwana kúpuiqtaba wení waayúkama pípéban umá péqmaretá kóuraae. ³⁸ miráitaq kemá keráwáqá kétima-timune. maami-káyúkámá paá iyuwáiyataq mááero. yeqtáaraqá taíbaq-wayukama wáraamma paá waayúkagon-ama wáinanama paá ánataginiye. ³⁹ miráimanibo yeqtáama Áánûqtunopake kukáinama keráwáqá íma kanaaráq aúyaqyikanoe. aúqyikanego éq oeqa Áánûqtuni namuró aúráabo." téna Kaméirioma tiráíe.

iyápó-annama Ítun áwîkaq otaammá kégyukaawataboata yeráwáqá yimuqá makááe.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 5:4024nôrabi urááqtaba (Apótoro) 6:4

⁴⁰ miráitata anó-monoq-wayukama yemmá tebûqa yímíqtuweta ókaraq 'Îtun áama íma máqte-kayukama timá yíméro' timátuweta timáyíkarai-wayukama timá yíkáawata kóuraae. ⁴¹ Kamérioma wenáama waráiyata yeráwáqá káánítôre-wayukama iyuwéta kégoeta yeqtí yú-aiqa í-yátááqá Îtun áwíkake maétaboata yemá íma yiruqtabá urááe. ímiye. Áánûqtuma yemmá Îtun áwíkake yú-aiqa í-yátááqá mayaígáae téna yíwíkaiqtaba yemá yimuqá makááe. ⁴² miráitata máqte-tupaama anó-monoq-nauparabi waayúkati-naupaqa aarawaamá mamá áíkuyikareta Îtuma keqtáá yawéqma tiwiránîn-nakoni átê-wataama íma yuwéta paá timá yímikaae.

6

abapaké kaayaq-wáyúkámá yiwíráawata urááe.

¹ mi-túpáámá Îtun anaaé wáráa-kayukama netuqyaa abarokáq urááe. miráitata yaímma min Ítiráaeo-wayukama Karíki-aimma ítaraa-kayukama Íbaru-aimma ítaraa-kayukaraq maará-tiraae: “máqte-tupaama keráwáqá Karíki-wayukati keqtoq-nóínímmá umaatamá aáwaqa íma yíméwata kémayaae.” téta tirááe. ² miráitata Îtuni tiyááka umá timáyíkarai-wayukama máqtemma Îtun anaaé wáráa-kayukama yááreta yeráwáqá maará-tiraae: “ketáámá Áánûqtuni mayaímá yuwéqtaa aáwaqa yaímma yímíqmetaa uréire onatáámá íarutaniye. ³ miráinaq tíbâtiwaayuo, abapaké kaayaq-wáyúkámá yiwíráaro. yemá ketoq-nóínímmá aáwaqa kanaarác yimínoe. keráwápíkémhá aabapaké kaayaq-wáyúkámá aarukáqtí yúrikaqa yepímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágógaráq itai-yátáákógaráq ógikaina-wayukama yiwíráaro. yemmá yetí mayaímá ketáámá yiménúnatae. ⁴ miráinata ketáámá kenamááríqtaa nunamummá kêtetaa

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 6:525nôrabi urááqtaba (Apótoro) 6:10

aarawaamá Áánûqtun áama yiráátenunatae.” téta tirááe. ⁵ ánibo máqte-kayukama min-áíqtábá yimuqá makááe. miráitata yemá mórabi áíkuteta abapaké kaayaqá yiwíkaae. móra-naqa Tíbeni wemá akoqnáá umá Áánûqtukaq itáíq-itaiq kéitana wepímmá Aokaq-Áágómá ógikai-nakagaraq Píripikaraq Parókaratikaraq Níkaanogaraq Tímonigaraq Paaménatikaraq mórama káqon-annabike-naqa Níkorautie. Níkorautima wemá Áátioki márûpakemma Yéqtaaeo-naqa áqnáabaqa máqe-uraimanibo anaaékaqa wemá mórama Íbaru-naqa yama aúqma máqe-uraiye. ⁶ miráitata yemá maami abapaké kaayaq-wáyúkámá mamá iyápó-annati yúbáq itó-umayikareta iyááma yínêkuyeta nunamummá timá yíkaraae. ⁷ miráitana Áánûqtun áagoma wéyáwé kéitana taíbaq-wayukama Yérútáare-aukapaqa iyápó-annagaraq yorupamá yoráutaae. yaímma anó-monoq-wayukagaraq min-áímmá kéiteta Ítun anaaé áaimma átáma wakááe.

yaímma Íbaru-wayukama Tíbenimma aabi mayákaraae.

⁸ Tíbenimma Áánûqtuni íráqô-qtataakaraq akoqnáágaraq ógikaitana máqte-kayukati yúrikaqa taígani awaaméq-yátáákáqá ôriq uma tarôq uráíye. ⁹ miráimanibo yaímma-wayukama Tíbenimma aamá káwaageta namuroíq umákaraae. yeráwáqá Íbaru-wayukama Arómani-wayukati paá-mayaima mayéwao-kayukama máqe-uraane. yemá Tairínibakekaraq Érékánarabakekaraq Tirítibakekaraq Êtiabakekarare. yemá Tíbenimma aamá timákaraamanibo wemá yeqtí itái-yátááqá uyátáraitana Aokaq-Áágómá aamá tínín-aimma aráátitana tiráíye. miráitata paá-mayai-wayukati monoq-náúké-káyúkámá yemá Tíbenimma íma uyátáawaniq urááe. ¹⁰ miráimanibo Tíbenimma Áánûqtuni Aokaq-Áágómá akoqnáá umá itái-yátááqá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 6:1126nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:3

kámitataboata wenáaraqa yemá kanaaráq íma uyátáraae. ¹¹ miráitata mi-mónóq-wáyúkámá yeráwáqá yaímma-wayukama aúpáq yiwíráawata maará téta kaaqaari-áímmá tirááe: “ketáá kéitaunanataa wemá Mótetikaraq Áánûqtun áwîkaraq timá táwîq uráíye.” téta yeráwáqá tirááe. ¹² ániibo yeráwáqá mirá téta aarawaagáráq anó-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq íyaqa timá ataráawata yeráwáqá Tíbenimma yáqtoqma awíqmeta káánítôre-wayukati yúrikaq urááe. ¹³ miráitata mi-mónóq-wáyúkámá yeráwáqá Tíbenimma kaaqaari-áúbí maránô-kayukama maará-tiraae: “aati-aatimá maan-nákómá maan aokaq-námá ámáan-aiqtabagaraq timá táíq kéíye. ¹⁴ ketáá kéitaunana wemá maará-tiraiye. ‘ítuma Náátárêtabake-nakoma maan anó-monoq-naopaqa mamá táíq umátuwena Móteti naayóbáqá ámáan-aimma tímikaitaama mamá waéqma tawîq íniye.’ téna tiráíye.” téta yemá kaaqaari-áímmá tirááe. ¹⁵ miráitata káánítôre-wayukama yeráwáqá máqtemma Tíbenini óipi aónaamma Áánûqtunopake kaqtó-nakoni óikora uráíye.

7

Tíbenima káánítôre-wayukati yúrikaq watáama tiráíye.

¹ ániibo uyátá-maqma anó-monoq-nakoma Tíbenimma ítama aónaraiye: “árainaq maamin-áímmá emá tiráánô?” téna tiráíye. ² ániibo Tíbenima yauwéqma tiráíye: “ketíbâqawaayugaraq ketibóutaagaraq keráwáqá ítáaro. naayóbáqá ketináábútáámá Áabaraama Éraamuqa íurena paá Métápótémia mái-kanaaraqa tágama-yataaqa wáin-Aanuqtuma wekáq kukáine. ³ mi-kánáaráqá Áánûqtuma Áabaraamma maará timá ámikaiye. ‘ení maragáráq ení waayúkagaraq iyuwé móra-aukapaq aúge-marama

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:427nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:9

aráátenaaq únnabaq waao' téna Áánûqtuma tiráiyē.
⁴ miráitana Áabaraama wemá Káátía-maruqa yuwéna
móra-maruqa Éraamubaq ko máqe-uraiye. ániibo
anaaékaq Áabaraamma aboámá pukitana Áánûqtuma
wemá timákáitana maami íbêqa keráwáqô máa-
mararaq timákáitana iráine. ⁵ mi-kánáaráqá Áánûqtuma
Áabaraamma íma móra-marama ákaq wemmá ámikaine.
ímiye. miráimanibo Áánûqtu wemá aamá timá
akoqnáá éna téna Áabaraaqtaba 'anaaékaqa maami-
márámá matoké ení iyápó-annagaraq téna Áánûqtuma
tiráine. miráimanibo mi-kánáaráqá Áabaraama wemá
iyápóma íma maqyíkaraitana Áánûqtuma akoqnáá-
aimma tiráine. ⁶ Áánûqtu maará téna Áabaraamma
timá ámikaine. 'anaaékaqa ení iyápó-annama káqo-
kayukati marabí mánoe. ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá
yiwíqma paá-mayaima kaayóq-wáyúkámá aúqyiketa
miráuma netuqyaa-kárítímáátígóní (400) aúkáapi mamá
táwîq umáyikanoe. ⁷ miráimanibo ení iyápó-annama
anaaékaqa paá-mayaima kaayóqá mamá yíme-kayukama
ánnáma yíménata yeráwáqá mi-nóiyápómá mi-márúqá
yuwéta kóinoe. miráinata yemá maami-máráráq kekáq
nunamummá má-tinoe.' téna Áánûqtu tiráine. ⁸ ániibo
Áánûqtuma aamá timá yarúmarena mórama áuma karáí-
áwááméqá Áabaraamma ámikaiye. miráitana anaaékaqa
Áabaraama móra-iyapoma Ááítekimma marákátuwena
abapaké kaumo-kánáaráqá aúma kárátaimma minná
Áánûqtuni awaaméré. miráitana Ááítekima Yáakobomma
aboaé. ániibo Yáakoboma tiyááka umá kaayaq-ánnátí
yiboámá ketáái títaubikomma yúma kárátaine.

⁹ miráitata títaupake kaayaq-ánnátí yiboámá
yeqtíbâkoma Yótêbimma kárún-aimma timáketa
káqo-kayukama awíqma káyimeta meyámmá matááe.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:1028nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:16

miráitata Íqtîbibaake-kayukama yemá Yótêbimma awíqmeta Íqtîbibaba kúraamanibo Ááúqtuma paá wetê máqe-uráiye. ¹⁰ Áánúqtuma Yótêbimma áwáqnaa kéena máqtemma wení ummaa-yátáápíké mamá paá kéumakena kaayoné-yátáákáráq íráqôn-auyanama kínima Péron aúbáq ámikaiye. miráitana Íqtîbibaba kínima Péroma Yótêbimma kawáá-yátááqá mayaména wení naaúparabi máqtemma Íqtîbibaq-wayukaraq kawáá umákaraiye. ¹¹ anaaékaqa mórana anómma aayawaa-kánaámá abarokáq itana Íqtîbi-aukapakaraq Kéinani-aukapakaraq anómma yáayaba urááe. miráitata ketítaubikotaama yeráwáqá aáwaqa kanaarácq íma naawánîq urááe. ¹² miráimanibo Yáakoboma Íqtîbi-marabaq aáwaqa wáíye ten-áímmá ítátuvena wenaráábitima ketáái títaubikoqtaama áqnáabariq umá meyaníq íneta kukáane. ¹³ ánibo anaaékaqa yeráwáqá ókaraq yauwéqmeta Íqtîbi-marupaq kúmôwana Yótêbima wení awaaútáama timá yímikaiye. ‘kemá keqtîbâkoma Yótêbimune.’ téna kétima-yimitana Íqtîbi-marupakekinima Péromma timá-amena ‘ketiwaaútááe’ téna wegárácq Yótêbini yimónaraiye. ¹⁴ miráitana Yótêbimma aboámá Yáakobonopaq aamá yuwéna máqtemma awaaútáati aara iyápóma miráuma abapaké kaayaqtíyáákágárácq móra-tiraapaq-wayukama (75) Íqtîbibaq kumígáae téna yááyaraiye. ¹⁵ miráitana Yáakoboma mitínáábútáágárácq Íqtîbibaq kumáeta anaaékaqa mibácq pukuráane. ¹⁶ miráitata Yáakoboma aara iyápógaraq Íqtîbibaq kumáeta yemá anaaékaqa mibácq pukuráae. mi-káyúkátí aráácq-yuma maméta Tékemabaq mó uqtamáyíkaraane. mi-márámá naayóbáqá Áabaraama Émorini ánnábike móneqa yuwéna meyaníq urái-marama Tékemabaq mó uqtamáyíkaraae.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:1729nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:25

¹⁷ ánibo naayóbáqá Áánûqtuma nôrabi ínîqtaba Áabaraamma timá ámikaimma mi-kánaámá íbêqa waaqókáq uráiyē. Ítíráēo-wayukama Íqtîbi-marabaqa netuqyaa-káyúkámá abarokáq umá máqe-urāē. ¹⁸ ánibo Íqtîbi-marabaqa mórāma aúge-kinimma abarokáq uréna wemá Yótêbimma wenaúyánámmá íamikaiye. ¹⁹ miráitana min-nákómá ketáái tináábútááma makatēna kaaqaari-áímmá kētima-yimēna anón-ummaa-yataaqa mayimēna yeráwáqti pááqyan-iyapoma karaanóbáq yuwáiyana puígáae téna tiráiyē. ²⁰ mimórā-kánaáráqá Mótetimma anóama marákáraiye. miráitana min-iyápómá íraqôn-iyapoboana Áánûtumma ôriq umá ákaraiye. miráitana Mótetimma anóayaa aboámá kaumo-wíyókóní arupimmá yeqtí naaúpaq ákáreta kawáá umáketa anóama náamma ámikaiye. ²¹ ánibo anaaékaqa Mótetimma awíqmeta karaanóbáq mó ayúwáawana máitana kínima Péromma ayáámûkoma Mótetimma awíqma wení iyápóraa umá awíqme iréna awítaiye. ²² ánibo Mótetima Íqtîbi-marupaq máitata yirááti-wayukama wemmá íraqô-qtataaqa aráátewana wemá itái-yátááqá kémayēna akoqnáá-aimma kétena wení mayáirákáráqá akoqnáá-naqa máqe-urāiyē.

²³ ánibo Mótetima anómma auréna miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatima maéna (40)wení Ítíráēo-wayukama ko yimónanēna uráiyē. ²⁴ miráitana Mótetima aónaimma mórāma Íqtîbi-marupake-nakoma Ítíráēo-naqa yáqtoqma ikákaiye. miráitana Mótetima Ítíráēo-nakomma áwáqnaa umá Íqtîbi-marupake-naqa ikámma pukáiyē. ²⁵ Mótetima aúyánámmá ítáimma wení waayúkama téta Áánûqtuma wemmá akoqnááma amínana yawéqma tiwiránítaae téta yúyánámmá itánóáa téna Móteti timánibo Ítíráēo-wayukama yemá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:2630nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:34

íma yúyámámmá ítaraae. ²⁶ móra-aabayaana pímma Mótetima aónaimma kaayaqá Ítiráaeo-nakoratama ááiqa kéoyana Mótetima min-nákámá mamá paá umáyikanaae téna maará-tiraiye. ‘ááiqa íma okao. kenákámá kewátámóbo nôraq itakawáq ááiqa kéoyo?’ téna Mótetima tiráiyé. ²⁷ miráimanibo mi ááiqa i-nákómá Mótetimma taábaq káweqtatuwena maará-tiraiye. ‘emá ketáái anómma mááe aamá ítama yaináináqá emmá náawaq tarôq umákarauyo?’ ²⁸ énaimma emmá Íqtîbibake-naqa ikámma puyétaanaiq umá íbêqa emá kemmá tíkamma puíneq kéono?’ téna min-nákómá tiráiyé. ²⁹ miráitana Mótetima min-áímmá kéitenama péqmarena káqon-aukapaq Míria-marabaq ko máqe-uraiye. mibáq wemá aaramá maténa iyápo kaayaqá inaamaí maqyíkaraíye.

³⁰ ánibo miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatima (40) yáwitana mi-kánáaráqá Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Mótetinopaq waayúkama íma máa-kaqmaapaq paaq uráimma Tááínai-anugoni waaqókáq pááqya-tabike iramá karáiyé. ³¹ miráitana Mótetima min-írámá káonena wemá netuq-áúyánámmá ítátuwena wemá min-írágóní waaqókáq uréna aónanaae téna uráiyé. ánibo Áánûqtuma abarokáq maará-tiraiye. ³² ‘kemá Áánûqtue. enanáábútááti uyátárai-nakoma kemá Áabaraama Ááítekigaraq Yáakobogaraq yeqtí uyátárai-naqune.’ téna Áánûqtuma tiráiyé. miráitana Mótetima ikatîq éna aqtete kéena ókaraq min-írágómmá íma aónaraiye. ³³ ánibo Áánûqtu maará téna Mótetimma timá ámikaiye. ‘emá aítauq-anaamma ayúqtuwao. mi-máraráqá emá aítauqa yáánama kemá máunaboana aokaq márámíye. ³⁴ ketí-wayukama Íqtîbibaq kemá aónáunnaama mamá táwîq kéumayikaawaq kemá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:3531nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:40

yeráwáqti íbíq-áímmá kéíteq íbêqa yemmá yíwáqnaa ónáá kéune. miráinaa emá íbêqa itóaa. kemá Íqtíbi-marabaq emmá timákáanaa wínóne.’ téna Áánûqtuma Mótetimma timá ámikaiye. ³⁵ miráimanibo naayóbáqá Mótetima Ítiráaeo-wayukama taábaq awéqtátuweta maará-tiraane. ‘náawaq eqtábámá anómma mááe aamá ítama yainao téna timákaraiyo?’ téta tiráa-nakomma íbêqa Áánûqtuma anó-kawaa-naqa aúrákáitana Ítiráaeo-wayukama yauwéqma yiwiráí-nákáá umá timákáitana uráíye. pááqya-tabike iramá karáimma móra kaqtónakoma Áánûqtunopake Mótetimma akoqnáama ámikaiye. ³⁶ miráitana Mótetima Íqtíbibake waayúkama yiwíqmena karogaron-únópikáráqá waayúka íma máa-kaqmaapakaraqa miráuma kaayaqté-kaayaqte-wayuka áiyayaa-karitimaatima (40) yeqtí aúkápimmma ókon-okomma anón-awaameq-yataaqa tarôq uráíye. ³⁷ ániibo mi Mótetima wemá Ítiráaeo-wayukama maará timá yímikaine. ‘Áánûqtuma keráwáqti ánnábike móra-naqa amuné-náqá aúrakanimma Áánûqtu kemmá timátikarainiq umá timákaniye.’ tiráíye. ³⁸ naayóbáqá Mótetima waayúkama íma máa-kaqmaa-marabaqa yaímma-wayukagaraq áíkumareta máqe-uraane. wemá ketáái títaubikotetaa máitana kaqtónakoma Tááínai-anupike wataáama timá ámikaine. wemá Áánûqtun áama matáimma min-áímmá aúwarain-aipoana ketáái títaubikomma tímikaiqtaama íbêqa ketáámá kémayaunatae. ³⁹ miráimanibo mi-kánááráqá ketáái títaubikoma yeráwáqá Mótetin áama íwakaabo yemá Mótetimma paábaq káweqtátuweta Íqtíbibaq wínóqtaba yúyánámmá ítaraane. ⁴⁰ miráitata yemá Mótetimma ábâkoma Éronikaq maará-tiraae. ‘Éronio, emá móra-yataaqa tarôq umákenana mi-qtátáákómá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:4132nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:44

ketáái Áánûqturaa umá ketáái túbáq kéwinaqtaa ketáamá minnáraq itáíq-itaiq ónúnatae. ketáái anó-nakoma Mótetima náakaraq kóuraiyo? ikéitaunatae.' téta tirááe. ⁴¹ ánibo mi-kánaáráqá yemá mórama purumakaakón áráaqa tarôq umáketa yeráwáqá yaímma naí-wámmá ikámma yeqtí kaaqaari-yátáákáq agamá ákûq umákaraae. maami-púrúmákáákón áráaqa yeráwáqtí iyáápike tarôq umáraakaq yimuqá marakéta nunamummá mi-qtátáákáq tirááe. ⁴² miráitana Áánûqtuma mi-káyúkámá yeráwáqá anaaémma umayíkáitata yeráwáqá máqtemma aabáyákáq wái-qtataaqa aabaúráqá wîyokaqa wiyókáqá yekáq nunamummá tirááe. miráitana Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáábí tiráíye. 'keráwáqá Ítiráaeo-anna-wayukama keráwáqá Mótetigaraq yagaroqtamá miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatigoni (40) arupimmá waayúkama íma máa-kaqmaapaq-marabaqa keráwáqá naí-wámmá ikámma agamá ákûq uráámma minná kekáráq mirá-uraanabiyo? ímiye.

Ítiráaeo-wayukao, keráwáqá kaayáqté-kayaaqte-wayuka áiyayaa-karitimaatigoni arupimmá kaqmáápaqa naí-wámmá ikámma agamá ákûq uráámma minná kekáq ímira-uraane.

kaaqaari-Áánúqtúráá-náqá Móroki wení tabarááberakenamma keráwáqá yaagumá matááne.

⁴³ keráwáqá wiyókóní amammá tarôq umákeq minnágónáwîqa Arébaana óq-yataakaraq tarôq umákeq yekáq nunamummá tiráánaboaq Bébírônibake nékaq óq-mapaq timátíkánaaq kóinoe.'

wení amuné-wáyúkámá agatáá-kannaabimma Áánûqtu mirá-tiraine. ⁴⁴ ánibo naayóbáqá ketáái títaubikotaama waayúkama íma máa-kaqmaapaqa máqe uráá-kanaaraqa

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:453nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:51

tabaráábe-nama Áánûqtunopakaraq wáqe-uraine. miráitana naayóbáqá Áánûtuma Mótetiqtaba maami-námmá ‘miráuma uwo’ téna aráátitana Mótetima mirán-námmá tarôq uráine. ⁴⁵ anaaékaqa ketáái títaubikotaama maami-tábaráábé-námmá yeráwáqá yaaguyaqméta Yótuante kéweta káqo-kayukati maramá ketáái tináábútááti yúrikaq Áánûqtuma mi-káyúkámá watukáine. mi-márámá yíkamma kéweta yeráwáqti maramá matááne. mi-kanááráqá tabarááberake umáta-monoq-namma maméta iráámma íbêqa paá wáqena Tébitini kanaarácq iráíye. ⁴⁶ ánibo Áánûqtuma Tébitiqtaba ákáitana Tébitima ‘Yáakobon-annagoni monoq-námmá yetí uyátárai-nakoqtaba mórama umákanune’ téna nunamupí ítama aónaraiye. ⁴⁷ miráimanibo Tébitimma áanikoma Tórómónima mi-námmá Áánûqtuni monoq-námmá tarôq uráine. ⁴⁸ miráimanibo mú mikákáá anómma uyátárai-naqa Áánûqtuma waayúkama umaráapi-namma íma kémaiye. wemá miráuma Áánûqtuni amuné-nákómá Áítáíya maará-tiraine. ⁴⁹ ‘uyátárai-nakoma maará-tiraiye.

ketí márûpaq aabayápáqá ketí yabíkái-tibiqтатаe.

ánibo maa-márámá ketí títauqa maqmqá arage kéune.

keráwáqá náaraq nanaq kemmá kanaarácq umátikano?

kemá náa-marukaraq máeraq aagánúnô?

⁵⁰ maami-máqté-qtátááqá ketiyáákoma íyaq tarôq uráíyo?’

téna Áánûqtu tiráine. Áánûqtuni amuné-nákómá Áítáíya agatáine. ⁵¹ keráwáqá aamá ítama yagu-yagu kée. keráwáqti tíyaqnoharabi túyánánóbáqá aamá íma itaí-wáyúkáé. keráwáqá aati-aatimá Aokaq-Áágómmá kárate. keráwáqá mórai q umá keráwáqti tináábútááraa

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:5234nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:59

kéoe. ⁵² áraimma naayóbbáqá ketítaubikotaama nóin-
amune-wayukawaq naayóbbáqá máawatawaq keráwáqti
tináábútááma íma mamá táíq umáyíkáráanabiyo?
áramma mórana ímiye. anaaékaqa arupú-naqa yínîn-
nakoni watáama te-káyúkámá yíkakaane. ánibo íbêqa
wemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápi máráawata
keráwáqá wemmá ikámôwana pukáiyé. ⁵³ miráitaq
keráwáqá Áánûqtuni áamáam-aimma wení kaqtó-
wayukati iyáápike matáamanibo anaaemma ímo
kéwaraae.” téna Tíbenima ayáqtááq-aimma tiráiyé.

Tíbenimma óqtatannapo ikámôwana pukáiyé.

⁵⁴ ánibo anó-monoq-wayukagaraq káánítôre-
wayukagaraq yeráwáqá Tíbenini watáama kéiteta
yemá íyamma itata yíwáyaa kaabu-kaabun urááe.
⁵⁵ miráimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Tíbenipimma
ógikaitana wemá Áánûqtuni márûpaq múte aónaimma
Áánûqtuni táqama-yataaqa káonena Ítuma Áánûqtuni
amakaq ayáánurapaq itó-uma máitana aónaraiye.
⁵⁶ ánibo Tíbenima maará-tiraiye: “aónaaro! íbêqa
kemá Áánûqtuni márûqa agaro umágitaq aónáunnama
Waayúkagon Áráaqa Áánûqtuni ayáánurapaq itó-uma
máiyé.” téna Tíbenima tiráiyé. ⁵⁷ mirá titata mi máqte-
kayukama yeráwáqti yaákaq káuyareta yemá anókaq
ááyama tirááe. mikáké Tíbenimma yemá waqméta
mórabi uyaaté urááe. ⁵⁸ ánibo yemá Tíbenimma anó-
marukoni áwábaq awíqmeta mó ákáreta óqtatannapo
ikákaae. áqnáabaqa káánítôre-yurakaq wenáúbimmo
maráa-kayukama yemá yeráwáqti kúberai-unamma
ayúqma mórana awaayatí-nákóní amakaq makáámma
min-nákón áwîqa Tóroe. ⁵⁹ ánibo yemá Tíbenimma
óqtatannapo kéikamowana Tíbenima maará téna
nunamummá tiráiyé: “uyátáraana-naqa Ítuo, emá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 7:6035nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:6-7

ketí taáma mayaa.” téna tiráiyé. ⁶⁰ miráitana wemá araayutaúmmá aténa anókaq ááyama maará tiráiyé: “uyátáraana-nako, emá maami-káyúkátí kúmiq-yataakoni anónnáma íma yimiyo.” Tíbenima mirá kétena wemá pukuráiyé.

8

Îtun áama ítáa-kayukama Tóroma mamá táíq umáyikaraiye.

¹ Tíbenimma ikámma púyôqtabama Tóron áyakoma kanaa uráiyé. ániibo mi-kánáaráq-wáyúkámá Yérútáárebaq máeta Îtun anaaé wáráa-kayukama mamá táíq umáyikaraae. miráitata yeráwáqá péqmareta Yúríamarupakaraq Táméria-marupakaraq kóuraae. ániibo máqtemma Îtuni iyápó-annama mikáq Yérútáárebaq máqe-uraae. ² yaímma-wayukama Áánûqtun áaimma íráqôniq umá wáráa-kayukama Tíbenini arááq-auma maméta mó kéuqtamaketa yemá ôriq umá anómma ibiqá yakááe. ³ ániibo Tóroma Îtun anaaé wáráa-kayukama yíkamena uréire kéena yeráwáqti naaúpake mórabi iyáákaq aaramá waamá yáqtoqma yiwíqmena ánná-naupaq mamá yíkáraiye. ⁴ miráitata Îtun anaaé wáráa-kayukama yaímma péqmareta káqo-marabaq wéyáwé uréta mi-káyúkábímmá yemá átê-wataama Îtuqtaba timá yímikaae. ⁵ ániibo Píripima Táméria-wayukati márûpaq kukéna Áánûqtuma timákarainakoma Îtuqtaba watáama timá yímikáiyé. ⁶⁻⁷ miráitata netuqyaa-káyúkámá Píripin áama itéta awaaméq-yátááriq immá káoneta taíbaq-wayukabikemma táiaagoma ógikai-kayukabikema táiaagoma anókaq wááqa kéyeta iyuwéta kóuraae. ániibo taíbaq-wayukama yítauqa táwîq urái-kayukagaraq iyáátámma akátai-kayukagaraq

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:836nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:16

wemá mamá atóbamayikaraiye. minnýaba wení waaqókáq ya áikuteta wataáma ítaraae. ⁸ miráitana Táméria-marabaqa mááe-kayukabimma anómma yimuq-yatááqá pááq uráíye. ⁹ mi Táméria-marukaqa móranaqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Tááímonie, wemá máqte-qtataariq kéena awéqa kétena wemá téna “kemá máqte-kayukati anómma máune.” téna kítitata ¹⁰ akoqnáá umá kítiteta máqte-kayukama anókayukagaraq paá-wayukagaraq weqtábámá “anó-naqiye. maamin-náqá Áánûqtu timákaitana akoqnáágaraq kukáíye.” téta yemá tirááe. ¹¹ ánibo yemá akoqnáá umá ayáqtáá-kanaama wenáama kítiteta máqten awaameq-yatááqá tarôq kítitaboata yeráwáqá wenáama ítaraae. ¹² miraimanibo Píripima iréna átê-wataama Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtabagaraq Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoni áwîqtabagaraq má-tiraiye. miráitata mi-kánáaráqá aarawaamá min-áímmá itáíq-itaiq éta monoq-nómmá pékaae. ¹³ ánibo Tááímonigaraq awéqa téwai-nakoma wegáráq maamin-áímmá kítitaitana Píripima wemmá monoq-nómmá pérakaraiye. miráitana Tááímonima Píripite máqe-uraiye. wemá aónaimma Píripima uyátá-maqma anón-awaameq-yataaqa tarôq kítitana wemá káonena iyánáaq uráíye.

¹⁴ ánibo Ítuni timáyikarai-wayukama Yérútááre-marupaq máeta yeráwáqá itáama yaímma Táméria-marupake-kayukama yemá íraqôniq umá Áánûqtun áama ítaraae. miráitata yemá kaayaq-nákámá Pítaayaa Yóáanema timáyikaayata Táméria-wayukayopaq kóuraaye. ¹⁵ miráitata yenákámá Táméria-marupaq uréta Ítukaq yirummá ámê-kayukama Áánûqtuni Aokaq-Áámá yeráwáqá mayaígáae téta yenákámá nunamummá tirááye. ¹⁶ miráitata yeráwáqá paá Ítun áwîkaq monoq-

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:1737nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:25

nómamá kéberaawana Aokaq-Áágómá yeráwápímmá íma kukáiyé. ¹⁷ ániibo Pítaayaa Yóáanema yenákámá mi-káyúkáráq iyáámma makéta nunamummá kéteyata mi-káyúkámá Aokaq-Áámá matááe.

¹⁸ miráitana Tááímonima Pítaayaa Yóáanema yimónaimma yenákámá máqte-kayukaraq iyáámma kánékuyoyata mi-káyúkámá yemá Aokaq-Áámá matááe. miráitana Tááímonima yaímma mónéqa maména yenákáyôpaq iréna maará-tiraiye: ¹⁹ “kenákámá maamin-ákóqnaámá kekáráq tímêkao. miráinaq kemá móra-nakoni aneq tiyáámma ánékuyonana wemá Aokaq-Áámá miráuma mayábute.” téna Tááímonima tiráiyé. ²⁰ miráimanibo Pítaama wemmá maará timá ámikaiye: “ibáqyuwaa. Áánûqtuma maaminnámo amínna-yataaqa ení mónékake meyaníq inanamá ení mónekogaraq egáráq puí-márúpáq kókao. ²¹ enáyakoma Áánûqtuni aúrakaqa íma kárutaiipoana ketáái mayaímá kanaaráq íma yainánóne. ²² ániibo emá íbêqa maa mirái-qtataakoma anaaémma umakátuwe arummá waerao. miráumatuwe Áánûqtukaq nunamummá kétinanawaq wemá mi-tái-áúyánámmá mamá paábaq yuwéna awikátuwaniye. ²³ áraimma kemá ení áyaqnobaq aónáunnama enáyapimma aúrananna aí-yátááqá ógikaitana kúmiq-yataakoma emmá yáqtoqma akoqnáa kéiyé.” téna Pítaa Tááímonimma timá ámikaiye. ²⁴ ániibo Tááímonima Pítaamma maará téna timá ámikaiye: “kenákámá uyátárai-nakokaq nunamummá kétéyanawaq maamin-áímmá timá-timeya-qtataakoma kemmá íma mamá táwîq íno.” téna Tááímoni tiráiyé.

²⁵ miráitata Pítaayaa Yóáanema yenákámá akoqnáa-aimma téta naayóbáqá Ítuma timá yímikain-aimma timá yímiqtuweta yenákámá yawwéqma Yérútáarebaq

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:2638nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:32

utááye. ániibo aapaqá yenákámá kéuyeta taŋbaq Táméria-marukaq-wayukabimma uyátárai-nakoni átê-wataama tirááye.

Píripima Ítíópiabake-nakomma átê-wataama Ítuqtaba timá ámikaiye.

²⁶ mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma iréna Píripimma timá ámikaiye: “Píripio, emá itó-uma kaapaq ákák uréaq Yérútáábake Káátaq uráin-akaq waao.” téna tirááye. min-ákómá waayúkama íma máa-kaqmaapaq urááye. ²⁷ ániibo Píripima páátákáá wení oótamma yokaa kéena min-ápáq maréna urááye. ániibo min-ákáká Ítíópiabake-naqa aónaraiye. wemá anó-kawaa-naqa Ítíópiawayukaraq yabíkáin-inikoma Káánetini mayaíma matááye. miráitana máqtemma Káánetini mónekaq kawáá urááye. ²⁸ min-nákómá wení naaópaq yauwéqma wení oóti ayárepi kéwena Áítáíyanama agatái-kannaama yoráutiye. ²⁹ miráitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Píripimma timá ámikaiye: “emá páátákáá uyaaté uré oótigoma ayáremma kúma yabitimáena wi-wáígóní waaqókák waao.” téna tirááye. ³⁰ ániibo Píripima uyaaténa waaqókák uréna ítáimma maamin-nákómá Áánûqtuni wataáma naayóbáqá Áítáíya agatái-kannaama yoráutiye. miráitana Píripima maará téna min-náqá ítama aónaraiye: “maamin-áímmá emá yorautónama áaimma ítama kárutaano?” téna tirááye. ³¹ ániibo min-nákómá yauwéqma maará-tiraiye: “móra-nakoma maamin-áíkoní áaimma kemmá kanaaráq ímo tirááti-naqa kemá náaraq umáwaq áaimma ítama arutánúnô?” téna tirááye. miráitana Píripimma maará timá ámikaiye: “emá kanaaráq ketê uyáqtama máinaka kóyo.” téna tirááye. ³² miráitana min-nákómá Áánûqtuni wataáma agamatá-kánnáábí yoráútín-aikoma maará-tiraiye:

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:3339nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:39

“yemá wemmá awíqme iréta tipi-típi áráaqa ikamíneta oníkáá umá kaayoné uráitata min-náqá awíqmeta irááe.

maamin-nákómá aamá íma téna miráuma tipi-típi áráakoni áyáuma karanéta kéowana áama íma tiníkáá uráíye.

³³ miráitata yemá wemmá mamá márúte yuwéta wenáama yainaíyábá íma ítama arútaraae.

wenaúwaraimma paábaq matúwáapoana náawaq wení iyápóyataba tíniyo?”

téna Áítáíya agatái-kannaagoma tiráíye. ³⁴ ánibo

mi-káwáá-nákómá Píripimma maará téna ítama aónaraiye: “timá-timiyo. náawaqtabawaq amuné-nákómá náawaqtabaq tiráíyô? wetábáq tiráí káqo-nakoqtabaq tiráíyô?” téna tiráíye. ³⁵ ánibo máqtemma

maamin-álkómá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí tiráimma minnâ átê-wataama Ítuqtaba Píripima timá ámikaiye. ³⁶ ánibo yenákámá aapaqá mirá titeta wéqéta

móra-nomma wáikaq uráíye. mi-káwáá-nákómá maará téna Píripimma timá ámikaiye: “aónaao! nommá maa wáíye. nói-qtataakowaq ketí aammá káuyaraitaraq kemá

kanaaráq monoq-nómmá íma kéberauno?” téna tiráíye. ³⁷ ánibo Píripima tiráíye: “emá kanaaráq enarukaké Ítuqtaba itáíq-itaiq emá kanaaráq nommá peránóne.”

téna tiráíye. miráitana min-nákómá yawéqma tiráíye: “kemá tirummá amúnama Ítu Káríqtoma Áánûqtumma áanikoe.” téna tiráíye. ³⁸ ánibo mi-káwáá-nákómá

mirá titana oóti ayárekoma mikáq máqe-uraiye. ánibo Píripiyaa mi-káwáá-nákómá nopí kukéta Píripima wemmá nommá pérakaraiye. ³⁹ nommá pérakatuweta

nopíké yuwéta kéuyoyana páátákáá uyátárai-nakoni Aágoma Píripimma awíqmena kóuraiye. miráitana mi-káwáá-nákómá Píripimma ókaraq íma aónena wemá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 8:4040nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:7

min-ápáq maréna wení naaópaq kégoena ôriq umá amuqá maqména kóuraiye. ⁴⁰ ániibo Píripima wemá móra-marukaq iráimma mi-márúkón áwîqa Ááqtaátiq iráiyé. min-aúkápáq wemá uréire kéena átê-wataama Ítuqtaba waayúkama timá yímikaiye. anaaékaqa Tétária-marukaq koyaraiye.

9

Tóroma arummá waeréna Ítun áama ítaraiye.

¹ Tóroma akoqnáá-aimma téna Ítuma uyátárai-nakoni anaaé wáraa-kayukama yíkamma puínéna uráiyé. miráitana wemá mú mikákáá anó-monoq-makonopaq uréna mó titana ² aúba-wannaabi Ítiráaeo monoq-wáyúkámá Tamáátikati-marupaq áíkuma máa-kayukayopaq agatáimma maará-uraiye: “móra-nakowabi aaragómá Ítun aammá kéwareta min-áimma kéwaraiya-kayukama yeráwáqá yiwíqmena Yérútáare-marupaq máma ánnáma umáyikaniye.” téna tiráiyé.

³ miráitana Tóroma wemá maréna Tamáátikati-marukoni waaqókáq kéwitana páátákáá aabayápáké móra ókómá wenôpaq kamá yupayo uráiyé. ⁴ ániibo Tóroma marabí yutákurena kéitaitana aabayápké móra aagómá maará téna tiráiyé: “Tóro, Tóro, emá nôraq itaawáq kemmá mamá táiq kéumatikaano?” téna tiráiyé. ⁵ ániibo Tóroma maará-tiraiye: “uyátáraana-nako, emá náawabono?” téna titana wemá tiráiyé: “kema Ítue. emá kemmá mamá táwîq kéone. ⁶ miráimanibo emá itó-ure anó-marupaq uyuwo. anaaékaqa emá nôrabi ínónayaba móra-nakoma wataáama timá-aminiye.” téna aagómá tiráiyé. ⁷ miráitata yaímma Tórote yagaroqtamá o-káyúkámá yeráwáqá itó-uma máeta aamá íma tirááe. ániibo wataáama kítitata yeráwáqá itaraamanibo mi

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:841nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:15

kátáámo ti-náqá íaonaraae. ⁸ ánibo Tóroma itó-urena aúramma kararáimanibo wenáurakoma kumayuqá aúkaiye. miráitata yaímma-wayukama wemmá ayáátoqmeta Tamáátikati-marupaq urááe. ⁹ ánibo kaumo-yúpáámá Tóroni aúrakoma kumayuqá aúkáitana mi-kánááráqá wemá aáwárábi nommá íma naráiyie.

¹⁰ ánibo Tamáátikati-marupaqa móra Ítun anaaé wáráa-naqa máqe-uraimma min-nákómá áwîqa Áánánáiyatie. wemá Ítukaq itáíq-itaiq kéitana aúramma karákéna kaikáá umá aónaitana uyátárai-nakoma Ítuma tiráiyie: “Áánánáiyatio.” titana ánibo Áánánáiyatima tiráiyie: “uyátaráana-nako, kemá maa máune.” téna tiráiyie. ¹¹ ánibo uyátárai-nakoma Ítuma maará téna timá ámikaiye: “emá itó-uma arupú-apare téta ten-ápáq waao. Yúqtaatini-naupaqa uré mórama Táátiti-marupake-naqa máena nunamummá kétibo aónao. min-nákón áwîqa Tóroe. ¹² ánibo min-nákómá maaráuma kaikáá umá aónáitana móra-nakoma wenôpaq iréna ayáámma ánekuitana wenaúrakoma yauwéqma íraqôniq itana káonaiye. min-nákóni áwîqa Áánánáiyatie.” téna uyátárai-nakoma tiráiyie. ¹³ ánibo Áánánáiyati maará téna yauwéqma tiráiyie: “uyátaráana-nako, taíbaq-wayukama téta min-nákóqtábámá yemá máqtemma Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá Yérútáare-marupake kényikamena mamá táwîq umáyíkaraiye. téta tirááe. ¹⁴ miráitata wemá anó-monoq-wayukarake náapaamma matáipoana áwîqa múte yaútai-kayukama yáqtoqma yiwíqmena ánná-naupaq mó-yikaniye.” téna Áánánáiyatima tiráiyie. ¹⁵ miráimanibo uyátárai-nakoma Ítuma tiráiyie: “emá paá waao. min-náqá ketí mayái-náqíye. kemá wemmá awíkaunaboana anaaékaqa wemá ketí mayáimá kémayena ketáama káqo-kayukagaraq

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:1642nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:21

yeráwákáq yabíkáa-kayukawabi Yéqtaaeo-wayukagaraq keráwáqá Ítiráaeo-anna wayukagaraq mó timá-timiniye. ¹⁶ miráinaq kenamáárîq wemmá ketíwîkake aúaiqa ummaa-yátáákáráq mayánîq-qtataaqtaba timá-amenune.” téna Ítuma tiráiyé.

¹⁷ miráitana Áánánáiyatima uréna naaúpaq uyábékéna Tóromma ayáámma ánekuyena maará téna tiráiyé: “ketíbâkoma Tóro, uyátárai-naqa Ítuma aapaqá wenamáárîq ekáq abarokáq i-nákómá kemmá timátikaitaq enôpaq kéyune. miráinaa emá keqnáámmá aúramma káonenanama Aokaq-Áágómá epímmá ógiraniye.” téna tiráiyé. ¹⁸ páátákáá Tóroni aúrapike kumayuq-yátáákómá akakó aukákitanaraa mikáké wení aúrakoma tágagitana máqte-qtataaqa aónaraiye. miráitana wemá mikáq itó-uma monoq-nómmá pékaiye.

¹⁹ anaaékaqa Tóroma aáwaqa kénaitana wenaúgoma akoqnáá uráiyé. miráitana wemá yaímma-kanaama Ítumma wáráa-annate yagaroqtamá Tamáátikatiq máqeu-uraiye.

Tóroma Tamáátikati-marupaq máa-kayukama Ítun áama timá yímikaiye.

²⁰ Tóroma páátákáá Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naupaq uréire kéena Ítuni watáama kétima-yiména ‘maamin-náqá Ítuma Áánûqtuni áanikoe’ téna timá yímikaiye. ²¹ miráimanibo máqte-kayukama wenáama itéta iyánáaq umáreta tiráae: “maamin-náqá wemá Yérútááre-marupaq máeta Ítun-awíqa múte yaútai-kayukama yíkamma ánatatuwewaine. miráumatuwéna íbêqa wemá maabáq Tamáátikati-marupaq iráipoana wemá ánnábi yiwíqmenata Yérútáárebaq anó-monoq-wayukaraq wínímma wemá maamin-náqíye.” téta tiráae.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:2243nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:29

²² miráimanibo Tóroma akoqnáá umá iragáráq-áímmá téna 'Îtuma keqtaáí kúmiq-yataapike kėtiwirenataa-naqa wenamáa akoqnáá-naqa máíye' téna kítitata Tamáátika-tiq máa-kayukama yemá iyánáaq umáreta aamá íma tirááe.

²³ ánibo taíbaq-kanaama yáwitata móra-taoqa Ítiráaeo-wayukama mórabi áíkuteta aamá téite éta Tóromma ikamí-áímmá tirááe. ²⁴ miráimanibo Tóroma wemmá ikamínón-aimma temmá Ítaraiye. miráitata Ítiráaeo-wayukama Tamáátikati-marukaqa kurugóni oqtaráqá wágáawabi nokáámma Tóroma kumínnayabae téta yeráwáqá yabíqtuwe máqe-uraae. ²⁵ móra-nokaamma Tóroni aanábó-wáyúkámá yemá ayáqtaáq-annama matéta kámááguq-unakaq kú-mareta mipí Tóromma awírakatuweta ánnáraq yabitimá yuwáka-yuwaka kéowana Tóroma kurugóni aaumépaq metátuwena kóuraiye.

Tóroma Yérútaárebaq máqe-uraiye.

²⁶ anaaékaqa Tóroma Yérútaáre-marupaq uréna Îtumma wáráa-annate yagaroqtamá máiyaba ákárainanibo wenáaqa ikatéta 'maamin-náqá wemá árainmma íma Îtuni wáráa-annabikene' téta yemá tirááe. ²⁷ miráitana móra-naqa áwîqa Páánabatima Tóromma áwáqnaa umá awíqmena timáyíkarai-wayukaraq uréna Tóroni watáama kétima-yimena Tóroma Tamáátikati-marupaq kéwitana aapaqá Îtuma wemmá watáama timá ámítana wemá Tamáátikati-marupaq Îtuni watáama timá yímikain-aimma timá tága-yímikaiye. ²⁸ miráitana mikáké Tóroma Îtumma wáráa-annate máqten-aukapaq uréire kéena wemá ikatîqa íma éna Îtuma uyátárai-nakoqtaba wení watáama timá yímikaiye. ²⁹ ánibo

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:3044nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:35

wemá mirá kéena yaímma Ítiráaeo-wayukama Karíki-aimma Ítaraa-kayukati yúyánámmá mamá iráqôniq inéna kéitata yemá wemmá ikamínônaqtaba abáá urááe. ³⁰ miráitata yaímma Ítuqtaba wenábâqawaaraayuma yeráwáqá min-áímmá ítátuweta Tóromma awíqmeta Tétáríaq mó ayúwáawana mikáké wemá wení márûpaq Táátiti-marabaq kóuraiye.

³¹ miráitana mi-kánáaráqá máqtemma Ítun áama kéitaa-kayukama Yúríabarabi Kááriribarabi Támériabakaraqa máa-kayukama yemá iráqôniq umá máqe-uraae. ááiq-yataaqa íma wáitata yeráwáqá iráqôniq umá máeta Ítun aamá Ítaraae. miráitata yemá uyátárai-nakoni aménáápáq máawana Aokaq-Áágómá yepímmá mamá akoqnáá kéitana taíbaq-wayukama móra-iyakaq Ítun anaae wakááe.

Pítaama Aríra-marupakaraq Yáapa-marupakaraq itó-umakaraiye.

³² Pítaama máqten-aukapaq uréire kéena Áánûqtun áama itáíq-itaiq kéo-kayukama keyimonena móra-taoqa wemá Aríra-marabaq máeta Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá yimónanena uráíye. ³³ ánibo mi-márúkáqá móra-naqa máqe-uraimma min-nákóní áwîqa Iníatie. wení aúgoma akoqnáama íma wáitana abapaké kaumo-kárítimáátimá aammá íma kanaaráq uréire éna atípáaraq waguréna matúq-matuq uráíye. ³⁴ ánibo Pítaama min-nákóqtábá tiráíye: “Iníatio, íbêqa emmá Ítuma Káríqtoma emmá mamá kátobamakaiye. emá itó-urewaq ení atípáama mamá arutaa.” téna Pítaa tiráíye. mirá titana min-nákómá páátákáá itó-uraiye. ³⁵ miráitata yaímma aarawaamá Aríra-marabaq-wayukagaraq yaímma Téroni-marabaq máa-kayukagaraq yeráwáqá aónaamma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:3645nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:42

maamin-náqá uréire kéitata máqte-kayukama yirummá
waeréta uyátárai-nakoma Îtun anaaé wakááe.

Pítaama Táábitaamma mamá itó-umakaraiye.

³⁶ móra-maruqa Yáapare. mi-márúkáqá móra-inimma máqce-uraimma min-íníkón áwîqa Táábitaae. ánibo káqon-awîqa Karíki-aipimma Tókatie téta áwîqa yarááe. min-íníkómá Îtuqtaba itáíq-itaiq kéena wemá káqo-kayukama ôriq umá aáwaqa keyimena máqte-qtataaqa yíwáqnaa uráíye. ³⁷ mi-kánááráqá min-íníkómá karímá mayéna púitata yaímma-noinimma wení arááq-auma matéta nopí tete umátuweta móra-naupaq yanáá makááe. ³⁸ ánibo Yáapa-maruqa Aríra-marukoni waaqókáq wáitataboata yaímma Îtun áama itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá itáamma maamin-náqá Pítaama Aríra-marupaq máíye tirááe. miráitata yemá páátákáá kaayaq-nákámá timáyíkáawata yenákámá Pítaamma ko awíqmeta irááye. ³⁹ ánibo Pítaama páátákáá yokaa kéena yenákátê yagaroqtamá uráíye. mi-náúpáq itata yemá awíqmeta yanáá-náúpáq utááe. miráitata yaímma keqtoq-nóínímmá naayóbáqá Táábitaama aúwaraikaqa tarôq umá yímikain-unakaqtoma matokéta yeráwáqá ibiqá keyareta Pítaamma aráátiraae. ⁴⁰ ánibo Pítaama máqtemma aarawaamá timáyíkáitata máápaq kówana wemá araayutaúmmá aténa nunamummá timátuwena waéqma maamin-íníkóní arááq-auma káonena tiráíye: “Táábitaao, emá itóaao.” téna tiraiye. ánibo min-íníkómá aúramma káonena wemá Pítaamma aónatuwena itó-uma máqce-uraiye. ⁴¹ miráitana Pítaama min-ínímmá áwáqnaa umá ayáátoqmena keqtoq-nóínímmá Áánûqtuni óq-aokaq-wayukama yááyarena Tókatimma yímikaiye. ⁴² miráitana min-áíkómá máqtemma Yáapa-aukapaq wéyáwé itata taíbaq-wayukama Îtun áama

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 9:4346nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:6

akoqnáá umá itáíq-itaiq urááe. ⁴³ ániibo Pítaama taíbaq-kanaama Yáapa-marupaq máena móra-naqa áwîqa Tááímonini naaúpaq watúq-watuq uráíye. ániibo min-náqá Tááímonima purumakaakóní aúwaratiraq unáákáqtôyaba yokaa kéema wení mayáiyé.

10

Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Koníriatimma watáama timá ámikaiye.

¹ móra-naqa Tétária-marupaq máqe-uraimma min-nákón áwîqa Koníriatie. Koníriatima mórama Arómuq-marukaq tiyááka-wayuka áiyayaan-aaiq-i-wayukati anómma máena yeráwákáq yabíkáitata yeráwáqtábámá Ítariq ánnáe téta tirááe. ² ániibo maami-Yéqtaáéó-náqá Koníriatima wení móra-naoq-wayukagaraq Áánûqtun áama kéitena máqtemma áwáyoq-wayukama yíwáqnaa kéena aati-aatimá wemá Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq uráíye. ³ ániibo móra-taoqa énaikaqa miráuma aabaúgómá karáákáq kumáwitana wemá kaikáá umá tágama aónaitana Áánûqtuni kaqtó-nakoma wenôpaq iréna tiráíye: “Koníriatio.” téna tiráíye. ⁴ ániibo Koníriati maamin-náqá káonena áaqa kégaitana wená tiráíye: “umaataráána-nako, nóitabawaq kéteno?” téna wemá tiráíye. ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráíye: “Áánûqtuma ení nunamummá kéitena óqtamma íma makáa-kayukama yíwáqnaa kéonana minnáyaba Áánûqtu kéitaiye. ⁵ íbêqa emá yaímma-wayukama timáyíkénatawaq Yáapa-marupaq uréta móra-nakoni áwîqa Tááímonie. káqon-awiqa Pítaae. wemmá awíqmeta yero. ⁶ min-náqá Tááímoni Pítaa wemá móra káqo-Taaimonima purumakaakóní aúwaratiraq unáákáqtôma yokaa kée-nakoni naaúpaq únókóní

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:7-847nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:17

áwabaq máíye.” téna tiráíye. ⁷⁻⁸ ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma Koníriatimma mirá timámíqtuwena kóuraiye. Koníriatima wení naaúpaqa kaayaqá mayaímá kémayaaya-nakarataragaq káqomma móra-naqa áái-q-i-wayukabike Áánûqtun áama itáíq-itaiq i-nákáráq mi-káúmómá timáyikaitata yeráwáqá Yáapa-marupaq urááe. ⁹ óq-aabayanapimma yemá maréta Yáapa-marukoni waaqókáq kéowana min-náqá Pítaama naakóni ámûraaq aagaí-márúkáq umáena nunamummá kêtitana wágáama aabaúgómá aáwaqa naí-kánáá uráíye. ¹⁰ miráitana Pítaamma áama yaitana aáwaqa nánéna itata yemá aáwaqa yokaa kéowana Pítaama móra-yataaqa kaikáá umá aónaraiye. ¹¹ kaikáá umá aabayákómá agaro umágitana mórana miráuma anó-tabaraaberaa-qtataakoni kaayaqté-kaayaqte-aqtoraq móra-yataakoma yáqtokaitana marabí kukáitana aónaraiye. ¹² miráitana mi-tábaráábégóni arupimma máqtemma abááq-wái-wáámmá irakabayaanábi numagaráqá mipímmá ógikaiye. ¹³ mórana aagómá maará téna Pítaama timá ámikaiye: “Pítaao, emá iré maami-kámmá ikámma naao.” téna tiráíye. ¹⁴ miráimanibo Pítaama tiráíye: “aaqáo ímiye. uyátáraana-nako, maami-kámmá ketáái aúmatan-aiqtaba Ítiráaeo-wayukama ketáá íma kénaunatae.” téna tiráíye. ¹⁵ ókaraq aagómá keqnáámmá tiráíye; “emá ‘aaqáo táí-yataare’ ítiyo. Áánûqtuma mi-kámmá naí-yátáaré téna tarôq uráinaama emá aamma aúmatan-aaware té ítiyo.” téna tiráíye. ¹⁶ ániibo maami-qtátáákómá kaumobáq abarokáq uréna yauwéqma aabayápáq kóuraiye.

¹⁷ ániibo Pítaa wemá máena maami-qtátááqá kaikáá umá aónai-qtataaqtabama taíbaq-auyanamma ítaraiye. miráitata maami-káyúkámá Koníriati timáyikáitata ye-káyúkámá yeráwáqá yaímma-wayukama ítama

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:1848nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:26

aónaawata Tááímonini naammá yiráátewata yeráwáqá Tááímonini márûq-kurugoni oqtaráq ko máqe-uraae. ¹⁸ ánibo yeráwáqá anókaq ááyama ítama aónaraae: “móra-naqa áwîqa Tááímoni Pítaama keráwáqtê máiyoy?” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁹ miráimanibo Pítaa wemá paá máena maami-qtátáaqá kaikáá umá aónai-qtataaqtaba aúyánámmá kéitaitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyey: “Pítaao, kaumo-wáyúkámá emmá abáá kéoe. ²⁰ emá itó-urewaq yokaa uré kégume yeráwáqtê waao. emá íma netuq-áúyánámmá itaao. maami-káyúkámá kemá timáyikaunata irááe.” téna Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyey. ²¹ ánibo Pítaa wemá kukéna timá yímikaiyey: “keráwáqá abáá-o-naqa minná kemíbo nôraq itaráq keráwáqá ketôpaqa kéyey?” téna Pítaa tiráiyey. ²² ánibo yeráwáqá tirááe: “móra-naqa Arómuq-marupake áaiq-i-wayukati anómma kawáá-nákómá Koníríati wemá timátikaitata kéyunatae. ánibo maamin-náqá Koníríati wemá Áánûqtun áama itáiq-itaiq kéitata weqtabá Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá yimuqá kémaraae. miráitana mórana Áánûqtuni kaqtó-nakoma eqtábá timá ámitana wemá enóyaupiken-aimma itánéna kéiyey.” téta yeráwáqá tirááe.

²³ miráitana Pítaama mi-káyúkámá yiwiqma yíkái-tata wetê watúwáawana aabáyaa-aabayaanaapimma Pítaagaraq yaímma Yáapa-marupaq Áánûqtun áama itáiq-itaiq kéo-kayukagaraq mi-káyúkátê yagaroqtamá kóuraae. ²⁴ ánibo aapaqá móra-nokaamma ko watuwéta óq-aabayaanaapimma yeráwáqá Tétaría-marukaq ko yarááe. miráitana Koníríatima wení aanábó-wáyúkátê yiwiqma wení naaúpaq áikuteta yiwé urááe. ²⁵ ánibo Pítaa Koníríatini naaúpaq uyáberanena kéitana Koníríatima awáutena amuqá makáiyey. ²⁶ miráimanibo Pítaama Koníríatimma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:2749nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:33

mamá itó-umakatuwena tiráiyē: “Koníriatio, emá itóaaō. kemá kegáráqá emô ónnaiq umá maa-marábí-náqúne.” téna Pítaama tiráiyē. ²⁷ ánibo Pítaama wetê wataáama titéta mi-náúpaq uténa aónaimma netuqyaa-káyúkámá áíkuma mi-náúpaqá máqe-uraawana aónaraiye. ²⁸ ánibo Pítaa maará téna mi-káyúkámá timá yímikaiye: “ketáámá Ítiráaeo-wayukama íma káqo-kayukate yagaroqtamá ké-mayunataama keráwáqá ítarāe. miráimanibo Áánûqtuma kemmá timá-timena ‘móra-nakoqtaba táí-naqiye ítiyo’ téna Áánûqtu tiráiyē. ²⁹ miráitaq kemá íma keráwáqtí táama aratēq ‘aaqáo’ ítiraunamanibo kemá paá keráwáqtí táama itēq keráwáqtôpaq iráune. ánibo íbêqa keráwáqá ítama káonaune. keráwáqá nôraq itarāq kemmá tááyaawaraq keráwáqtôpaq iráúnô?” téna Pítaa tiráiyē.

³⁰ ánibo Koníriatima tiráiyē: “kekáq móra-yataaqa páaq uráimma íbêqa kaumo-kánáámá kényawiye. mi táoqa nunamummá-tí-kánáaráqá aabaúgómá karáákáq kégumitaq ketí naaúpaq máeq nunamummá kêtunana páátákáá móra-nakoma ketimakaq yama itó-uraiye. ánibo min-nákóní unáákáqtôrakemma tágama wayá-tábaráábéráá uráiyē. ³¹ miráitana min-nákómá maará-tiraiye. ‘Koníriatio, Áánûqtuma ení nunamummá kéitena emá óqtamma íma makáa-kayukama yíwáqnaa kéonana minnáyaba Áánûqtuma kéitaiye. ³² miráinaa emá íbêqa yaímma-wayukama timáyíkénatawaq Yáapa-marupaq uré móra-nakoni áwîqa Tááímonie. káqon-awiqa Pítaae. ánibo min-nákómá káqo-Taaimonite purumakaakóní aúwaratiraq yokaa kée-nakoni naaúpaq únókóní áwábaq máiyē.’ téna min-nákómá tiráiyē. ³³ miráitaq kemá páátákáá yaímma-wayukama timáyikaunata emmá koma awíráawaa íraqôniq umá kényenaqtaa ketáámá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:3450nôrabi urááqtaba (Apótoro) 10:41

yagaroqtamá álkuma Áánûqtun aúrakaqa uyátárai-nakoma emmá watáama timámîn-aimma keqtáá timá tímînaqtaa itánúnatae.” téna Koníriati tiráiyē.

Koníriatini naaúpaqa Pítaama watáama tiráiyē.

³⁴ Pítaama áaimma átáma watáama tiráiyē: “árimma kemá káonaune. waayúkama máqten-aukapake yemmá máqtemma Áánûqtuma mimóráiq kéumayikaiyē.
³⁵ máqte-kayukama náayuwabi Áánûqtun-aaqa ikatéta wenaúrakaqa arupú-aimma tarôq oyúmá yemmá Áánûqtu kéyiwiraiyē. ³⁶ Áánûqtuni átê-wataama yukáimma minná Ítu Káríqtoma kítitana keqtáámá kaayoné-yátááqá kétimiqtaama máqte-marabi-kayukati anómma uyátárai-nare. maamin-áimmá áqa keráwáqá ítaraane. ³⁷ Yóáanema áaimma átáma wení watáama kétena Káárirī-marupaq nommá péqyikarena Ítuma wení watáama tiráin-aikoma máqtemma Yúría-aukapaq wéyáwé uráiyē. ³⁸ Ítuma Náátárêtibake-naqa wekáq Áánûqtuma wení Aokaq-Áágáráq wení náápaakaraq ámikaiyē. Áánûqtuma wetê máitanaboana máqten-aukapaq uréire kéena waayúkama Tááqtaani aménáápáq máa-kayukama mamá íráqôniq umáyikaraiyē. maamin-áíqtábágáráq keráwáqá ítaraae. ³⁹ miráitaqtaa ketáámá máqtemma Ítiráaeo-wayukabimma máqten-aukapakaraq Yérútáárebakaraq Ítuma máqte-qtataariq uráiqtaba kétima-yimunatae. yeráwáqá Ítumma kaapaq-yátáq ikámôwana pukáiyē. ⁴⁰ miráimanibo min-náqá pukáipike kaumo-kánáámá yáwitana Áánûqtuma wemmá mamá abarokáq itó-umakaraiyē. ⁴¹ máqtemma Ítiráaeo-wayukama wemmá íma aónaraae. ímiyē. wemá pukáipike itó-itaqtaa ketáámá wení watáama timáetaa uréire ónúnna-wayukataama Áánûqtuma keqtáá awaaméqá umátikenataa tiwíkai-kayukama wemmá káoneqtaa

wetê aáwaqa naráunatae. ⁴² miráitana wemá akoqnáá-aimma téna ‘maamin-áímmá máqte-kayukama maará téraq mó timá-yimero’ tiráiyé. ‘Áánûqtu Ítumma náápaamma aména yúareta paá máiya-kayukagaraq pukáa-kayukagaraq wemá yetí yaináí-náqá máiyé tero’ tiráiyé. ⁴³ miráitata naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáan-aikoma maará-uraiye. ‘máqtemma náayuwabi wekáq itáíq-itaiq íya-kayukama wení akoqnáán-awikake yeráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna Áánûqtuma awikátuwaniye.’ téta agatááne.” téna Pítaama tiráiyé.

íma Ítiráaeo-wayukamibo káqo-kayukama Áánûqtuni Aokaq-Áámá matááe.

⁴⁴ Pítaa wemá maamin-áímmá máena kítitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá maamin-áímmá itáa-kayukabi kukáiyé. ⁴⁵ miráitata yaímma Ítiráaeo-wayukama Ítuma yiwíkai-kayukama Pítaagaraq yagaroqtamá Yáapamarupake iráa-kayukama yeráwáqá maami-qtátááqá káoneta maará-tiraae: “maami-káyúkámá yeráwáqá íma Ítiráaeo-wayukama máamanibo Áánûqtuma Aokaq-Áámá paá kéyimiye.” téta yeráwáqá tirááe. ⁴⁶ miráitata yeráwáqá itáamma maami-káyúkámá óq-ain oq-aipike aamá kétena Áánûqtun-awíqa múte kéyauyowana Pítaa wemá tiráiyé: ⁴⁷ “ketáaráá yemá Aokaq-Áámá kémayaapoata nommá peraiyábámá náawaq kanaarác yemmá aammá aúnikaniyo? ⁴⁸ keráwáqá yokaa kéeraq Ítun-awíkaq monoq-nómmá péráaro.” kítitata yemá Pítaamma yáqtóráawana yeráwáqtê yaímma-kanaama yagaroqtamá máqe-uraiye.

11

Pítaani mayaígón áaimma Yérútáárebaq Ítun áama itáa-kayukaraq timá yímikaae.

¹ ánibo yaímma Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun áama máyáan-aimma máqtemma timáyíkarai-wayukama yeqtíbbâqawaayugaraq Yúríabaq máe-yuma mi-kátáamá itaraae. ² miráimanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá yúma karéta Ítuni anaaé wáráa-kayukati awaaméqá matáa-kayukama yeráwáqá akoqnáá-aimma téta Pítaamma awáágúraae. ³ ánibo yeráwáqá maará téta tirááe: “emá Yéqtaaeo-wayukama íma ketáágáráq yagaroqtamá máe-kayukati naaúpaqa máqe-uraannama yemá yúma kárataa-kayukate aáwaqa naráane. ⁴ miráitana Pítaa wemá áaimma átáma nôrawabi urái-qtataaqtaba kétima-yimena maará téna tiráiyee:

⁵ “kema Yáapa-marupaq máeq nunamummá kéteq móra-yataaqa kaikáá umá aónáúnana aabayámmá agaro kéitana mórama tabarááberaa-qatataakoma wení kaayaqté-kaayaqte-aqtoraq móra-yataakoma yáqtokaitana marabí ketimakaq kukáiyee. ⁶ miráitaq kemá mi-tábaráábébi aónáunama taíbaq waí-wáámmá iraaabayaakáá-kákógáráq abááq-númágógáráq mipí ógikaiyee. ⁷ miráitana móra-aikoma maará téna tiráiyee. ‘Pítaao, emá maami-kámmá yaímma ikámma agamá naao.’ téna tiráimanibo ⁸ kemá maará-tiraune. ‘aaqáo ímiyee. uyátáraana-nako, aúmatan-aiqtaba íarutai-kamma kemá aati-aatimá íma kέναune.’ téq tiráune. ⁹ ánibo móragaraq aabayápáké móra wataágoma tiráiyee. ‘emá íma aaqáo táí-yataare ítiyo. maami-kámmá Áánuqtuma naí-yátáaré téna tarôq uráinaama aammá aúmatan-aaware té ítiyo.’ tiráiyee. ¹⁰ miráitana

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 11:1153nôrabi urááqtaba (Apótoro) 11:18

maami-qtátáákómá kaumobáq pááq uréna maami-tábáraábégómá yauwéqma aabayápáq utáiyé. ¹¹ ániibo kaumo-wáyúkámá Tétária-marupake Koníriatima timáyíkáitata ye-káyúkámá yeráwáqá naammá kéwauna-nakoni waaqókáq ya máqe-uraae. ¹² miráitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyé. ‘emá Ítiráaeo-wayukati yáaiqtaba aúyánámmá íma ité paá yeráwáqtê waao.’ titaq kéunata yaímma tîbâqawaayuma miráuma abapaké móra-wayukama yeráwáqá ketê yagaroqtamá yewaqtaa Koníriatini naaúpaq Tétária-marabaq uráunatae. ¹³ ániibo Koníriati wemá tiráiyé naayóbáqá Áánûqtuni kaqtó-nakoma wení naaúpaq iréna timá ámikaiye. ‘yaímma-wayukama timáyíkénatawaq yeráwáqá Yáapa-marupaq urétawaq móra-naqa wení áwîq-uramma Tááímoni Pítaa wemmá koma awíqmeta yero. ¹⁴ maamin-náqá Pítaa wemá iréna wení wataáama kétena Áánûqtuma emmá ení móra-naoq-wayukama yauwéqma tiwiránîn-aimma máma timá-timiniye.’ téna Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé. Koníriatimma wemá timá ámikaiye. ¹⁵ miráitaq kemá áaimma átáma Áánûqtun áama tén-ááqa mikáq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yekáq kukáimma miráuma áqnáabaqa keqtááráq kukáiniq uráiyé. ¹⁶ miráitaq kemá uyátárai-nakoma tiráin-aimma taákaq uráune. ‘Yóóanema wemá no-núrápí péqtikaraiipoana anaáekaqa keráwáqá Aokaq-Áágómá péqtikaniye.’ téna wemá tiráiyé. ¹⁷ miráitaqtaa naayóbáqá ketáámá Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoqtaba itáiq-itaiq kéunanata akoqnááma tímikainiqtaa umá maamin-ákóqnáámá Áánûqtu yeráwáqá yímikaiye. miráitaq kemá paá-naqa máeq yetí aammá íma aúkaune. maami-qtátááqtabá Áánûqtuma íma timá yáqtorakanune.” téna Pítaama tiráiyé. ¹⁸ ániibo mi-káyúkámá Pítaama tin-áímmá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 11:1954nôrabi urááqtaba (Apótoro) 11:24

kéiteta yeráwáqá Áánuqtuma yimuqá kémaraketa maará-tiraae: “árimma íbêqa Áánûqtuma Yéqtaeowayukabima aammá awíqykaitata yeráwáqá táiyataakoma yinaaeáriq éta matúq-matuq mái-auwaraima mayánóe.” téta yeráwáqá tirááe.

Áátioki-marabaq áíkuta-kayukama íráqô-mayai matááe.

¹⁹ naayóbáqá Tíbenimma ikámôwana pukái-kanaaraqa yaímma-wayukama Ítun áama kéwareta wataáama Áánûqtuqtaba kéita-kayukama yíkamineta owata yeráwáqá péqmareta yaímma-wayukama Pinítiabakaraq Tááíparati-marabakaraq Áátioki-marabakaraq urááe. miráimanibo yeráwáqá Ítíráaeowayukaraq yenamá áiqma Áánûqtun áama timá yímikaae. ²⁰ ánibo yaímma átê-wataama Ítuqtaba ítaraa-kayukama péqmareta Tááíparatikaraq Tairíniq uráa-kayukama yeráwáqá Áátioki-marabaq uréta átê-wataama Ítuqtaba káqon-anna-wayukagaraq timá yímikaae. ²¹ miráitana Áánûqtuma wení akoqnáama kéyimitata taígani Yéqtaeowayukama táiyaaímma yuwéta Ítuni anaáe kéwareta uyátárai-nakon-aama ítaraae.

²² miráitana maamin-áikómá Yéqtaeowayukayaba máqtemma Yérútáare-aukapaq wéyáwé itaqtaa yeráwáqá kéiteta Páánabatimma Áátioki-marabaq timákáawana uráíye. ²³ Páánabati wemá Áátioki-marukaq uréna maami-káyúkámá Áánúqtuma íráqôniq umáyímikai-kayukama kéyimonena wemá amuqá kémarena maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá máqtemma móratuyanakaq maéraq uyátárai-nakoma Ítuni anaáe waqmá wenáama itáaro.” téna tiráíye. ²⁴ miráitana Páánabati wemá íráqôniq umá itáiq-itaiq kéitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá wepí ógikaitana mi-kánaáráqá taíbaq-wayukama

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 11:2555nôrabi urááqtaba (Apótoro) 12:3

yirummá kámeta uyátárai-nakoma Ítukaq itáíq-itaiq urááe.

²⁵ ániibo Páánabati Táátiti-marabaq Tóromma abáá-inena uráíye. ²⁶ miráitana Páánabati wemá Tóromma awíqmeta yenákámá yauwéqma Áátioki-marabaq móra-karitimaatima ko máqe-uraaye. ániibo yenákámá Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq taíganimma kétima-yimeyata kéitaa-kayukayabama áqnaabariq umá “Káríqton-annae” téta yiwiqá yarááe. ²⁷ mi-kánaáráqá yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá Yérútáarebakemma Áátioki-marabaq kukááe. ²⁸ miráitana yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkábíkémamá móra-naqa áwîqa Áágabaati wemmá Aokaq-Áágómá timá ámitana tiráíye: “máqte-marabaqa aáwaqa íma wáinata anómma aayawaamá yánóe.” téna tiráíye. (ániibo móra-naqa áwîqa Karótiati wemá anó-kawaa-naqa máena Arómuq yabíkái-kanaaraqa maamin-ááyáwáámá pááq uráíye.) ²⁹ miráitata yaímma Áátioki-marabaq Ítukaq itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá Yúríabaq yeráwáqti ylbâqawaayuma yimínéta urááe. ³⁰ miráumatuweta mi-yímí-yátááqá Páánabatiyaa Tóroti iyáápi marááyata maméta Yúríabaq anó-monoq-wayukaraq urááye.

12

Érôtima Yêmitimma ikámma képuyena Pítaamma ánná umákaraiye.

¹ mi-kánaáráqá kínima Érôtima yaímma Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq yíkamitata pukááe. ² miráitana Érôtima wení ááíq-i-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá Yêmitima Yóóanemma ábâkomma yáqtoqma tokóru-yakaa-punapo ikámôwana pukáíye. ³ miráitata Yúría-wayukama yemá minná káoneta yeráwáqá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 12:45nôrabi urááqtaba (Apótoro) 12:8

yimuqá kémaraawana Êrôtima óqa wení ááiq-i-wayukama timáyikáitata yemá Pítaamma yáqtokaae. ániibo mi-kánááráqá wemá mirá kéitata Yúríabaq-wayukama yammá íma iqtoraí-kánááráqá yeráwáqtí kótámaki-kanaaraqa anón-aawaqa agamá naí-kánááráqá mirá urááe. ⁴ miráitata mi-kánááráqá yeráwáqá Pítaamma yáqtoqma ánná-naupaq ákátuwena kaayaqté-kaayaqte ááiq-i-wayukati iyáápi máráitata kawáá urááe. mi kaayaqté-kaayaqte-anna-i-wayukama miráuma kaayaqté-kaayaqte-i-wayukama yiwíqma-yiwíqma urááe. miráitana Êrôtima aúyánámmá ítaraiye: “maami Ítíráaeo-wayukati kótámaki-kanaama ánatainatama Pítaamma awíqma máqte-kayukati yúbáq aamá ítama yainánúne.” téna Êrôtima tiráiyé. ⁵ miráitana Pítaama ánná-naupaq ákaraae. miráimanibo Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq yeráwáqá akoqnáá umá nunamummá téta Áánûtuqtaba áwáqnaa íkáae téta tirááe.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma ánná-naupake Pítaamma paábaq mamá ayúbákaraiye.

⁶ Êrôtima Pítaamma aabi mayakánéna i-nókáámmá Pítaama kaayaq í-nákátí aúkáapi aúma watáiyé. yemá Pítaamma kaayaqá akoqnáá-annanapo (téini-annarake) kúyakaraae. miráitata yaímma-i-wayukama ánná-nakoni oqtaráq yabíqtuweta máqe-uraae. ⁷ páátákáá mórana uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kúmítana mi-náupáqá wení tágama-yataakoma ókóráá kamá tágariye. anibo mi-káqtó-nákómá Pítaani ábûkaq ikámma awáuturena tiráiyé: “emá páátákáá itóaa.” téna kítitana Pítaani ayáápike kaayaq-ánnágórátá yaráqmeta kuturááye. ⁸ ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé: “Pítaao, emá páátákáá ení aítauq-anaamma kégubere

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 12:957nôrabi urááqtaba (Apótoro) 12:15

ení ámûrannama mamá uwo.” tená timá ámitana Pítaama miráumatuwaitana Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyē: “ení kúberai-unamma kémaye ketinaaé waraa.” téna tiráiyē. ⁹ miráitana Pítaama mi-námmá yuwéna Áánûqtuni kaqtó-nakoni anaaé waqména uráiyē. Pítaama íma ítama aruténa kaináq káonaunaa timmá abarokáq kéwena aónaraiyē. ¹⁰ ánibo yenákámá maréta kaayaq-óqtaráq yabíqtuweta máen-i-wayukama kumátá-maqtuweta uyátá-maqma akoqnáá-oqtaaraq kumóyana akoqnáá umá aúyaqmakaan-oqtagoma wenamáárîq íguraiyē. miráitata yenákámá móra-apaq urááiyē. maré kéoyana mikáké Áánûqtuni kaqtó-nakoma páátákáá Pítaamma ayuwéna kóuraiyē.

¹¹ miráitana Pítaama wemá mikáq ítáimma kaimmá íma aónarenaboana wé tiráiyē: “áraitama íbêqa Áánûqtuma wení kaqtó-naqa timákáitana wemá Êrôtini ayáápikekaraq Ítiráaeo-wayukama nôrawabi ónáae teq-qtátáápkémmá kemmá mamá paá umátikaiyē.” téna Pítaama tiráiyē.

¹² ánibo Pítaama maami-qtátááqtábá aúyánámmá ítama ánatatuwena wemá móra-inimma Máriaama Yóáanema káqon-awiqa Mááki wení anóani naaúpaq uráiyē. ánibo min-náúpáqá taíbaq-wayukama álkuma máeta nunamummá kététa máqe-uraae. ¹³ ánibo Pítaama oqtaaraq pagé-page kétitana mórama mayaí-ínímmá Aróta wemá Máriaamma áwáqnaa umá mayaímá kémayaininikoma oqtamá íyakanena uráiyē. ¹⁴ ánibo min-íníkmá wemá Pítaan-aama kéitena wemá amuqá ôriq umá kémarena wemá min-óqtámá íma íyakaraiyē. wemá paá yawwéqma naaúpaq uyaaté uréna máqte-kayukama timá-yimena tiráiyē: “maamin-náqá Pítaama máápaq ya máiyē.” téna tiráiyē. ¹⁵ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá máqtemma tirááe: “negi-íní-móne. emá kaaqaari

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 12:1658nôrabi urááqtaba (Apótoro) 12:20

kétene.” téta yeráwáqá kétewana min-ínkómá akoqnáá umá árain-aimma kítitata yemá ókaraq tirááe: “Pítaani amakómá ya marániye.” téta tirááe. ¹⁶ miráimanibo Pítaama oqtaráq paá máena pagé-page tiráíye. miráitata yemá oqtamá íteta Pítaamma aónatuweta yemá iyánáaq urááe. ¹⁷ ánibo Pítaama wení ayáámma múte káruraitata yemá káoneta aamá móragaraq íma tirááe. miráitana Pítaama wemmá ánná-naupake uyátárai-naqa Áánûqtuni kaqtó-nakoma mamá paábaq ayúwáin-aimma kétima-yimena tiraiye: “keráwáqá maamin-áímmá Yêmitigaraq tébakaq kétébâqawaayuma timá yíméro.” téna wemá timátuwena iyuwéna móra-aukapaq kóuraiye.

¹⁸ anaaékaqa aabáyaanapimma i-wáyúkámá anómma ikatíq kéeta yeráwáqá maará-tiraae: “Pítaama náakaraq máiyó?” téta yemá tirááe. ¹⁹ miráitana Érôtima yaímma-wayukama timáyíkáitata Pítaamma abáá-omanibo yemá íma wemmá aónaraae. miráitana ááiq-i-wayukama yeráwáqá máqtemma Pítaakaq kawáá umátuwe máqeon-i-wayukama yíkamiyaba Érôtima tiráíye.

miráitana anaaékaqa Érôtima wemá Tétária-marabaq ko máqe-uraiye.

Érôtima pukuráíye.

²⁰ Érôtima Tááyabaq-wayukagaraq Tááíranapaq-wayukagaraq aamá yiwáágúraiye. miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá mórabi yorupamá Érôtimma aónaneta urááe. ánibo áqnáabaqa yeráwáqá kínima Érôtini naaúpaq yabíkái-kawaa-nakon áwíqqa Paráátatae. wekáq min-áímmá yemá timáméwana wemá Érôtimma timá ámitana anón-anon-aimma mamá paá umákaraiye. miráimanibo yeráwáqti aáwaqa Érôtimma yabíkáin-aukapake meyanîq kéeta-poata mirá-uraae.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 12:2159nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:3

²¹ móra-kanaama maréna Érótima kínin-unakaqtoma umátorena wení kínin-abiqtataraq máena máqte-kayukama akoqnáá-aimma timá yímikaiye. ²² miráitana máqte-kayukama yemá anókaq ááyama tirááe: “maamin-náqá wemá waayúkagoraan-aimma íma kético Áánûqturaan-aimma kético.” téta yemá anókaq ááyama tirááe. ²³ miráimanibo min-áímmá ítarena wemá Áánûqtukaq íma yaagumá káonaitanaboana páátákáá mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kukéna Érótimma ikákaiye. miráitana Érótima pukáitana marikómá narááe.

²⁴ miraimanibo Áánûqtun áagoma akoqnáá umá máqte-marabaq wéyáwé umá anóniq uráíye.

²⁵ ánibo Páánabaatiyaa Tóroma yenákátí mayaímá Yérútááre-marupaq mamá ánatatuweta yenákámá Yóáanema káqon-awiqa Máákima awíqmeta yenákáqtê Áátioki-marabaq yauwéqma kóuraaye.

13

Páánabatiyaa Tórama timáyikáawata Áánûtuqtaba waayúkarag mó-tima-yimikaaye.

¹ Áátioki-marukaqa Ítun-aama ítáa-kayukama áikutaee. yepímmá yaímma Áánûqtuni yirááqti-wayukama amuné-wáyúkagáráq máqe-uraamma yeráwáqti yíwíqa Páánabatie. Tímionie. wení káqon-awiqa Abuqtákóe. káqomma Arútiana Tairíni-marukakenakaraq Máánéoma Érótini ábârawaogaraq Tórogarare. ² mi-kánáaráqá Ítun-anna-wáyúkámá yemá aáwaqa aweté-ureta nunamummá tirááe. ánibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráíye: “keráwáqá Páánabatiyaa Tóroma aokaq timáyikaiyata mayaígáae téq yááyaraa-mayaima mayáatao.” téna tiráíye. ³ yemá aáwaqa aweté-ureta

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:460nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:10

maamin-nákámá Páánabatiyaa Tóroti yineq iyáámma kéyinekuyeta nunamummá timáyikaayata mi-máyáíráq kóuraaye. Páánabatiyaa Tóroma Táíparatiq átê-wataama tiráíye.

⁴ ánibo min-nákámá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá timáyíkáitata Terútia-marabaq kukááye. mikákémmá únópí-káárebí utéta móra-marupa Táíparati únókóni kebóqyáa-marupaq urááye. ⁵ ánibo yenákámá maréta Tááramibaq Táíparati-marupaq uréta Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq Áánûqtuni átê-wataama mó-tima-yimikaaye. miráitana Yóáane Máákima mayaímá mataíye.

⁶ miráitata yeráwáqá Táíparati-marupaq uréire umátuweta Páábotiq urááe. ánibo mi-márúkáqá mórama Ítiráaeo-annabike-naqa máena awéqa téna máqteniq i-nákómá wenáwîqa Baa-Îtue. wení káqon-awîqa Karíki-aipimma Érimatie. ⁷ miráitana Érimatima wemá anó-kamaani-naqa áwîqa Tégíá-Póruma wení aanábó-náqíye. ánibo min-ánó-káwáá-náqá Tégíá-Póruma wemá aá ítarai-naqiye. Áánûqtun áama itánénaboana Páánabatiyaa Tóroma wení naaúpaq yááyaitata yenákámá irááye. ⁸ miráimanibo maamin awéqa tîn-náqá Érimatima wenáaiyabama íma yíkaraiye. miráitana Érimatima anó-kawaa-nakoni aúyánámmá mamá táwîq kéonana maami-kááyáq-nákátí watáama íma ítama arutáikae téna mirá-uraiye. ⁹ ánibo Tóroqtabama yaímma-taoqa Póroma téta tirááe. miráitana wepímmá Aokaq-Áágómá ógikaitana wemá maamin-náqá Érimatini aúrapi karákéna tiráíye: ¹⁰ “emá Tááqtaan-araaqa máane. emá máqtemma íráqô-qtataakoma mamá táwîq kée. namuro-náqá máane. emá táí-yataariq é epímmá makatí-ááímmá ógikaiye. kaaqaari-áímmá kéte uyátárai-nakoni

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:1161nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:16

aammá mamá táwîq kéone. ¹¹ íbêqa uyátárai-nakoma emmá ikamíniye. enaúramma kumayuqá auráina móragaraq máqte-qtataaqa yaímma-kanaaraqa íma aónanone.” téna Póroma kêtítana páátákáá konnákóráá-qtátáákómá Érimatini aúramma yawááq-umatuwaitana wemá aammá íaonena paábaq uréire kéena waayúkama ayáákaq yáqtoketa aamá arááti-wayukayaba yibáá uráíye. ¹² miráitana anó-kawaa-nakoma maami-qtátááqá Érimatini aúramma karopágitana káonena uyátárai-nakoni akoqnááyaba iyánáaq umárena Ítuqtaba itáíq-itaiq uráíye.

Páánabatiyaa Póroma Áátioki-aukapaqa Patíria-marabaq mayáimá matááye.

¹³ ánibo Pórogaraq yaímma wení aanábó-wáyúkágáráq yeráwáqá Pááboti-maruqa yuwéta únópi-káárebí maréta Pégaabaq Paapíriya-marabaq urááe. miráitana mikáké Yóáane Máákima wemá iyuwéna yauwéqma Yérútáárebaq kóuraiye. ¹⁴ miráitata yeráwáqá Pégaabaq yuwéta Áátioki-marabaq Patíriabaq urááe. ánibo Tabaati-yúpáámá yeráwáqá Ítíráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréta yeráwáqtê yagaroqtamá maraq máqe-uraae. ¹⁵ ánibo anó-monoq-wayukama yeráwáqá agamatá-kánnáábíké Mótetini ámán-aikaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáan-aikaraq yeráwáqá yoráuma ítátuweta anaaékaqa anó-monoq-wayukama yeráwáqá aamá yúwáawana Póroyaa Páánabatikaq kéyitata yeráwáqá maará-tiraae; “ketíbâqawaayuo, keráwáqá yaímma íráqônîq í-áímmá matokéqa keráwáqá maami-káyúkámá timá yíméro.” téta tirááe. ¹⁶ ánibo Póro wemá itó-uma ayáámma múte kéyauyena tiráíye:

“keráwáqá Ítíraaeo-anna-wayukao, yaímma káqo-kayukama Yéqtaeao-wayukama Áánûqtukaq

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:1762nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:23

nunamummá kéte-kayukama keráwáqá ítáaro.
¹⁷ wenamáa Áánûqtukaq Ítiráaeo-wayukama
nunamummá tirááne. wemá ketáái títaubikomma
yiwíkaine. wemá pááq umáyíkaraitataboata Ítiráaeo-
wayukama Íqtîbibaqa máetama akoqnáá umá pááq
urááe. ánibo wení anón-akoqnaanapo Íqtîbibake yemmá
yiwíkaine. ¹⁸ ánibo yeráwáqá kaaqmáapaqa waayúka
íma máa-marabaqa kaayaq-wáyúká áiyayaa tiyááka-
karitimaatigoni (40) arupimmá Áánûqtuma íraqôniq umá
yíwáqnaa uráíye. ¹⁹ min-áúkápáqá Kéinabaqa abapaké
kaayaqá anó-marukaq máa-kayukama Áánûqtuma mamá
táwîq umáyikena yíkamma ánatatuwena yeráwáqtí
maramá Áánûqtu mamá Ítiráaeo-wayukama yímikaine.
²⁰ ánibo mi-márábáqá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá
netuqyaamá taígani-karitimaatima (450) máqe-uraae.
anaaékaqa yainá-wáyúkámá yíkáraawata yeqtí kawáa-
wáyúkámá máqeta mórama Áánûqtuni amuné-náqá
Táámuyoni kanaaráq iráíye. ²¹ ánibo mi-kánáaráqá
Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá mórama yeráwáqtí anó-
kawaa-naqa (kínima) máikaae téta Áánûqtuma ítama
aónaawana Áánûqtu wemá móra-naqa Tóroma Kítimma
áanikomma awîqma yímikaitana wemá yeráwákáqá
kaayaq-wáyúká áiyayaa tiyááka-karitimaatigoni (40)
arupimmá yeráwákáq yabíkáiye. ²² ánibo Áánuqtuma
min-náqá Tóroma kéwatuwena wení anónnáma móra-
naqa áwîqa Tébitima Yétimma áanikomma awîqma
Ítiráaeo-wayukati yabí-í-náqá (kínima) tarôq umákaraiye.
Tébitiqtaba maará téna waayúkama timá yímikaiye.
‘Tébitima Yétimma áanikomma káonaunana ketíyakoma
íraqôniq kéíye. miráipoana wemá kanaaráq kemô tenna-
máayáímá mayániye.’ téna Áánuqtu tiráíye. ²³ miráitana
naayóbáqá Áánûqtuma timá akoqnáá uráíne. ‘anaaékaqa

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:2463nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:29

Tébitin-annabike móra-naqa abarokáq uréna wemá akoqnáá-naqa máena Ítiráaeo-wayukama puí-yátáápké mamá paá umáyíkaniye.’ tiráine. min-náqá Ítumma Áánûqtuma mamá pááq umákena Ítiráaeo-wayukama yímikaiye. ²⁴ ánibo naayóbáqá maa-márábímmá abarokáq Ítuma íma kukáitana móra-naqa Yóáanema Ítiráaeo-wayukama kétima-yimena ‘keráwáqtí tirummá waeréra monoq-nómmá péráaro.’ téna tiráine. ²⁵ miráitana Yóáane wení mayaímá mamá ánatani-kanaagoma waaqókárîq kéitana Ítiráaeo-wayukama maará téna timá yímikaiye. ‘keráwáqá náawae téraq keqtábámá kéteo? maamin-nákóní awé o-náqá kemá íma máune. miráimanibo itáaro. móra-naqa ketinaae yínîn-nakomma kemá íraqô-naqa íma máunaboaq kanaaráq wení aítauq-anaamma íma múte mayánúne.’ tiráiyé.

²⁶ ketíbâtiwaayuo, keráwáqá Ítiráaeo-wayukama Áabaraan-anna-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûtukaq nunamummá kéte-kayukao, keqtááyábáé téna maami-kátáámá puí-yátáápké atóbamatikaniqtabataa Ítuma timákaitana tiráiyé. ²⁷ miráimanibo yaímma Yérútáárebaq máa-kayukagaraq yeráwáqtí anókawaa-wayukagaraqa yemá wemmá atóbamatikaninnaqa íma aónaraae. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá máqte-Tabaatiraqa aúba-wannaabike yoráuma timá yímémma íma ítaraae. ímiye. yemá wemmá íma ítaraamanibo Ítumma ikámówana Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáagoma áraimma abarokáq uráiyé. ²⁸ mi-káyúkámá wemmá ikámma puínôn-otaa-qtataaqa íma aónaraamanibo yemá Pááíratima paá Ítumma ikámma puikáae tirááe. ²⁹ miráitata mi-káyúkámá naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráániq umá ánatatuweta Ítuni aráaq-auma kaapaq-yaráké

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:3064nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:37

mamá muriánóbáq uqtamákáraae. ³⁰ miráimanibo Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraiye. ³¹ ánibo Ítuma íma pukái-kanaama waayúkama Ítugaraq yagaroqtamá Káárirí-marupakemma Yérútáárebaq utáá-kayukama yemá wemmá taíbaq-kanaama aónaraae. ánibo mi-káyúkámá íbêqa yemá máqtemma Ítiráaeo-wayukabimma maamin-nákón áama timá yíméwata kéitaae. ³² miráitaqtaa ketáámá keráwákáq maará téqtaa Ítuni átê-wataama kétima-timunatae. naayóbáqá Áánûqtuma téna maami-qtátááqá ketáái títaubikomma yiménúne tiráimma ³³ mi aónaaro. maami-qtátááqá Áánuqtuma keqtáá yeqtí iyápó-annaraq abarokáq pááq uráiyé. Áánûqtuma Ítumma mamá itó-umakaraimma Áánûqtuni agamatá-kánnáábímmá naayóbáqá Táámupi tiráine.

‘emá ketáanimone.

íbêq-kanaaraq kemá enabomá káuraune.’

tiráine. ³⁴ miráitana Áánûqtu wemmá pukáipike mamá itó-umakaitana íkabirarena ókaraq íma yauwéqma aúma íma kabiránûqtaba miráuma Áánûqtuma maará-tiraiye.

‘kemá aokaq-yátáákáráq akái-yátáákáráq keráwáqá timénúnama naayóbáqá kemá Tébitimma aménúne téq timá akoqnáá uráunnae.’

tiráiyé. ³⁵ miráitana káqomma wannaabí agamatán-áipímmá Tébitima Áánûqtuqtaba tiráiyé.

‘miráinaa ení aokaq-náqá íma ayuwénana wenaúma kabirániye.’

téna Ítuqtaba tiráine. ³⁶ ánibo Áánûqtuma maa-márabí miráonae ti-qtátááqá wemá Tébitini ayáákaq mirá-uraiye. anaáékaqa Tébitima púítata wení aítaubikon-amakaq uqtamákáawana kabiraráiyé. ³⁷ miráimanibo

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:38-3965nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:43

Îtumma Áánûqtuma pukáipike mamá itó-umakarainaqa wenaúgoma íma kabiraráiye. ³⁸⁻³⁹ miráinaq ketíbâqawaayuo, keráwáqá maamin-áímmá ítama arútáaro. maamin-náqá Îtuma wemá keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paá umátikaniye. Mótetini ámáan-aikoma keráwáqtí kúmiqa íma mamá paá umátikena keráwáqtábámá ‘arupú-wayukae’ téna ítiniye. miráimanibo maamin-nákómá Îtumma máqtemma yirummá ámê-kayukama yeráwáqtí kúmiqa mamá paá umáyikena yeráwáqtábámá ‘arupú-wayukae’ téna tíniye. ⁴⁰ miráinaq keráwáqá atéráaro. naayóbáqá Áánûqtuma wení amuné-náqá Áábakaakama timá ámitana wemá tirái-qtataama káubiq keráwákáq páaq íyábáé. wemá maará-tiraine.

⁴¹ ‘ítáaro. keráwáqá akáyáán áráaq-wayukao, keráwáqá iyánáaq umáreq pukínoe.

kemá keráwáqtí aúkáapi ketí mayaímá kémayaunamanibo maami-qtátááqtábá móra-nakoma min-nágoni áaimma timá-timinimanibo keráwáqá íma itáíq-itaiq ínoe.’

téna Áánûqtuni amuné-nákómá tiráine.” téna Póroma timá yímikaiye.

⁴² ánibo Póroyaa Páánabatima mi-mónóq-náúpáké yaúbama kégumoyata aarawaamá maará-tiraae: “kenákámá yauwéqma iréka kágo-Tabaatiraqa maamin-áímmá ókaraq keqtáámá timá tímékao.” téta yeráwáqá tiráae. ⁴³ miráitata yenákámá monoq-náúpáké yaúbama máápaq kégumoyata yaímma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama yemá Ítiráaeo-wayukate máa-kayukama yeráwáqá Póroyaa Páánabatiyaa min-nákátí yinaaeq waqmé uráae. miráitata yenákámá umá yíqtaaiq éta Áánûqtuni íráqô-qtataapi paá máero tiráiye.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:4466nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:50

⁴⁴ ánibo káqo-Tabaatiraqa mi-márúkóní waaqókáké máqte-kayukama Áánûqtun-aama itánéta ya áíkutaee.

⁴⁵ miráimanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama yemá aónaamma maami taíbaq-wayukama mórabi káíkuyowata yemá ítama táwîq kéeta yemá Póroma timá yímîn-aimma timá márúte yukááe. ⁴⁶ Póroyaa Páánabatima yenákámá anókaq ááyana tirááye: “áqnáabaqa kerátámá Áánúqtun-aama timá-timikauyamanibo keráwáqá maamin-áíková máamá tinaaépaq kéyuwama minná keráwáqá kenamáárîq matúq-matuq umá mái-auwaraimma íma mayánóe. ánibo keráwáqá ítáaro. íbêqa kerátámá tiyuwéka káqo-kayukayopaq yagaroqtamá kégouye. ⁴⁷ mirámô inaqa anómma uyátárai-naqa maará téna anón-anon-aimma keqtáá timá-timikaiye.

‘kemá keráwáqá Yéqtaaeo-wayukabimma ókáá kamá tá-gaikaae téq keráwáqá kétima-tikaune. ánibo máqte-marabake-kayukama yíwáqnaa umá kétima-yiminana anaaékaqa kemá yeráwáqá yauwéqma yiwiránúne.’

téna Áánûqtuma tirááye.” téta Póroyaa Páánabati tirááye.

⁴⁸ ánibo káqo-kayukama Yéqtaaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá min-áíqtábá Áánûqtun awîqa múte kéyuyeta yimuqá makááe. miráitana máqtemma aarawaamá matúq-matuq umá mái-auwaraimma Áánûqtuma mayánóe téna awaaméqá umáyíkarai-kayukama yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq urááe.

⁴⁹ miráitana máqtemma min-áúkápáq-márábáqá Áánûqtun-aagoma wéyáwé umá kanaarác urááye. ⁵⁰ ánibo yaímma Ítiráaeo-annabike anó-kayukagaraq yaímma Yéqtaaeobake anó-noinimma Áánûqtukaq nunamummá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 13:5167nôrabi urááqtaba (Apótoro) 14:4

tiráa-noinimma mamá íyaqa ataráawata Póroyaa Páánabatima áaimma átama mamá táwîq umáyiketa yeráwáqtí márûpikemma paábaq waqtukááe. ⁵¹ ánibo yenákámá yítaukake yomá ayúqtuweta ‘móragaraq íma yauwéqma keráwáqtí táí-aaipike nékaq kóyuye.’ téta Aikónia-marabaq kóuraaye. ⁵² miráitata Îtun-anna-wayukama Áátioki-marabaq máa-kayukama yeráwáqá yimuqá kémaraawana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yeráwápímmá ógikaiye.

14

Póroyaa Páánabati yenákámá Aikónia-marabaq máqe-uraaye.

¹ Aikónia-marupaqa yenákámá keqnáánîq umá Ítíraaeo-wayukati yirááti-naupaq uréta íráqôn-aimma tirááye. yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta taabaq Ítíraaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Îtuqtaba itáíq-itaiq urááe. ² miráimanibo mi Ítíraaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá íma itáíq-itaiq kéeta yeráwáqá yaímma Yéqtaaeo-wayukati yúyánámmá mamá táwîq umáyiketa Káriqton-annati yíbbâqawaayuma ítama táwîq urááe. ³ miráimanibo yenákámá Aikónia-marupaqa ayáqtáá-kanaama máeta uyátárai-nakoqtaba akoqnáá-aimma kéteyana Áánûqtuma Aokaq-Áágóni akoqnáámá káyimitata yenákámá Áánûqtuni íráqô-qtataaqa wenamáa wenôpake káyitata áraikoniq uráíye. netuqyaamá awaaméq-yátááqá tarôq urááye. ⁴ ánibo Aikónia-marupake-kayukama aarawaamá yeráwáqá yaíkaaq umá kaayaq-ánnáíq uréta yaímma Ítíraaeo-wayukayopaq owata tébakaqa Ítuma yiwíkai-kayukayopaq urááe.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 14:568nôrabi urááqtaba (Apótoro) 14:13

⁵ anaaékaqa Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítíraaeo-wayukagaraq yeqtí anó-kayukagaraq yeráwáqá aarawaamá áiqma áikuyikareta Póroyaa Páánabatima óqtatannapo yíkami-aimma tirááe. ⁶ ánibo Póroyaa Páánabatima maamin-áímmá kéiteta yenákámá péqmareta kaayaq-márúpáqá Arítaraabakaraq Tébeq-aukapaq kóuraaye. ánibo mi-kááyáq-márúqá Araaíóniabaq anó-marukoni aúkáapi wáqe-uraaye. ⁷ miráitata min-áúkápáqá máa-kayukabimma yenákámá mi átê-wataama Ítuqtaba tirááye.

Arítaraabaq Póroyaa Páánabatima máqe-uraaye.

⁸ Arítaraa-marabaqa móra aítauqa táwîq urái-naqa máqe-uraiye. ánibo min-náqá aítauqa miráuma táwîq uráimma naayóbáqá anóama marákáraipoana wemá kanaarác aammá íma uréire uráiyee. ⁹ miráitana min-nákómá Póroni watáama kéitaitana Póro wemá maamin-nákóní itáíq-itaiq-yataakoma káonena wení aúyánápímmá téna ‘maamin-nákóqtábá kanaarác itó-uma uréire íniye’ téna ítaraiye. miráitana Póroma wenaúrapi karákéna tiráiyee: ¹⁰ “emá itó-uma aítauqa yamá arupú uwo.” téna kítitana min-nákómá wemá páátákáá itó-urena uréire uráiyee. ¹¹ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá Póron áama kéiteta máqe-o-kayukama maami-qtátááqá káoneta yeráwáqtí yábikemma anókaq ááyama tirááe: “ketáái maníkómá wíyôpake waayúkaraa umá ketáárác kukááye.” téta yeráwáqá tirááe. ¹² miráitata yemá Páánabatimma áwîqa Tútie téta kéyamameta ánibo watáama tiráí-náqá Póromma Émitie téta áwîqa yarááe. ¹³ yeráwáqtí maníqá Tútikaq nunamummá tí-námmá anó-marukoni áwábaq wáqe-uraiye. ánibo mórama anó-nakoma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 14:1469nôrabi urááqtaba (Apótoro) 14:19

Tútini áwîqa múte yaúyewai-nakoma wemá wíráati-yataariq umáketa awai-púrúmákáámá mi-márúkóni kurubín-óqtaráq itó-urena Póromma Páánabatigaraq ikámma yiménáae téna uráíye. ¹⁴ ánibo timáyíkarai-nakarata Póroyaa Páánabatima yenákámá maamin-áímmá ítátuweta mirákómmá íma ígáae téta íyamma ôriq itata yenákátí unáákáqtôma yaráqma mipí yuwéta uyaatéta máqte-kayukati aúkáapi uréta anókaq ááyama maará-tiraaye: ¹⁵ “maa-káyúkáô, nôraq itaráq keráwáqá maami-qtátááqá tarôq kéoo? kerátámá keráwáqtê móraiq umá maa-márábí-káyúkámúye. kerátámá paá keráwáqa Áánûqtuni átê-wataama kétima-timuye. naayó-qtátáákóqtábá yetíwîqa múte yaúyoqtabama minnábike waéqtikayaaka kerátámá iráuye. matúq-matuq umá maí-Aanuqtuma aabayákáráq maragaráq únókáráq máqte-qtataakaraq máqte-kamma marabíkaráq nópíkaráq tarôq urái-nakoqtaba timá-timeyaaka kerátámá iráuye. ¹⁶ naayóbáqá wemá iyúwáitata yeráwáqá máqte-marabake yeqtí yúyánákáq máqte-qtataaqa tarôq uráae. ¹⁷ miráitana máqte-tupaama wemá máqte-kayukati aúkáapimma yaímma-yataaqa kéyimitata mi-qtátááqá yemá aónaraae. ánibo Áánûqtu wemá keráwáqá aaqá kétimitana keráwáqtí yókáq-yátááqá mamá parú kéitaq yókáké-qtátááqá mamá kéneq keráwáqá timuqá kémaraae. ¹⁸ miráitana Póro wemá maamin-áímmá waayúkama kétima-yimitatamanibo yeráwáqá íma kéiteta yeráwáqá paá máqte-kayukabama aáwaqa agamá ákûq umáyikaiyaba yíkaraae.

Póromma óqtatannapo ikákaae téta tiráae.

¹⁹ yaímma Ítiráaeo-wayukama Áátioki-marabakekaraq Aikónia-marabake iráa-kayukama yeráwáqá waayúkati yúyánámmá mayéta Póromma óqtatannapo ikákaae.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 14:2070nôrabi urááqtaba (Apótoro) 14:26

miráitata yemá Póroqtabama pukaíyáa téta anó-marupakema yabitimá paábaq márûte yukááe. ²⁰ miráimanibo yaímma Îtun-anna-wayukama Póromma amakaq ya ikúyakaraawana Póroma itó-urena anó-marupaq yauwéqma utáíye. áníbo aabáyaama Póroma Páánabatigaraq yenákámá Tébe-marabaq kóuraaye.

Póroyaa Páánabatima yenákámá Tíriabake yauwéqma Áátioki-marabaq irááye.

²¹ Póroyaa Páánabatima Îtuni átê-wataama Tébe-marabaq máa-kayukama kétima-yimeta Îtun-awikaqa netuqyaa-káyúkámá iyápó-annama mamá aúqyiketa anaaékaqa maréta Arítara-marabaq uréta mikákémmá Aaikóniabaq uréta Patíriyaa Áátiokaq urááye. ²² miráitata yenákámá mi kaumo-márábáq Îtun-anna-wayukati íyaqa mamá akoqnáá kéumayiketa maará téta yenákámá akoqnáá umá tiráíye: “keráwáqá maamin-áímmá itáíq-itaiq umá yaqtóráaro. Aánûqtuma yabíkái-marupaqa uyáberanunataamanibo áqnáabaqa ketáámá ummaamá mamayéqtaae.” téta tirááye. ²³ áníbo máqten-aukapaqa Îtun-aama itáa-kayukama áíkuyo-kayukati aúkápikemma yaímma yetí anó-wayukama mamá tarôq umáyíkaraaye. miráitata yenákámá aáwaqa awéta uréta Îtukaq nunamummá kéteta Îtukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá uyátárai-nakoma yemá yíwáqnaa ígáae.” téta tirááye. ²⁴ anaaékaqa yenákámá Patíria-aukapaq kótámatuweta Paapíriya-marabaq urááye. ²⁵ miráitata yenákámá Pégaabaq átê-wataama timá yímiqtuweta anaaékaqa Aatáaria-marabaq kukááye. ²⁶ áníbo Aatáariabakemma yenákámá únópí-káárébí Áátioka-marabaq yauwéqma urááye. áníbo naayóbáqá mi-márúkákémmá Póroyaa Páánabatima yínêkuyeta nunamummá kéteta Aánûqtuni yíwáqnaa í-yátáákómá yenákáyôpaq máinata weni

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 14:2771nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:4

mayaimá mayaígáae téta tiráa-mayaima yenákámá mamá ánatatuweta irááye. ²⁷yenákámá Áátioki-marukaq iréta Îtun-aama kéitaa-kayukama mamá áíkuyikaraaye. ániibo Áánûqtuma yenákátê yagaroqtamá nôrawabi urái-qtataaqtaba kétima-yimeta maará téta tirááye: “káqo-kayukabimma Áánûqtuma aamá awíqyikena oqtamá íyikaitata yemá Îtun-aama itáíq-itaiq kéoe.” téta yenákámá máqte-kayukama timá yímikaaye. ²⁸ ániibo yenákámá mi-káyúkátê taíbaq-kanaama máqç-uraaye.

15

Yérútáárebaq monoq-áímmá kéitaa-kayukama áíkuma wataáama tirááe.

¹ yaímma Yúría-wayukama iréta Îtun-anna-wayukama maará téta wataáama timá yímikaae: “keráwáqá Mótetini ámáan-aimma íma waráiyata kerawáqtí túma káráraiyanama kanaaráq Áánûqtuma íma kúmiq-yataapike tiwirániye.” téta tirááe. ² yemá mirá-timatuwaawata Póroyaa Páánabatima min-áímmá kéiteta yenákámá mi-káyúkátê íyamma éta akoqnáá umá aamá tirááye. miráitata yaímma yíbbâqawaaraa-kayukama Póroyaa Páánabatima timáyikaayata tébakaq-wayukate Yérútáárebaq uréta iyápó-annagaraq anó-kawaa-wayukama yekáq wataáama móma téite urááe.

³ ániibo Áátioki-marabaq Îtun-aama itéta áíkuyo-kayukama yeráwáqá mi-káyúkámá timáyikaawata kégomma yemá Pinítiabakaraq Tamériabakaraq urááe. miráitata mi-kááyáq-áúkápáqá yemá Îtun-anna-wayukaraq timá tágeta káqon-anna-wayukama Yéqtaeowayukama Áánûqtuma yirummá mamá waéráiyete téta timá yímikaae. miráitata yemá Îtun-anna-wayukati íyaqa mamá íráqôníq urááe. ⁴ miráitata yeráwáqá Yérútáárebaq

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:572nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:11

yewata yaímma timáyíkarai-kayukagaraq yetí kawáá-wáyúkágáráq yemá káyimoneta miráo-maarao timáyíkaraae. miráitata Póroyaa Páánabatima yenákátê Áánûqtuma nôrawabi i-qtátááqtábámá wataama timá yímikaaye. ⁵ ánibo yaímma Pérati-wayukabike Îtun-anna-wayukama itó-uma maará-tiraae: “tiwiránîqtaba yeqtí yúma kégareq yeráwáqá timá-yimiyata Mótetini ámaan-aimma wáraaro.” téta tiráae. ⁶ miráitata yaímma anó-monoq-wayukagaraq timáyíkarai-wayukagaraq mórabi áikuteta min-áímmá timá uwákáae. ⁷ miráitata yemá taabaq-aimma timátúwáawana Pítaama itó-urena maará téna timá yímikaiye: “ketíbâqawaayuo, naayóbáqá Áánúqtuma kemmá tiwiréna átê-wataama káqo-kayukabi mó-ketima-yiminata yemá kéiteta Áánûqtukaq itáíq-itaiq ígáae téna tiwíkaiye. minnýaba keráwáqá ítaraae. ⁸ Áánûqtuma máqte-kayukati íyaqnoabaqá káonenaboana yíyaqnoabaqá íraqônîq kéitana keqtáá kêtiraatiye. miráitana wemá wení Aokaq-Áámá yeráwáqá káyimimma miráuma naayóbáqá keqtáá tímikainiq umá káyimiye. ⁹ Áánûqtuma wemá keqtáámá ôriq umá íma kêtiraatenata yeráwáqá aokarîq imá kéiyé. ímiye. yeqtí yúma íkegareq yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéowana wemá yeráwáqti yirunóbáké kúmiq-yataaqa mamá paá kéumayikaiye. ¹⁰ miráitaq yeqtí yúma kégareqtaba keráwáqá nôraq itaráq Áánûqtumma áyamma iníq kémakateo? miráitaq maamin-úmmáán-ámáán-áímmá monoq-áímmá kéita-kayukabimma íma yíméro. naayóbáqá ketítaubikotaama yeráwákáráq ketáágáráq maamin-úmmáá yátááqá kanaaráq umá íma wakáunatae. ¹¹ miráimanibo ketáámá Îtuqtaba itáíq-itaiq kéunanata wení íraqô-qtataaqa wenamá wenôpake kéitana keqtáá mamá paá kéumatikenata

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:1273nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:19

tiwíkaipoana miraráá umá káqon-annama Yéqtaeowayukama yiwíkaiye.” téna Pítaama tiráiyé.

¹² Pítaa wemá mirá téna kítitata yaímma áíkutaakayukama yeráwáqá aamá íma téta yeráwáqá Póroyaa Páánabatima min-nákátí yúrapí karákááyata Áánûqtuma yenákátí iyáákaq máqtemma awaaméq-yátááqá tarôq umá káqon-annama Yéqtaeowayukama yiráátin-aimma yenákámá tirááye. ¹³ ánibo yenákámá maamin-áímmá timá ánatatuwaayana Yêmiti wemá tiráiyé: “ketíbâqawaayuo, keráwáqá ketáámá ítáaro. ¹⁴ Tááímoni Pítaama wemá keráwáqá timá-timikaiye. áqnáabaqa Áánûqtu wemá wení yabíkái-qtataaqa yúwáitana káqon-annama Yéqtaeowayukabimma kégumitana mikáyúkábíkémhá Áánûqtu wemá yaímma yiwíqma wení waayúkaiq uráiyé. ¹⁵ minnýaba naayóbáqá mórama Áánûqtuni amuné-náqá Êmoti wemá agamatá-kánnáábí maará-tiráine.

¹⁶ ‘uyátárai-nakoma Áánûqtu wemá tiráiyé.

anaaékaqá kemá yauwéqma yénúne.

miráinaq kemá yeráwáqá Tébitin-anna-wayukama aúgen-augen umáyikanune.

miráitata yeráwáqá miráuma móra-namma aútú kamá wáinikaa umá yeráwáqá mááe.

miráipoaq kemá mi-námmá yawítima aúge-nakaa ónúnnama miráuma Tébitin-anna-wayukama mamá íráqôniq umá umáyikanune.

¹⁷ miráipoana máqtemma káqon-anna-wayukagaraq yaímma ketábá yiwíkauna-wayukagaraq yemá uyátárai-nakoqtaba abáá-inoe.’

¹⁸ téna naayóbáqá uyátárai-naqa Áánûqtumma wenamáárîq maamin-áímmá auyánápi téna tiráiyé.”

¹⁹ miráitana Yêmiti wemá móragaraq maará téna tiráiyé: “káqon-anna-wayukama yeráwáqá Áánûqtuma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:2074nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:24

yirummá káme-kayukama ketáá íma ummaan-ámáán-áímmá yeráwáqá yiménúnatae. ²⁰ minnýaba ketáá aúbama agamá yeráwáqá paá maará timá-yimenunatae. ‘yeráwáqá yeráwáqtí maníkáq awéqa timátuweta yeqtáaimma táwîq kéomayiketa miráráá íoro. miráuma aarukáqá mamá yataí-ááímmá íma tarôq ígáae. miráuma yaímma waí-waakoní naaemá íma néta móra-wamma ánúwaramma ibibamá ikámaraiye-kama naaemá íarena íma naaro.’ téqtaa timá-yimenunatae téna Yêmiti tiráiyé: ²¹ “ánibo minnýaba Mótetini ámáan-aimma máqte-marupaqa monoq-náúpáqá Tabaati-yúpáámá yoráuma ítaraae.” téna tiráiyé.

yeráwáqá aúbama agamá káqon-annama Yéqtaeowayukama timáyikaraae.

²² miráitata yeráwáqá yaímma iyápó-annagaraq yeráwáqtí aúkápimma yeqtí anó-kayukagaraq awaaméqá umáyikena yiwíkai-kayukagaraq máqtemma Ítukaq yirummá ámê-kayukama yemma yiwíkaae. minnámo yiwiráa-kayukama Póroyaa Páánabatite Áátioki-marupaq wígáae téta yiwíkaae. miráitata yeráwáqá kaayaq-nákámá Yúqtaatima móra-awíqa Paatáábati wegáráq móra-naqa Táératima yenákámá máqte-kayukati yúrakaqa íráqôn-ano-wayukae. ²³ maamin-áúbámá yetê mamá urááe:

“ketáámá keqtíbâqawaayutaama timáyikarai-wayukagaraq anó-kayukagaraq keráwáqá káqon-annama Yéqtaeowayukama ketíbâqawaayuraa umá Áátioki-aukapaq Tíriyapakaraq Tirítiabaq máa-kayukama keráwáqtábá wágáae téqtaa kétunatae. ²⁴ yaímma-wayukama keqtáábikémmá keráwáqtôpaq uréta yeráwáqá kaaqaari-áímmá téta keráwáqtí túyánámmá mamá táíq kéoe-aimma ketáá itáunataamanibo

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:2575nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:33

keqtáábíkémhá aamá yeráwáqá íma mamé uréta yeráwáqá paá kaaqaarigónîq kéoe. ²⁵ miráitata ketáámá minnýabataa aamá timá móra-akaq maréqtaa keqtáábíkémhá kaayaq-nákámá timáyikaunataa yenákámá yagaroqtamá ketáá tíkái-nakama Páánabatiyaa Pórogaraq keráwáqtôpaq yeráwáqá kéoe. ²⁶ yenákámá ketáái uyátarai-nakoma Ítu Káríqtoni mayairákémhá puíyóyaqtabama íma ikatîqa kéoye. ²⁷ miráitaqtaa ketáámá kaayaq-nákámá Yúqtaatiyaa Táerati yenákámá timáyikaunataa keráwáqtôpaq kéoyapoata yenákámá yenamáárîq mimórá wataama agayáuna-aimma mó-tima-timiyaq itánoe. ²⁸ ánibo keqtáábímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mimóráq-túyánámmá kêtimitaqtaa ketáámá aamá timá móra-akaq maréqtaa ummaa-yátááqá keráwáqá íma mayánoe téqtaa ketáámá pááqyan-amaan-aimma paá agatáunatae. ²⁹ itáaro. maníkáq awéqa timátuweta yimíyan-aawaqa íma náinoe. waí-wáákóní naaemá íma néta móra-wamma ánúwaramma ibibamá ikámaraiya-kamma íma naaro. miráuma aaraukáqá mamá yataí-áímmá íma tarôq oro. mirá-qtataariq éqa keráwáqá íráqônîq ínoe. áre.” téta min-áúbábí tirááe. ³⁰ miráitata yemá maamin-áúbámá maméta Áátioki-marabaq kóuraae. Áátioki-marabaq kéwetama áíkuma itáíq-itaiq kéo-kayukama maamin-áúbámá maméta móma yímikaae. ³¹ ánibo mikáyúkámá yeráwáqá maamin-áúbágómá umá yíqtaaiq iqtábá yoráuma itátuweta yeráwáqá yimuqá ôriq umá makááe. ³² miráitata Yúqtaatiyaa Táeratima yenákámá Áánûqtuni amuné-nákórátámá yenákámá mi-kayúkábímmá ayáqtáákaq wataama téta Káríqton-anna-wayukati yirummá mamá akoqnáá umáyíkaraae. ³³ miráitata yenákámá Áátioki-marupaqa pááqyamma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:3476nôrabi urááqtaba (Apótoro) 15:41

ayáqtáá-kanaama kémaeyata yetíbâqawaayuma min-nákámá iyuwáiyáqtábá timá kaayoné umáyikaraae. ³⁴ miráimanibo Táérati wemá yuwéna mibáq Áátioki-marabaq máqe-uraiye. ³⁵ Póroyaa Páánabati yenákámá Áátioki-marupaqa netuqyaa-kánáámá taíbaq óq-wayukate yagaroqtamá kémaeyata Áánûqtuni wataáama káyiraateta timá yímikaaye.

Póroyaa Páánabati yenákámá yatákááye.

³⁶ yaímma-kanaama yátáitana Póro wemá maará téna Páánabatimma timá ámikaiye: “kerátámá máqte-marabaq uréire umá Áánûqtuni wataáama timá yímikauya-kayukama yeráwáqá íráqôniq umáwaq uyátárai-nakokaq itáíq-itaiq kéino téna tiráiyee. ³⁷ miráitana Páánabatima Yóáane Máákima awíqmena yenákátê wínéna uráiyee. ³⁸ miráimanibo Póroma maará-tiraiye: “naayóbáqá wemá Paapíriya-marukaqa tiyuwénarata wemá maami-máyáímá íma mayéna kóuraipoaka wemá kerátátê íwiniye.” téna tiráiyee. ³⁹ miráitana Póroyaa Páánabatima yenákátí yúyánákómá íma mórai q uráibo ôriq-oriq itata mikáké yaíkaa q urááye. miráitana Páánabatima Yóáane Máákimma awíqmeta yenákámá únópi-káárébi uréta Táíparati-marabaq kóuraaye. ⁴⁰ ánibo Póroma Táératimma awíqmeta kóyata Îtun-anna-wayukama maará-tiraae: “uyátárai-nakoni kaayoné-yátááqá kenákátê waíno.” téta tirááe. ⁴¹ ánibo Póroma Táératimma awíqmeta Tíriabakaraq Tirítiabakaraq kéwena Îtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqti yúyánámmá mamá akoqnáá uráiyee.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:177nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:10

¹ Póroyaa Táératima Tébe-marabakaraq Arítaraa-marabakaraq uráiyé. ániibo mi-márúkáká mórama Ítun-anna-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Tímotie. mórama Ítiráaeo-annabiken-inikoni áanikoe. min-íníkomá Ítukaq itáiq-itaiq miráimanibo aboámá Karíki-nare. ² miráitata yaímma Ítun-anna-wayukama Arítaraabakekaraq Aikónia-marupakekaraq yemá Tímotin áaikoma yeqtí yúrakaraq íráqôniq uráiyé. ³ ániibo Póroma Tímotimma ketê wíkáae ténaboana wení aúma kárataiyé. Ítiráaeo-wayukama mibáq máaqtabae téna miráuraimanibo wení aboámá Yéqtaaeo-naqa máetata máqte-kayukama aónaraae. Ítiráaeo-wayukayaba íyamma iyá téta wení aúma kárataiyé. ⁴ ániibo yeráwáqá anó-marupaq kéweta naayóbbáqá Káríqton-annagaraq aúbabi agamá tiráan-aimma kétima-yimeta 'keráwáqá maamin-áímmá wáráaro' téta tiráae. ⁵ miráitana máqten-aukapake Káríqton-anna-wayukama yeráwáqá akoqnáá umá itáiq-itaiq kéowana móra-mora-taoqa taíbaq yorupamá mórabi yoráutaae.

Póroni kaikáá-qtátáaré.

⁶ yeráwáqá maréta Parítia-marabake Karétia-marabaq kéowana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Étia-maragoni aúkápimma Áánûqtun áama abarokáq mó-tiyaba íma iyúwáitata tiráae. ⁷ miráitata yeráwáqá maréta Mítia-marukaq uréta mikákémmá yeráwáqá Pitínia-marupaq wínéta kéowana Aokaq-Áágómá yeráwáqá yáqtokaiye. ⁸ miráitata yeráwáqá Mítia-maruqa kótámatuweta Taróqaati-marabaq uráae. ⁹ mi-nókáámmá Póroma móra-yataaqa kaikáá umá aónaraiye. miráitana mórama Maaterónia-marupake-nakoma itó-urena Póromma inaa-inaa tiráiyé: “emá Maaterónia-marabaq iréwaq keqtáá tíwáqnaa uwo.” téna kétitana aónaraiye. ¹⁰ ániibo Póroma

mirá-qtátááqá káonaiqtaba páátákáá kemá Arúkegaraq ketáámá yokaa uréta aammá ónúna-aqtabataa abáá-uraunatae. miráitaqtaa ketáá utáunataama Áánûqtuma mi-káyúkábí átê-wataama mó-tima-yimero téna kétaayaiye téqtaa ketáá tiráunatae.

Aríriaama Káríqton-annama aúkáiye.

¹¹ ketáámá Taróqaati-marukakemma únópi-káárébi kéunanataa únópi-kááregómá maréna Tamáátarati-marabaq uréna káqon-aabayanapimma mikákémmá Niyáápori-marukaq uráunatae. ¹² ániibo mikákémmá ketáá mi-márúqá yuwéta Píripaaibaq uráunatae. Maaterónia-wayukati anó-marukaqa naayóbáqá Arómani-wayukama yeráwáqá mi-márúkáqá ya máqe-uraane. miráitaqtaa mi-márúkáqá ketáámá yaímma-kanaama ya máqe-uraunatae. ¹³ ániibo Tabaati-yúpáámá ketáámá anó-marupakemma yuwéta máápaqa móra-nokoni áwábaq nunamummá ténaqtaa kéunanataa min-áúkápáqá yaímma-noinimma yemá mórabí áíkuma máawaqtaa yeráwáqtê ketáámá wataá-wataa tiráunatae. ¹⁴ ániibo mi-nóinípi-kémmá móra-inikoni áwîqa Aríriaae. wemá Tályátáéra-marapaken-inimma wemá karogaro-tábáraábémá yakáqma anó-kayukama keyimena minnárake móneqa kémayena Áánûqtukaq nunamummá téwain-inikomma wemmá uyátárai-nakoma wení auyánámmá mamá íraqôniq umákáitana wemá Póron áama ítaraiye. ¹⁵ ániibo min-íníkomá yaímma wení waayúkagaraq yeráwáqá Ítuqtaba nommá péqtuwaawana min-íníkomá maará-tiraiye: “kemá áraimma uyátárai-nakokaq itáíq-itaiq kéonaqa keráwáqá kanaarác máqtemma ketí naaúpaq yero.” téna titaqtáá ketáá wení-naupaq uráunatae.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:1679nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:22

Póroyaa Táératima yenákámá Píripaibaq ánná-naupaq máqte-uraaye.

¹⁶ móra-taoqa ketáá nunamummá tí-márúpáq kéweqtaa mórama paá-mayai-inaaruma aónaraunatae. ánibo wepímmá táí-aagoma máena mi táí-áágómá wemmá amuné-áímmá tiráíye. anaaékaq abarokáq ínî-qtataaqtaba kítitata min-ínáárúgóní kawáá-wáyúkámá wení akoqnáárake móneqa mayéwaone. ¹⁷ min-ínáárúgómá Pórogaraq ketáái tinaae kéyena wemá anókaq ááyama tiráíye: “maami-káyúkámá yemá mú mikákáá anómma uyátárai-nakoni mayai-wáyúkábóata yemá Áánûqtuma keqtáá kúmiq-yataapike tiwiránîqtaba wataama kétima-timetatae.” téna min-ínáárúgómá tiráíye. ¹⁸ máqte-tupaama min-ínáárúgómá min-áímmá timáe kéuwitana Póroma min-áímmá ítáimma ábôgaitana wemá waéqma min-ínáárúmá káonena maará téna táí-aagoqtaba tiráíye: “îtuma keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránîn-nakon áwîkaq emá min-ínáárúgóní arunóbáké ayuwé paábaq kóaa.” téna kétitana páátákáá táí-aagoma ayuwéna kóuráíye. ¹⁹ ánibo min-ínáárúgóní kawáá-wayukama aónaamma yemá móneqa mayéwaon-aaimma táí-aagoma ayuwéna kégoiqtaba mi-káyúkámá yemá Póroyaa Táératimma yáqtoqma yiwíqmeta máqte-kayukati yúbáq anó-kawaa-wayukaraq uráae. ²⁰ mikákémmá yiwíqmeta aamá ítama yainai-wáyúkáráq uréta maará-tiraae: “maamin-nákámá yenákámá Ítiráaeo-nakaboata ketáái márûqa mamá táwîq kéoye.” téta yemá tiráae. ²¹ miráitata yenákámá keqtááyábá káqon-aaimma ‘wáráaro’ téta kétéyamanibo ketáámá Arómani-wayukama min-ááímmá waraiyábá aammá áúkaiye.” téta tiráae. ²² ánibo aarawaamá yemá máqtemma min-nákátí paá-yubi kémaraaqtaba aamá ítama yainai-wáyúkámá yemá Póroyaa Táératini

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:2380nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:31

kúberai-unamma ayúqtuweta máqte-kayukama ‘tebûqa yíméro’ tewata yemá maami-kááyáq-nákámá tebûqa yímikaae. ²³ miráitata yeráwáqá maamin-nákámá tebûqa yímítuweta yiwíqmeta ánná-naupaq móma yíkáreta ánná-wayukati kawáá-nákóqtábá oqtamá umá akoqnáá uwo’ téta tirááe. ²⁴ ániibo ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma wemá maamin-ákóqnáá-áímmá iténa wemá maamin-nákámá yiwíqma naaún-arunobaq yíkarena yenákátí yítaukaqa akoqnáá-annanapo kúyikatuwena iyúwáitata min-náúpáq máqe-uraaye.

²⁵ nokáamma Póroyaa Táératima Áánûtukaraq nunamummá timátuweta imá kéteyata ánná-wayukama yemá ítaraae. ²⁶ mirá kéitana páátákáá anómma márûma yokéna ánná-wayukati naakóní ábo-tagoma karekóq uráíye. páátákáá máqten-anna-wayukati iyáá pikema akoqnáá-annagoma máqtepaq yarákuraiye. ²⁷ miráitana ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma wemá itó-urena aónaimma ánná-nakoni máqten-oqtagoma íguraiye. máqtemma ánná-wayukama kóuraawaa téna wení tokóru-yakaa-puma yabitiréna wenamááríq wení ánûwaramma araráánéna uráíye. ²⁸ mirá kéitana Póroma anókaq ááyama tiráíye: “emá enamááríq enaúma íma mamá táwíq uwo. ketáá máqtemma kanaarác máunatae.” téna Póroma tiráíye. ²⁹ ániibo ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma ikatíq kéitata ‘ómmá kúraqme yero’ titata ómmá kúraqma tágaraawana wemá uyaaténa Póroyaa Táératiti yítaupi aiqá ya atákuraiye. ³⁰ ániibo mi-kawáá-nákómá Póroyaa Táératimma yiwíqmena máápaq kumá yaúbarena maará téna timá yímikaiye: “kenákámá umaataráaya-nakao, nôraq kéonanawaq Áánûqtuma kemmá mamá atóbatikaniyo?” téna wemá tiráíye. ³¹ ániibo yenákámá maará téta timá ámikaaye: “emá Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq kéinana Áánûqtuma emmá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:3281nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:39

kúmiq-yataapike káwirainana ení aara iyápógaraq móraiq oro.” téta tirááye. ³² miráitata yenákámá uyátárainakon-aama kétimameta máqtemma wení naaúpaq máa-kayukayabagaraq timá yímikaaye. ³³ mi-nókáámmá Póroyaa Táératimma tebûqa yímîqmaraapimma yenákátí náomma nommá kumá tete kéumayikena min-nákógáráq máqtemma wení aara iyápóma yeráwáqá Ítuqtaba nommá pékaae. ³⁴ miráitana wemá Póroyaa Táératima yawíqmena wení naaúpaq uténa aáwaqa yímítata narááye. ániibo wemá wení móra-naoq-wayukagaraq wegáráq máqtemma Áánûqtun-aama ítááqtaba yimuqá makááe.

³⁵ aaqá iráráitata aabáyaanapimma aamá ítama yainai-wáyúkámá yaímma i-wáyúkámá timáyiketa ‘min-nákámá timáyikénata kóotao’ téta máma timá ámikaae. ³⁶ miráitana ánná-wayukaraq kawáá-nákómá Póromma timá ámikaae: “aamá ítama yainai-wáyúkámá téta ‘kenákáyábámá iyúwénata kóotao’ téta tepóaka yaákare kóyuye.” téna timá yímikaiye. ³⁷ Arómani-wayukati ámáan-aimma téna “Arómani-wayukama tebûqa íyimero.” kétepoana Póroma maará téna timá yímikaiye: “kerátámá Arómani-nakamuyamanibo yemá kekárátábíkémhá árain-aimma íma ítama yaíkaae. ímiye. aarawaatí yúrikaqa paáyaba kekárátámá tíkakaakarataae. miráitata yemá kekárátámá ánná-naupaq tíkaraae. ániibo íbêqa kekárátámá aúpáráq timátikanetaq kéoo? árainmma ímira-inoe. yenamááríq iréta kekárátámá mamá máápaq márûte tiyuwánôkarataae.” téna Póroma tiráíye. ³⁸ ániibo i-wáyúkámá maamin-áímmá maméta aamá ítama yainai-wáyúkáráq mó-tima-yimewata yemá min-áímmá ítáamma Arómani-nakaboata ôriq umá ikatíq urááe. ³⁹ miráitata yeráwáqá uréta min-nákámá mó-tima yiruqtabá umáyiketa máápaq iyúwáawata ‘mi-márúqá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 16:4082nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:5

yuwéka kóokao' téta yeráwáqá tirááe. ⁴⁰ miráitata yenákámá ánnábike yuwéta Aríriaani naaúpaq urááye. mibáq yenákámá yaímma yíbâqawaaraa-kayukama yimónatuweta Ítuni watáama kétima-yimeta yeráwáqtí íyaqa mamá akoqnáá umáyiketa yenákámá kóuraaye.

17

Tetarónáikaq-wayukama Póroyaa Táératima yíkamineta urááe.

¹ Póroyaa Táératima yenákámá maréta Áápîpori-marabakemma Aaporónia-marukaq uréta mikákémmá maréta Tetarónáikaq Ítiráaeo-wayukati monoq-námmá wái-marukaq urááye. ² miráitana naayóbáqá Póro wemá mirá éwainiq umá Ítiráaeo-wayukati monoq-náupáqá kaumo-Tábáátígóní aúkáapimma wemá yeráwáqtê yagaroqtamá maéna Áánûqtuni wannaabí agamatán-áímmá timá-yimikaiye. ³ ániibo wemá Áánûqtuni áaimma kétima-yimena “keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránîn-nakoma wemá aú-tiqa mayéna pukéna itó-iniye” téna tiráimma “maamin-náqá wemá Ítue. wemá keqtáái kúmiq-yataapike tiwirániye.” téna Póro wemá tiráíye. ⁴ miráitana mi-káyúkábíkémmá yaímma-wayukama yeráwáqá Áánûqtqtaba kéiteta yeráwáqá Póroyaa Táératiti yinaae wakááe. yaímma Karíki-wayukama yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéo-kayukama kaayaq-nákátí yinaae kéwaraawata yaímma anó-noinimma yeráwákáráq mirá-uraae.

⁵ miráitana yaímma Ítiráaeo-wayukati íyakoma táwîq kéitata yeráwáqá yaímma-wayukama oótamma íma makáa-kayukagaraq yaímma táí-wayukama timáyíkaawata yeráwáqá márûqnoqaq uréire kéeta anókaq ááyama aamá kéteta Yéitonini naammá yeráwáqá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:683nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:12

ya ikúteta Póroyaa Táératima máqte-kayukati yúrikaq yiwíqmeta yinéta urááe. ⁶ miráimanibo yeráwáqá íma mi-kááyáq-nákámá yimóneta yeráwáqá Yéitonikaraq yaímma yíbâqawaaraa-kayukama yáqtoqma yiwíqmeta kámááni-wayukaraq kéyeta yeráwáqá maará téta anókaq ááyama tirááe: “maami-káyúkámá yeráwáqá máqten-aukapaqa táí-aaimma tarôq umáe uréire kéeta íbêqa yeráwáqá maa-márúkáq ketáábí ya mááe. ⁷ ániibo Yéitonima wemá mi-káyúkámá yiwíqmena wení naaúpaqa ma kéyikaiye. máqtemma yeráwáqá Arómani-wayukati yabíkái-nakoni ámáan-aimma kárateta tirááe: “káqomma yabíkái-naqa máimma áwîqa Ítue kéte.” téta tirááe. ⁸ aarawaagaráq kámááni-wayukagaraq yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá máqtemma ôriq umá íyaqtaba urááe. ⁹ miráitata Yéitonigaraq wetê oq-wáyúkágáráq yeráwáqá máqtemma móneqa meyánîq umátúwáawata anó-kamaani-wayukama yeráwáqá iyúwáawata kóuraae. Póroyaa Táératinopake nékaq máiyáq yetí móneqa yauwéqma yimínoe.

Póroyaa Táérati yenákámá Péríabaq mayáimá matááye.

¹⁰ kumayuqá aúráitata nokáámma Póroyaa Táératimma yíbâqawaaraa-kayukama yenákámá Péríabaq timáyikaayata mi-márúkáq uréta yenákámá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uyábékaaye. ¹¹ ániibo Ítiráaeo-wayukama Péríabaq máa-kayukama yeráwáqá íraqôniq umá Áánûqtuni watáama itéta yaímma-wayukama Tetarónáikaq máeta Áánûqtuni watáama íma ítáa-kayukaraa yeráwáqá íma urááe. ániibo máqte-tupaama yeráwáqá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáamá kéyorauteta Póroni watáama ‘árainabiyo?’ téta yeráwáqá tirááe. ¹² miráitata taígani aarawaamá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:1384nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:18

yaímma Karíki-wayukabike yaímma waagaráq anó-
noinikaraq yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáiq-itaiq kéeta
yirummá ámikaae. ¹³ Póro wemá Áánûqtuni wataáma
Périabaq máa-kayukama kétima-yimitata yaímma
Ítiráaeo-wayukama Tetarónálkaq máa-kayukama
yeráwáqá itéta mi-márábáq uréta aarawaamá Póroni
wataáma kéita-kayukati yúyánámmá mamá tawîq
umáyikaraae. ¹⁴ mirátata yaímma Káríqton-anna-
wayukama yemá páátákáá Póromma únón áwabaq
timákáawana kóitata Táeratiyaa Tímotima Périabaq
paá máqe-uraaye. ¹⁵ ánibo Póromma aapaké awíqmeta
ye-káyúkámá Áátenibaq nékaq mó-ayuweta yemá
yauwéqma Péríbaq kégowana Póro maará téna timá
yímikaiye: “keráwáqá móma Táeratiyaa Tímotima timá-
yimiyatawaq yenákámá páátákáá ketôpaq yetao.” téna
timá yímikaiye.

Póroma Áátenibaq Ítuni wataáma tiráiyé.

¹⁶ ánibo Póroma Táeratiyaa Tímotiti yiwémá Áátenibaq
máena aónaimma mi-márúkákáq yaataq ikúqma waayúka
óiqá tarôq umáketa minnáraq nunamummá kétéwana
Póroma minnáma aónaimma wení áyakoma táwîq uráiyé.
¹⁷ miráitana wemá máqte-tupaama monoq-náúpáqá
uténa Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama
Áánûqtukaq nunamummá kéte-kayukagaraq yemmá
akoqnáá umá wataáma tiráiyé. miráitana máqte-
tupaama waabá-káyúkámá áikutaawana yeráwáqtí
yúraqa agarokáq wataáma tiráiyé. ¹⁸ ánibo yaímma yeqtí
yirááti-wayukama yetí tugarukón áwîqa Epikúriayaa
Atóika yemá Pórote kárún-aaimma tirááe. yaímma-
wayukama maará-tiraae: “wemá aamá íma ítarai-nakoma
waayúkama timónaigaae téna mirá kéiyé. netuqyaan-
áímmá tin-nákómá nóin-ainaq tínénaq kéiyó?” téta

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:1985nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:25

kétewata yaímma-wayukama maará-tiraae: “wemá káqo-marupake kaaqaari maníkóní wataama kėtiye.” téta tiráamanibo Póroma Ítuni átê-wataama kétima-yimena Ítuma pukéna itó-uraiqtaba kétima-yimitata yeráwáqá mirán-áímmá tirááe. ¹⁹ miráitata yeráwáqá Póromma awíqmeta káánítôre-wayukaraq uréta yemá maará téta tirááe: “emá aúgen-aimma máqtemma aarawaamá timá-yimen-aimma tinaqtaa ítáano. ²⁰ maamin-áímmá ténaqtaa ketáá ítáúnama aokaríq kéiyee. miráinaa min-áíkoní áaimma tinaqtaa ítáano.” téta tirááe. ²¹ Áátenibaq-wayukagaraq káqo-marupake Áátenibaq yama kémae-kayukama yemá yeqtí anó-kanaama yuwéta mikáq yama máeta máqtemma aúgen-aiqtaba kéiteta téite urááe.

²² ánibo Póroma káánítôre-wayukati áíkuma máa-marupaq Éríáapagatiq wenáwîqa itó-urena wemá tiráiyee: “keráwáqá Ááteni-wayukao, keráwáqtí maníkókáq akoqnáá umá nunamummá kétewaq káonaune. ²³ miráitaq kemá uréq keráwáqá nunamummá kéte-naupaq utéq aónaraunama keráwáqtí maníkókáq agamá amí-yáréráqá móra áubama maará téq agamakááe. ‘maaminnáma ketáá íma aónarauna-naqa móra uyátárainakoe.’ téq agamakéq min-náqá keráwáqá íma aónareq wekáq nunamummá paáyaba tiráamanibo íbêqa kemá min-nákóní wataama kétima-timune. ²⁴ ánibo Áánûqtu wemá máqte-qtataaqa maa-márábí wái-qtataaqa tarôq uráiyee. miráitana Áánûqtuma wenamáa wíyopakaraq mararákáráq anómma uyátamaqma máiyee. miráitana wemá waayúkama iyáápike umaráan-naupaqa íma kémaiye. ²⁵ ánibo Áánûqtu wemá móra-yataaqtaba íma aqtóráríq kéena móra-nakoni ayáákogaraq mamá tíwáqnaa íniye. téna íma kémaiye. ímiye. wemá wenamááríq máqte-kayukabimma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:2686nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:32

aúgen-auwaraima káyimena máqte-qtataakaraq aáma káyimiye. ²⁶ miráitana kímora-naqa wemá tarôq uráitana wepíkémhá mamá netuq-wáyúkámá abarokáq urááwana wemá mamá máqte-marabaq yíkáráiyé. miráitana wenamáárîq yeráwáqtí máe-kanaama maréna yeráwáqtí máa-maruqa káyimena uráiyé. ²⁷ ánibo Áánuqtuma miráuraipoata yeráwáqá wemmá abáá kéetama wemmá aónainoe. miráitana Áánûqtuma keqtáá móra-mora-yutaa ketáái nékaq íma máiyé.

²⁸ ‘miráitaqtaa ketáámá wepí máeqtaa ketáámá tú aréqtaa uréire kéunataae.’ miráuma naayóbáqá keráwáqtí aamá ítaraa-kayukama yemá tirááne; ‘ketáágáráqá Áánûqtuni iyápó-annataa máunatae.’ téta tirááne. ²⁹ owé. ketáámá Áánûqtuni iyápó-anna máeqtaama weqtábámá íma áwáarara kain-óqtánábi mónerabi óqtane. ítenatae. móra-yataaqa waayúkagoni ayáápikenabi aúyánápíké tarôq umákáráiyé téqtaa íma ténátae. ³⁰ naayóbáqá waayúkama aamá íma ítaraa-kanaaraq yeráwáqá nói-qtataarabi mi-kánááráqá tarôq kéowanama Áánûqtu wemá aamá minnáyaba yaináí-áímmá íma tiráíne. íbêqa wemá máqte-marupaq máa-kayukayabama téna ‘keráwáqá keráwáqtí táí-aaipike waéráaro.’ téna kétiye. ³¹ miráitana Áánûqtu wemá móra-kanaama maréna móra-taoqa máqte-kayukama kateko-yátáákáq yeráwáqtí yáaiqtaba aamá ítama yainánîn-naqa awíkaiipoana weqtábá ketáá itáíq-itaiq ónúnataama minnáqá wemmá pukáipike mamá itó-uyakaraiye.” téna Póroma Ááteni-wayukama tiráiyé.

³² yeráwáqá itáamma maamin-náqá Ítuma wemá pukéna itó-urain-aimma Póroma kítitata yaímma-wayukama yeráwáqá kítiteta wíráa kéowata yaímma yeráwáqá tirááe: “emá móragaraq maamin-áíqtábá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 17:3387nôrabi urááqtaba (Apótoro) 18:6

kétinaqtaa anaaékaqa ítáano.” téta yerwáwáqá tirááe.
³³ miráitana Póro wemá mi-káyúkámá iyuwéna kóuraiye.
³⁴ ánibo yaímma-wayukama Póroni anaaé kéwaraawata káánítôre-wayukapikemma móra-naqa áwîqa Taeonítíati wegáráq móra-inimma áwîqa Aráámari wegáráq yaímma-wayukagaraq Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq urááe.

18

Póroma Kóriti-wayukabi mayaímá matáíye.

¹ anaaékaqa Póro wemá Áátenibaq yuwéna Kóriti-marabaq uráíye. ² ánibo mórama Ítiráaeo-naqa wenáwîqa Akíra wení márûqa Pááqtatibaq naayóbáqá Akíra wegáráq wení ánáakoma áwîqa Patíra yenákámá Ítari-maruqa yuwéta yaímma Ítiráaeo-wayukayaba Ítari-marupake anó-kawaa-nakoma áwîqa Karótiatima téna máqtemma Ítiráaeo-anna-wayukama kóoro téna titata iráa-kayukayopaq uráíye. ³ miráitana Póro wemá yenákátê kémaena naayóbáqá kémayai-mayaima kémayena yíwáqnaa kéena tabarááberaq-namma urááe. ⁴ ánibo máqtemma Tabaati-yúpáámá Póro wemá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uténa yeráwáqtê Ítiráaeo-wayukagaraq Karíki-wayukagaraq máitata móra-mora-yuma yemá itó-uma yeqtí watáama tirááe.

⁵ ánibo anaaékaqa Táeratiyaa Tímoti yenákámá Maaterónia-maruqa yuwéta kégumoyana máqte-tupaama Póro wemá akoqnáá umá Ítiráaeo-wayukabimma min-áímmá kétima-yimena “Ítuqtabama keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nare.” téna timá yímikaiye. ⁶ miráimanibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá áyoqa káyeta weqtábá waáq táimma tirááe. miráitana Póro wemá itó-urena abíkáké kaitôma popoq umátuwena wemá tiráíye:

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 18:788nôrabi urááqtaba (Apótoro) 18:13

“keráwáqá aúyokiyamma minnâ kanaaráq keráwáqti minnáe. ánibo íbêqa kemá keráwáqá tiyuwéq káqon-annama Yéqtaaeo-wayukayopaq kégoune.” téna Póro timá yímikaiye. ⁷ ánibo Póro wemá iyuwéna móra Yéqtaaeo-nakoni naaúpaq ko mánena uráimma min-nákón áwîqa Títíá Yátati ánibo min-nákómá wemá Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq kéitana wení naammá Ítíráaeo-wayukati monoq-nákóní waaqókáq wáqe-uraiye. ⁸ miráitana mórama Ítíráaeo-wayukati anó-monoq-naqa áwîqa Karípu wegáráq máqtemma wení aara iyápógaraq yeráwáqá uyátárai-nakoma Ítumma itáiq-itaiq kéowata yaímma Kóríti-wayukama yeráwáqá Póron-aama kéiteta yeráwáqá Áánûqtuqtaba kéiteta Ítuqtaba nommá pékaae.

⁹ ánibo móra-nokaamma uyátárai-nakoma wemá kainapákáá umá Póromma maará téna timá ámikaiye: “Póro, emá íma ikatíq íeaq maamin-áímmá íyuwao. emá paá tíq-tiq umá timá-yimiyo. ¹⁰ kemá etê yagaroqtamá mánunaboana móra-nakoma íma emmá ikaména mamá táwîq umákaniye. ánibo maami-márúkáqá ketí waayúkama taígani-kayukama mááe.” téna Áánûqtuma tiráiyé. ¹¹ ánibo Póro wemá mi-márúkáqá móra-karitimaatigaraq abapaké móra-wiyomma kémaena wemá mi-káyúkábímmá Áánûqtuni watáama timá yímikaiye.

¹² anaaékaqa Arómani kámááni-wayukama yeráwáqá móra-naqa Kááriomma timáketa móra-marukoni naayón-áwíqá Akááiya íbêqa káqon-awíqa Karíti mi-márúkáq anókawaa-naqa ‘maao’ téta tirááe. miráitata mi-kánáaráqá Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá ááíqa Póromma kéumaketa awíqmeta kawáá-wáyúkáq urááe. ¹³ ánibo yeráwáqá maará téta tirááe: “maamin-nákómá wemá máqte-kayukabimma téna “keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 18:1489nôrabi urááqtaba (Apótoro) 18:21

tero.” téna “wemá Ítíráaeo-wayukati yáaimma mamá táwîq kéiyé.” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁴ ániibo Póro wemá wataáama tínéna kéitana Kááριο wemá Ítíráaeo-wayukama timá yímikaiye: “maamin-nákómá wemá táí-aaimma tarôq éna móra ámáan-aimma araténa uráinaqa minná kemá keráwáqá Ítíráaeo-wayukati táama itánúnamanibo ¹⁵ mórama keráwáqtí tíwîkaraq yaímma keráwáqtí táaiqtabama íma maamin-áímmá maméraq kemmá máma timá-timiyaraq kemá aamá ítama yaináano.” téna aamá ítama yaináí-nákómá tiráiyé. ¹⁶ mirá téna aamá itaí-nákómá wemá maami-káyúkámá yaináí-náúpáké waqtúwaitata kóuraae. ¹⁷ ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá mórama Ítíráaeo-wayukati anó-kawaa-naqa monoq-náúpáqtábá wenáwîqa Tóqtanimma yáqtoqma aamá ítama yaináí-márúkóní waaqókáq tebûqa ámikaae. aamá ítama yaináí-náqá Kááριο wemá minnýaba taíbaq-auyanamma íma ítaraiye.

Póroma yauwéqma Áátioki-marabaq iráiyé.

¹⁸ Póro wemá Kóriti-marabaqa netuqyaa-túpáámá ké-maena wení ábâqawaaraa-kayukate íráqôniq umáyikena wemá mórama únópi-káárébi maréna Tíria-marabaq uráiyé. miráitana Patíragaraq Akíra yenákámá yagaroqtamá Pórogaraq urááe. ániibo áqnáabaqa Tékariabaq wemá mórama yanaan-áímmá ánatanena Ítíráaeo-wayukati yáaimma waréna wení aqnótáuma kárátaiye. ¹⁹ miráitata yeráwáqá maréta Ipítiani-wayukati márûkaq uréta Póro wemá Patíragaraq Akíra yenákámá iyuwéna wemá Ítíráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréna wataáama akoqnáá umá timá yímikaiye. ²⁰ ániibo Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá téta ‘Póro wemá yeráwáqtê ayáqtáá-kanaama kémaena wíniye’ téta tiráámanibo Póroma yeráwáqtí yáama íma ítaraiye. ²¹ miráitana Póro wemá tiráiyé:

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 18:2290nôrabi urááqtaba (Apótoro) 18:27

“Áánûqtu wemmá akáinanama wemá kanaarâq kemmá timátíkáinaqa keráwáqá ya timónanune.” téna timá-tuwena Póro wemá yauwéqma kúmîtaqtaa ketáámá únópí-káárébí maréqtaa Ipítiani-marama yuwéqtaa kóuraunatae.

²² ánibo únópí-káárégómá maréna Tétaría-marabaq uráitana Póro wemá Yérútáarebaq uténa Îtun-aama kéitaa-kayukama ‘mirá-maara oro’ kétima-yimena timá íráqôniq kéumayikena wemá Áátioki-marabaq kóuraiye.

Póroma yauwéqma kaumobárîq umá aammá uréire uráíye.

²³ ayáqtáá-kanaama Póro wemá Áátioki-marabaq máqena anaaékaqa wemá maréna káqo-kaqo-marupaqa Karétiabakaraq Parítiyabakaraq kéwena máqtemma Áánûqtun-aama kéita-kayukati yúyánámmá mamá íráqôniq kéena watáama timá yímikaiye. ²⁴ miráitana móra Ítiráaeo-nakon-awiqa Aapóro wení márûqa Érékáánaria mikáké maréna Ipítiani-marabaq uráíye. ánibo min-nákómá wemá íráqôn-aimma kétena Áánûqtuni watáama agamatán-áímmá itarena ²⁵ Îtuma ketáái kúmiq-yataapike kétiwiraiqtaba itarena wení arukómá íráqôniq kéitana máqte-kayukama uyátárainakoni aammá waráíqtábá timá-yimikaimanibo wemá paá Yóáanenin-aiqtaba nommá péqyikaraiye. Îtuma káqomma péqyikaiyaba íma ítaraiye. ²⁶ ánibo wemá akoqnáá umá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpápá máqte-kayukama Áánûqtuni watáama kétima-yimitata Patíragaraq Akíra yenákámá awíqmeta yenákátí naaúpaq uréta Áánûqtuni aammá waráá éta timá íráqôniq umá ámikaaye. ²⁷ anaaékaqa Aapóro wemá Karíki-marupaq wínéna kéitata yaímma Ipítiani-marupaq Áánûqtun-aama kéita-kayukama yeráwáqá wemmá áwáqnaa umá aúbama agamá ámêwana wemá maména móma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 18:289 Inôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:6

Karíki-marupaq Îtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama yímikaiye. miráitana Aapóro wemá mi-márúkáq uréna waayúkama Îtuqtaba itáíq-itaiq kéowana Áánûqtuma wení íráqô-qtataaqa wenamáa kéyimi-kayukabimma wataáama kétena yíwáqnaa uráíye. ²⁸ Áánûqtuni wataáama agamatá-kánnáágómá ‘áramma Îtuma keqtaái kúmiq-yataapike tiwiránîn-naqíye’ téna yemmá yiráátiraiye. mirá kétena wemá máqte-kayukati yúrapimma akoqnáá umá Ítíraaeo-wayukati táí-aimma mamá paábaq yukáíye.

19

Póroma Ipítiani q mayáimá matáíye.

¹ Aapóro wemá Koríti-marabaq máqte-uraimma mi-kánaáráqá Póro wemá máqtemma anugómá ôriq in-áúkápáq uréna wemá Ipítiani-marukaq yayamá íráíye. ániibo mi-márúkáqá yaímma Îtun-aama kéita-kayukama ya yimónaraiye. ² ániibo Póro wemá yeráwáqá ítama aónaraiye: “naayóbáqá Áánûqtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama keráwáqá Aokaq-Áámá mataááô?” téna kítitata yeráwáqá tirááe: “aaqáo. ímiye. mórama Aokaq-Áámá wáíye téta íma timá tímewaqtaa ketaámá íma ítaraunatae.” téta yeráwáqá tirááe. ³ miráitana Póro wemá tiráíye: “keráwáqá náaraq umáwaq pékaao?” téna kítitata yeráwáqá tirááe: “ketaámá Yóáanenin-aiqtaba nonápó pékaunatae.” téta yeráwáqá tirááe. ⁴ ániibo Póro wemá tiráíye: “naayóbáqá Yóáane wemá aarawaamá nonápó kébeqyikena tiráíye: “keráwáqti tirummá yokaa kéeraq nommá péráaro. ániibo ketinaaémo yínîn-nakoqtaba itáíq-itaiq inomma min-náqá wemá Îtue.” téna tiráíne. ⁵ maamin-áímmá kítiteta anómma uyátárai-naqa Îtun-awikaq nommá pékaae. ⁶ miráitana Póro

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:792nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:13-14

wemá yekáq ayáámma arááparena nunamummá kété-tatana yeráwápímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kukáiyé. miráitata yeráwáqá káqo-kaqon-aimma téta Áánûqtun-aama yemá amuné-áímmá tirááé. ⁷ ánibo mi-káyúkámá máqtemma miráuma tiyááka umá títaupake kaayáré (12).

⁸ miráitana Póro wemá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréna kaumo-wíyókóní arupímmá wataáma kétena Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba timá yímikaiye. ⁹ ánibo yaímma-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá íma kéiteta yeráwáqá máqte-kayukati yúrapimma Ítun aammá waráíqtábá timá táwîq urááé. miráitana Póro wemá iyuwéna yaímma Ítun-aama kéita-kayukama yiwíqmena káqomma yirááti-naupaq uráamma mi-naakón áwîqa Tiráánati-naupaqa yeráwáqá Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba téite urááé. ¹⁰ ánibo Póro wemá kaayaq-kárítímáátímá máena miraráá kététa yaímma Étia-marabaq máa-kayukama Ítiráaeo-wayukagaraq yaímma káqon-annama Yéqtaaeo-wayukagaraqa yeráwáqá máqtemma ketáái anómma uyátárai-nakon-aama ítaráae.

Tíbaani iyápó-annama

¹¹ Póroni ayáápimma mórama Áánûqtuma aokaríq umá anón-awaameqa tarôq uráiyé. ¹² miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá Póroni óiqa ayumí-tábáraábémá maméta karí-wáyúkátí yineqá móma kémaraawana yeráwáqtí karígómá kánataitata yeráwápíkémá táí-aagoma iyuwéna paábaq kóuraiye. ¹³⁻¹⁴ mi-káyúkátí aúkáapike mórama Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naqa áwîqa Tíbaa wení abapaké kaayaq-iyápó-ánnámá yeráwáqtí mayaímá táí-aagoma matuwáiyátábá wáqeuraiye. miráitata yaímma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maami-máyáírácq uréire kéeta yaímma-wayukabikemma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:1593nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:21

tái-aama mamá paábaq yuwánétama yeráwáqá maará téta tirááe: “Póroma maamin-nákón áwîkaq akoqnáa-aimma kétitaqtaa ketáá kéitaunataama min-náqá Îtun-awikaq paábaq kóaa.” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁵ miráimanibo maami-tái-áágómá yeráwáqá maará téna timá yímikaiye: “kemá Îtumma aónéq Póromma káoneq uraúpo keráwáqá náayuwabo?” téna yeráwáqá timá yímikaiye. ¹⁶ miráitata yaímma-wayukama yeráwápí tái-aagoma mái-kayukama yeráwáqá itó-ureta maami-káyúkámá ááiqa kéumayiketa yeráwáqti unáákáqtôma yaráqma táiq kéowata tái-aagoma yíkamma ayáá ayíkáitata naae áráaq-wamma kóuraae. ¹⁷ ánibo anaaékaqa Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama Ipítiani-marabaq máa-yuma máqtemma maami-qtátááqá kéiteta yáaqa karáiyé yeráwáqá uyátárai-nakon áwîqa múte yaútaae. ¹⁸ netuqyaammá Îtuqtaba itáiq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá máqte-kayukati yúrakaq iréta naayóbáqá nói-atataarabi tarôq uráa-qtataqtaba timá abarokáq urááe. ¹⁹ miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá maa-márábín-ámúné kéguteta awéqa téta uwaaqtagáánîq éta awaaméq-yátááqá tarôq kéo-kayukama yeráwáqti wannaamá máqte-kayukati yúrakaq maméta irabí má-agataae. ánibo mi-kánnáágóní meyámmá mórabi komáe-yamae umá yoruparáamma mónéqa miráuma netuqyaa-mónéqá (50,000) abarokáq uráiyé. ²⁰ ánibo yeráwáqá mirá kéowana uyátárai-naqa Îtun-aagoma akoqnáa umá anóniq éna wéyáwé uráiyé.

Ipítiani-marupaq anón-aiiq urááe.

²¹ miráitana anaaékaqa Póro wemá auyánámmá ítaraiye: “kemá maréq Maateróniakaraq Karíkiq uréq mikákémmá maréq Yérútáarebaq uréq ánibo anaaékaqa Arómuq ónúne.” téna wemá auyánámmá ítaraiye.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:2294nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:27

²² miráitana kaayaqá wemmá áwáqnaa umá mayaímá kémayaaya-nakama Tímotiyaa Irááqtimma timáyíkáitata yenákámá maréta Maaterónia-marabaq kéoyana wemá pááqya-kanaama Étia-marabaq máqe-uraiye.

²³ mi-kánáárqá yaímma-wayukama yeráwáqá Áánûqtun-aama timá táwîq kéeta uyátárai-naqa Îtuni aammá auyáráqtaba ááiqa urááe. ²⁴ ániibo móra-naqa máqe-uraimma áwîqa Timítarie. wemá áwáarara kain-óqtákáké máqte-qtataaqa tarôq í-naré. miráitana wemá máqte-qtataaqa tarôq umá Ááqtamima yeqtí maníq-íníkoní aman-náópáq téna makáiyé. miráitana mi-máyáíráké moneqa maténa yaímma wení mayái-wáyúkámá yímikaiye. ²⁵ miráitana wemá mi-káyúkámá yiwíqma móraraq yíkarena maará téna tiráiyé: “waayúkao, keráwáqá máqtemma aónaraae. ketáái moneqa maami-máyáíráké paá kéena Póroni wataama táwîq kéumakaiye. ²⁶ ániibo maamin-náqá Póroma máqte-kayukati yúyánámmá mamá táwîq kéitaq minná keráwáqá káoneq kéitaae. miráitana maami-qtátááqá wemá Ipítiani-marukaqa wenamáa íma mirá kéibo máqte-marabaq Étia-aukapaqa mirá kéena wemá maará téna kétiye. ‘maníqá ketáái tiyáápike tarôq únna-yataaqa minná íma Áánûqtue.’ téna kétiye.” téna Timítarima timá yímikaiye. ²⁷ ániibo Póroni wataágoma ketáái moneqa mayái-ámmá mamá táíq kéena máqte-kayukati yúyánákómá ketáái maníqá Ááqtamiqtabama máqte-kayukama yúyánámmá íma ítéta paá “tái-yataare.” téta tínoe. ániibo naayóbáqá Étia-wayukagaraq máqte-marabake-kayukama yeráwáqá maamin-ínímmá Ááqtamima ketáái maníókákáq nunamummá kétémanibo Póroma maamin-íníkoní áwîqa mamá táíq kéiyé.” téna Timítarima tiráiyé.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:2895nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:36

²⁸ ánibo yemá maamin-áímmá ítamma ôriq umá íyamma itata yeráwáqá anókaq ááyama tirááe: “ketáá Ipítiani-wayukama ketáái anómá Ááqtamima máíye.” téta yemá tirááe. ²⁹ miráitata máqte-kayukama yemá anókaq ááyama kététa kaayaqá Maateróniabake-nakama yiwíqmeta iráan-nakama Káéatiyaa Ááritáákatima min-nákámá Pórogaraq yagaroqtamá uréire kéoya-nakaboata waabá-káyúkátí yúrikaq páátákáá yiwíqmeta urááe. ³⁰ miráitana Póroma waabá-káyúkátí yúrikaq wínéna kéitata yaímma Káríqton-anna-wayukama yemá wemmá yáqtokaae. ³¹ ánibo yaímma Étia-marabake anó-kamaani-wayukama yeráwáqá Póroni aanábó-wáyúkábóata yemá téta Póroqtaba íma waabá-káyúkátí yúrikaq wíno.” téta yeráwáqá tirááe. ³² miráitana waabá-káyúkátí yúyánákómá táíq umáguraiye. yaímma-wayukama óq-aipike ááyama kétéwata yaímma-wayukama óq-yataaqtaba kétéwata yaímma-wayukama yemá “nóin-aaíqtabawaq ya áíkutaunataabiyo?” téta paá aíbôqnaaboq urááe. ³³ yaímma Ítiráaeo-wayukama yemá móra-naqa Érékánaramma timákáawana maamin-náqá tíkáae téta máqte-kayukama ákaraae. ³⁴ ánibo aarawaamá aónaamma Ítiráaeo-nakoma maamin-áímmá kététaboata yeráwáqá Ipítiani-wayukama máqtemma maará téta tirááe: “Ááqtamima ketáái uyátárai-maniqa máíye.” téta ayáqtááq-kanaama mirá tíq-tiq urááe.

³⁵ anaaékaqa móra-naqa aúbama agayaí-nákómá aarawaakáráq timá yubínikena tiráíye: “keráwáqá Ipítiani-wayukao, máqte-kayukama yeráwáqá ítaraae. ketáámá Ipítiani-wayukama yemá yeqtí anómma maníq-íníkmá Ááqtamitini nunamu-nákáráq aokaq-óqtámmá aabayápáké kukáimma yemá kéyabiye. ³⁶ miráitana móra-nakoma íma maamin-áíqtábámá kaaqaari-áiné

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 19:3796nôrabi urááqtaba (Apótoro) 20:4

ítinibo keráwáqá paátí máero. ³⁷ keráwáqá maa-kááyáq-nákámá yiwíqme má yíkaraamanibo yenákámá íma ketáái aokaq-náúpákémmá moyámmá mayéta maamin-ínímá Ááqtamima ketáái maníkómmá timá táíq íuraaye. ³⁸ ánibo Timítarigaraq yaímma wení mayái-wáyúkámá yemá móra-nakomma aamá timákaneta kéíyanama anó-kamaani-wayukama yemá maamin-áímmá ítama yainánóe. ³⁹ ánibo keráwápímmá móra-wataama wárainaq keráwáqá máqte-kayukama áíkuteraq waabá-káyúkábí min-áímmá tero. ⁴⁰ íbêqa máqte-kayukama ketáá ááiqa owáníq kéunataamanibo maami-wágóní áaimma móra íma wáiniq kéunaboataataa keqtáá ítama káoniyáqtaama ketáámá kanaaráq aamá íma tenúnatae.” téna tiráíye. ⁴¹ aamá ítama aúbama agayaí-nákómá wemá maamin-áímmá kétima-yimena máqtemma waabá-káyúkámá timáyíkáitata wéyáwé urááe.

20

Póroma Maateróniabakaraq Karíki-marukaraq uráíye.

¹ anaaékaqa maamin-áílkómá ánatagitana Póroma máqtemma Káríqton-anna-wayukama yááyama yiwíqmena iréna yeqtí íyaqa mamá akoqnáá umáyikena wemá Maaterónia-marabaq kóuraiye. ² ánibo wemá min-áúkápáq uréire kéena Ítun-anna-wayukabimma wemá watáama kétima-yimena yeráwáqtí yirummá mamá akoqnáá umáyikaraiye. miráitana mikákémmá maréna Karíki-marukaq uréna ³ mi-márúkáqá wemá kaumo-wíyómmá máqte-uraiye. anaaékaqa Tíria-marabaq wínéna kéitata Ítiráaeo-wayukama yemá Póroma ikamí-áímmá tewana ítátuvena únópí-káárébí mikáké wemá yauwéqma Maaterónia-marabaq wínéna uráíye. ⁴ ánibo Tópaateri Píraatimma áanikoe.

wemá Péría-marabake-nakoma Pórote yagaroqtamá uráiyē. miráitana Tetarónáika-marabakemma kaayaq-nákárátámá Áárítáakatima Tekútue. ániibo Káéatima Tébe-marabakekaraq Tímotigaraq kaayaqá Êtia-marabakemma Tíkikatiyaa Tarópima yemá máqtemma Pórogaraq yagaroqtamá kóuraaē. ⁵ mi-káyúkámá yemá áqnáabaq uréta keqtááyábá Taróqaati-marabaqa tiwétáá urááē. ⁶ ániibo yammá irabí agamá naí-kánáámá yátámakitaqtaa kemá Arúkegaraq ketáámá Píripai-marabakemma yuwéqtaa únópi-káárébi maréqtaa Taróqaati-marabaq uréqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá mibáqá móra-Toqtaama máqe-uraunataē.

Póroma ákaq uréire uráiyē.

⁷ Tóqtaagoni áqnáabaq-kanaaraqa ketááma aáwaqa kénaunanataa Póroma aabáyaama kóinenaboana aarawaamá watáama kétima-yimitana nokáan-aukaaniq uráiyē. ⁸ mi yanaa-náúpáqá ketáá áíkuma máeqtaa watáa-wataa túnna-naupaqa ómmá netuqyaa kúraqmakaaē. ⁹ miráitana mórama maabu-nákóni áwîqa Yútikatie. wemá naammá yanaa-nákóni motôqakaqa máena Póroma watáama tin-áímmá Yútikatima itéq éna aúgáibaa itana aúma waguré máqena yanaa-nákóni motôqakake kuména marabí yutákuraiyē. miráitana yemá kukéta aónamma wemá pukuráiyē. ¹⁰ ániibo Póroma kukéna ámûraq áyabaa uréna tiráiyē: “keráwáqá íma túyánámmá itáaro. wemá íma pukáibo paá máiyē.” téna tiráiyē. ¹¹ ániibo Póroma yawwéqma naaúpaq uténa Ítuma yímikainikaa yammá mapámma kénena móragaraq watáama kétima-yimitana aaqá iraráitana Póroma iyuwéna kóuraiyē. ¹² miráitana yemá mi-mábú-náqá íráqôniq umá máitana yemá yimuqá maréta awíqmeta urááē.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 20:1398nôrabi urááqtaba (Apótoro) 20:21

Póroma Taróqaati-maruqa yuwéna Mairítati-marabaq uráíye.

¹³ Póroma marabí tiyuwénata ‘Ááqtoti-marabaq kégonabo ko tiwíráaro’ téna timá tímîtaqtaa ketáámá únópi-káárébi maréqtaa Ááqtoti-marabaq uráunatae. ¹⁴ mikákémmá Póromma awíqmetaa ketáámá únópi-káárébi Mítíríni-marabaq uráunatae. ¹⁵ mikákémmá ketáámá únópi-káárébi uréqtaa Kááíoti-marukaq ko watuwéqtaa mikákémmá mimórá táoqa Táámoti-marukaq uréqtaa Mairítati-marukaq ko yamá uráunatae. ¹⁶ ánibo Póro wemá maará téna aúyánámmá ítaraiye. wemá yaímma-kanaama Étia-aukapaqa íma máena páátákáá Ipítiani-maruqa kótámatuwena Yérútáárebaq ya-kánáámá (péqtakoti-omaqa) aónanena uráíye.

Póroma Ipítianiq monoq-náúpáq kawáá uráa-kayukama wataáama timá yímikaiye.

¹⁷ Póro wegáráq wemmá áwáqnaa umá mayaímá kémayaa-kayukagaraq yeráwáqá Mairítati-marupaq máeta Póro wemá Ipítianiq Ítun-aama kéita-kayukati anó-kawaa-wayukama yááyaitata yemá wenôpaq irááe. ¹⁸ ánibo yemá wenôpaq kéyewana wemá maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá kenamáárîq kemmá kétimoneq ketáaimma aónaraane. kemá Étia-marabaqa karáwáqtê áqnáabaqa máqe-uraune. ¹⁹ miráitaq keráwáqá aónaraane. netuqyaa-túpáámá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá kemmá mamá táíq kéumatikaawaq kemá ôriq umá ummaa-yátááqá kémayeq kemá anómma uyátárai-nakoni mayaímá mataúnae.” téna Póroma tiráíye. ²⁰ miráitaq keráwáqá káonaae. kemá keráwáqá tíwáqnaa í-áímmá íma yáqtoqma akoqnáá éq kemá paá keráwáqá kétiraateq waabá-káyúkátí yúrakarabi naaúpaq timá tímikaune. ²¹ miráitaq máqte-tupaama kemá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 20:2299nôrabi urááqtaba (Apótoro) 20:29

Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq maará téq timá yímikaunae: “keráwáqá keráwáqtí tirummá Áánûqtumma améraq keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq kéyuweraq ketáái uyátárai-naqa Ítuqtaba itáíq-itaiq oro.” téq timá yímikaune. ²² keráwáqá itáaro. Íbêqa Aokaq-Áágómá kemmá tiwíqmena Yérútáarebaq kéwipoaq mórama nói-qtataarabi ketineqá abarokáq ínî-waigoqtabama kemá íma ítaraune. ²³ ánibo kemá kímora-yataaqtaba ítaraunama Aokaq-Áágómá akoqnáá umá timá tímikaiye. ‘máqte-marupaqa uréire innamá emá ummaayátáaq áátuqma kémaye ánnáma mayánóne.’ téna timá tímikaiye. ²⁴ miráimanibo kemá ketí túwaraiqtabama túyánámmá íma itéq yáqtoqma akoqnáá íkéune. minnýaba kemá ketí mayaímá uyátárai-nakoma Ítuma tímikai-mayaima mayánúnama minnâ Áánûqtuni átê-wataama Ítuqtaba timá-yimenune.

²⁵ miráinaq keráwáqá itáaro. naayóbáqá kemá keráwáqtí aúkáapi uréire kéeq Áánûqtuma yabíkai-qtataakoqtaba timá-timikaune. miráimanibo kemá itáunama anaaékaqa keráwáqá íma móragaraq kemmá timónanoe. ²⁶⁻²⁷ ánibo kemá Áánûqtun-auyanamma keráwáqá timá-timiyabama ikatîqa íma éq yáqtoqma akoqnáá íuraupo máqten-aimma keráwáqá timá-timikaune. miráitaq kemá keráwáqá kétimatumune. móra-nakoma keráwáqtí aúkáapikemma wemá aúyokinimma minnâ íma kennámíye. ²⁸ ánibo keráwáqá yabíqma arutéraq yaímma tipi-típi-annagaraq Aokaq-Áágómá keráwáqtábá yekáq yabíero téna keráwáqá tiwíkaiye. miráinaq keráwáqá Áánûqtuma wení naaenápó meyaníq umá yiwíkai-kayukagaraq keráwáqá keqtimáárîq yabíqma akoqnáá oro. ²⁹ ánibo anaaékaqa kemá keráwáqá tiyuwéq kégonanama mórama táí-

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 20:30100nôrabi urááqtaba (Apótoro) 20:37

wayukama abááq-íyákóráá umá keráwáqtí aúkáapi iréta keráwáqtí itáíq-itaiq umá mái-yataaqa mamá táíq umátikanoe. ³⁰ ániibo yaímma keráwápikémmá keráwáqtí waayúkama yemá itó-uma kaaqaari-áímmá kététa máqtemma Áánûqtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama tiwíqma táí-akaq tikánóe. ³¹ minnýaba keráwáqá yabíqma máero. keráwáqá túyánámmá itáaro. kaumo-kárítímáátígóní arupimmá wágááwabi nokáámma maamin-áímmá keráwáqá timá tímikaunnama minnýaba kemá tiqnumá káyaitaq maamin-áímmá kétune. ³² íbêqa kemá keráwáqá máqtemma Áánûqtuni ayáápi kétikaunaboana wení watáagoni kaayoné-yátáákómá keráwáqtê wáinana Áánûqtu wemá kanaarác máqte-qtataaqa wení waayúkama yiménúne téna tirái-qtataaqa keráwáqá timíniye. ³³ ániibo kemá móra-waigoni mónerabi unáákáqtôyabama íma túran-annama káune. ³⁴ miráitaq keráwáqá aónaraae. kemá kenamááríq ketiyáápike mayaímá kémayaunana móneqa abarokác kéita kemá aáwaqa meyáníq umá kéneq ketê yagaroqtamá máa-kayukama yíwáqnaa kéune. ³⁵ miráitaq kemá máqte-mayaima tiráátúnna máqtemma ketááma miráuma mayaímá kémayeqtaa káqo-yuma yeráwáqá íma akoqnáá íya-kayukama yíwáqnaa ónúnatae. ániibo Ítuma maará téna wemá tiráin-aimma keráwáqá túyánámmá itáaro. 'keráwáqá paá móra-yataaqa mayéqa timuqá maranóe. ániibo móra-nakoma wení mi-qtátááqá yiménama yímîqma ánatenama wemá amuqá ôriq umá marániye.'

Ítuma tiráine." téna Póroma tiráiyé.

³⁶ ániibo wemá maamin-áímmá timátuwena wemá arayutaúmmá aténa máqte-kayukate nunamummá tiráiyé. ³⁷ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá Póromma yáqtoqma kámoqneta ibiqá ôriq umá yakááe.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 20:38101nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:7

³⁸ ánibo Póro wemá téna keráwáqá móragaraq íma tóikaqo timónanoe tin-áíqtábá yemá ibiqá keyareta awíqmeta únópi-káarébi móma ayúwáawana kóuraiye.

21

Póroma únópi-káarébi maréna Yérútáárebaq uráíye.

¹ ketáámá timá íraqôniq umáyikeqtaa únópi-káarébi maréqtaa Kóti-marukaq uréqtaa ánibo óq-aabayaanapimma ketáámá maréqtaa Aróti-marukaq uréqtaa mikákémmá Páátaraaq uráunatae. ² miráitaqtaa mi-márúkákémmá mórama únópi-káarégomá Pinítiabaq wínéna kéitaqta ketáámá mipi maréqtaa Pinítiabaq uráunatae. ³ ánibo ketáámá Táiparatibaq káoneqtaa móra-aukapaq maréqtaa Tiríabaqa uréqtaa únópi-káarégomá Tááyabaq oótamma móma yuwanéna kéitaqtaa mibáq uráunatae. ⁴ ánibo mi-márúkákáqá ketáámá yáimma Káríqton-anna-wayukama keyimoneqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá abapaké kaayaq-yúpáámá máqte-uraunatae. miráitana Aokaq-Áágómá Káríqton-anna-wayukati yúyánámmá mamá akoqnáa kéitata yeráwáqá Póroqtabama wemá Yérútáárebaqa íma wíno téta tiráae. ⁵ ánibo ketáámá yeráwáqtê máqetaa kégounanataa máqte-kayukama yeráwáqtí aara iyápógaraq maréta keyewaqtaa máqtemma únón áwábaq ya álkuma nunamummá tiráunatae. ⁶ miráitata yeráwáqá keqtáa timá íraqôniq umátíkáawataa ketáámá únópi-káarébi kóunataa yeráwáqá maréta yeqtí naaópaq kóuraae.

Tétaría-marabaqa amuné-áímmá Póromma Áágabaatima timá ámikaiye.

⁷ ánibo ketáámá únópi-káarébi maréqtaa Tááyabaq yuwéqtaa móra-maruqa Tórameti koyamá uráunatae.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:8102nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:15

miráitaqtaa ketáái tîbâqawaaraa-kayukama timá íráqônîq umáyikeqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá kímora-yupaama máqe-uraunatae. ⁸ mikákémmá maréqtaa Tétária-marabaq uréqtaa móra-naqa áwîqa Píripi wemá mórama Yérútáárebake abapaké kaayaqá Áánûqtuma yiwíkai-kayukabikemma wemmá mayairáq yíwáqnaa min-áúkápáq urááne. ⁹ miráitata min-nákónî kaayaqté-kaayaqte-noinaaruma wení ayáámûmaaqa yeráwákáráq Áánûqtuni watáama amuné-wáyúkáráá umá tirááe. ¹⁰ ánibo ketáámá Tétária-marabaq yaímma-kanaama kémayunanataa mórama Áánûqtuni amuné-náqá áwîqa Áágabaati wemá Yúria-marabake yuwéna Tétária-marabaq kukáiyê. ¹¹ miráitana wemá kukéna Póroni amûrannama maténa wení ayáákaraa aítaukaqa atáá kéena tiráiyê: “Aokaq-Áágómá kétiyê. ‘maamin-ámúránngónî aboámmá Yérútáárebaqa Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamirúuma atáá umá káqon-anna-wayukama yimínóe.’ téna Aokaq-Áágómá kétiyê.” téna Áágabaati tiráiyê. ¹² ánibo ketáámá maamin-áímmá kéiteqtaa ketáágáráq yaímma aarawaagáráq Póroqtabama “wemá Yérútáárebaq íma wíno” téqtaa tiráunatae. ¹³ ánibo Póro wemá maará téna tiráiyê: “nôraq itaráq keráwáqá ibiqá kéyareraq ketí tirummá mamá táwîqa kéoo? kemá íma ánnáma mayaíyábámá yokaa kéupo? kemá *érútáárebaqa Ítuni áwîkaqa puyónáá kéune.” téna Póro *emá *aiyê. ¹⁴ ánibo ketáámá íma káqomma túyánámmá itéqtaamanibo maará téqtaa ketáámá tiráunatae. ‘kanaaraq uyátárainakoni aúyánákáq mi-qtátááqá abarokáq íniyê.’ téqtaa tiráunatae.

¹⁵ anaaékaqa mi-márúkákémmá ketáái oótamma yokaa umá maméqtaa Yérútáárebaq uráunatae.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:16103nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:24

¹⁶ miráitata yaímma Káríqton-anna-wayukama Tétária-marabakemma yeráwáqá keqtáá tiwíqmetataa owaqtáá ketáámá mórana naayóbáqá *q-itaiq kéi-naqa Náátonini-naupaq auráunatae.

Póro wemá Yêmitimma aónaraiye.

¹⁷ ketáámá Yérútaárebaq yaayamá kéyunanataa yaímma ketíbâqawaaraa-kayukama yeráwáqá yimuqá kémareta keqtáámá tiwíkaae. ¹⁸ ánibo aabáyaanapimma Póro wemá Yêmitimma aónane kéitaqtaa yaímma Káríqton-annabike anó-wayukama yeráwáqá Yêmitigaraq yagaroqtamá máqe-uraae. ¹⁹ ánibo Póro wemá íráqôn-aimma téna Áánûqtuma Yéqtaaeo-wayukabimma íráqô-qtataariq umáyíkáin-aimma wemá timá yímikaie.

Póroma anó-monoq-wayukati yáama iténa anó-monoq-naupaq uráíye.

²⁰ yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá Áánûqtumma yimuqá marakéta tirááe: “taígani-kayukama Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Ítukaq itáíq-itaiq kéeta akoqnáá umá ámáan-aimma kéwaraae.” téta yeráwáqá tiráámanibo ²¹ yaímma-wayukama yeráwáqá maará téta tirááe: “Póro wemá Ítiráaeo-wayukama Yéqtaaeo-wayukabi máa-kayukayabama Mótetini ámáan-aimma yuwéraq túma íma karéraq Áánûqtuni awaaméqá íma mayéraq naayón-ááímmá ímáyaaro. téna kétiye.” téta yaímma-wayukama tirááe. ²² miráitata emá yénna-aimma yeráwáqá ítaraapoaqtaa “ketáámá nôraq ónúntaabiyo?” téta tirááe. ²³ ánibo emá ketáá timá ámenaiqtaa uwo. kaayaqté-kaayaqte-wayukama yeráwáqá yanaan-áímmá téta mi-yánáan-áímmá ína-kanaama yiqnótáuma karánóe. ²⁴ ánibo emá mi-káyúkámá yiwíqme anó-monoq-naupaq uréwaq kúmiqa

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:25104nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:28

mamá paá í-yátááqá tarôq kéewaq mi-káyúkágáráq mirá kéumayikewaq yemmá meyámmá Áánûqtukaq amí-wámmá yímínatawaq yeqtí yiqnótáuma anaaékaqa kégaraiyata máqte-kayukama yemá emmá káoneta maamin-áímmá eqtábá tiráamma minná “kaaqaari-áiné” téta kéteta eqtábámá “árainma Mótetini ámáan-aimma kéwaraiye” téta tínoe. ²⁵ ánibo káqon-annama Yéqtaeowayukama Áánûqtun-aama kéita-kayukama aúbama agamá keyimeta maará téta yemá tirááe: “yeráwáqá yabíqma arutéta maníkóní amammá tarôq umáketa amíyan-aawaqa waí-wámmá ánûwaramma ibibamá ikamí-yamma naaemá íma naaro. mirá kéeta yeráwáqá aaraukáqá íma mamá yataéro.” téta agatááe. ²⁶ ánibo Póro wemá maami-káyúkámá yiwíkена yeráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paá inéta wemá anó-monoq-naupaqa uténa anó-monoq-wayukaraq nói-tupaawaq yeráwáqá kúmiq-yataaqa mamá paá matuwáinata yeráwáqá Áánûqtukaq óq-ami-yataaqa agamá ákûqa umákanunataabiyo?” téna ítama aónaraiye.

Ítiráaeo-wayukama anó-monoq-naupaqa Póromma yáq-tokaae.

²⁷ anaaékaqa abapaké kaayaq-yúpáámá yanáán-áíqtábá ánatanena kéitata yaímma Ítiráaeo-wayukama Étiamarabaq máa-kayukama yemá aónamma Póro wemá anó-monoq-naupaqa máitata máqtemma Póroqtaba yemá téta íyamma ôriq kéitata wemmá yáqtokaae. ²⁸ miráitata yemá anókaq ááyama téta “keráwáqá Ítiráaeo-wayukama keqtáá yama tíwáqnaa oro. maamin-nákómá wemá máqten-aukapaq uréire kéena wemá Mótetini ámáan-aimma mamá táíq kéena ketáái anó-monoq-naupaqa káqon-annama Yéqtaeowayukama yiwéqmena kéuwiye.” téta yemá ááyama tirááe.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:29105nôrabi urááqtaba (Apótoro) 21:37

²⁹ miráitata naayóbáqá Ipítiani-marabake-naqa Tarópima wemá Pórote yagaroqtamá máitata yemá aónatuweta Póro wemá min-náqá awíqmena q aokaq-mónóq-náúpáq táwî éna utaiyáá téta mirá-uraae. ³⁰ ániibo máqtemma Yérútáárebake-kayukama yemá anó-monoq-naupa q uréta Póromma áyábaa umá yáqtometa máápaq kégumeta anó-monoq-nakoni oqtamá máqtepaq aúyareqeta yukááe. ³¹ miráitata yem* Póromma kéikamowata yaímma-wayukama maréta i-wáyúkátí anó-kawaa-naqa móma timá ámikaae. ³² ániibo wemá wení i-wáyúkámá yiwíqmena kéyitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá i-wáyúkámá kéyimoneta yemá móragaraq íma Póromma ikákaae. ³³ ániibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma Póroni amakaq iréna i-wáyúkáyábá timáyíkáitata yemá Póromma yáqto kaawana i-wáyúkátí kawáá-nákómá téna “maamin-nákómá wemá nôraq uráiyó?” téna ítama aónaraiye. ³⁴ máqte-kayukama yeráwáqá óq-aimma kétéwana yaímma-wayukama káqon-aimma kétéwana anó-kawaa-nakoma wemá maamin-áikóní áaimma íma iténa wemá i-wáyúkámá timáyíkáitata Póromma awíqmeta yeráwáqtí-naupa q urááe. ³⁵ miráitana Póro wemá mórama naakóní oqtaráq kéwitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Póromma ikamínéta kéowata i-wáyúkámá yeráwáqá Póromma yaaguyaqméta kóuraae. ³⁶ miráitata netuqyaammá aarawaamá yinnaae waqméta kéweta ikámma púyóro.” téta tirááe.

Póroma wení wataáama timá yímikaiye.

³⁷ Póromma awíqmeta naaúpa q uwínéta kéowana Póro wemá i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoqtabama “mórama wataáama timá ámena kéune.” téna tiráiyé. ániibo i-wáyúkátí kawáá-nákómá téna Póroqtabama “emá kanaaráq Karíki-aimma tinónô? kemmá timá-timiyo.

³⁸ naayóbáqá móra-nakoma Íqtîbibake miráuma náápaamma awétáma taígani-kayukama (4,000) yiwíqmena kaqmáápaqa waayukáma íma máa-marabaq uráimma minná íma eyábono?” téna ítama aónaraiye. ³⁹ ánibo Póro wemá tiráiyé: “ímiye. kemá Ítíráaeo-naqa ketí márûqa Táátiti minanó-marupake kemá watáama aarawaamá timá-yimenaq kéune.” téna anókawaa-naqa timá ámikaiye. ⁴⁰ ánibo i-wáyúkátí anókawaa-nakoma “kanaaráqíye” téna kítitana Póro wemá min-nákóní oqtaráq itó-uma ayáámma múte yaútena waayúkama yaákare maéra wemá máqte-kayukabimma Íbaru-aipike watáama maará téna timá yímikaiye:

22

¹ “ketíbâqawaayuo, ketibôutaa, kemá watáama ténááq kéupo keráwáqá ítáaro. keráwáqá kemmá yaináné kéoe.” téna Póroma tiráiyé. ² miráitata yeráwáqá ítáamma Póro wemá Ítíráaeo-wayukati yáama Íbaru-aipike watáama kítitata yeráwáqá yaákare uyátá-maqma maamin-áimma ítaraae. ³ ánibo Póro wemá tiráiyé: “kemá Ítíráaeo-naqa ketinóma kemmá Táátati-marukaq maqtíkáitaq kemá Yérútáárebaq iréq anómma káureq Kaméírioe. wemá yirááti-nakoma kemmá naayóbáqá ketáái títaubikoni amáan-aimma timá tímikaitaq kemá akoqnáá umá Áánûqtun-aama íbêqa keráwáqá waráaniq umá kemá kéwaraune. ⁴ miráitaq kemá Ítun aammá itáíq-itaiq kéokayukama kéyikameq aarawaamá yiwíqme máma ánnánaupaq yíkarane. ⁵ ánibo mú mikákáá anó-monoq-naqa wení anó-monoq-wayukagaraq yemá maami-qtátááqtábá aónaretama ‘áraine’ téta tínoe. naayóbáqá yeráwáqá aúbama agamá tímêwaqa kemá maméq Tamáátikati-marabaqa Ítun-aama kéita-kayukama koma yiwíqme

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 22:6107nôrabi urááqtaba (Apótoro) 22:13

yenata Yérútáárebaqa yemá yútiqa mayéta ánnáma ínoe téq uráunae.

Póro wemá Káríqton-annama aúkáin-aimma tiráíye.

⁶ miráitaq Póro kemá maréq Tamáátikati-marukoni waaqókáq kéunana aabaúgómá miráuma wágáá aúkáammakariq kéitana páátákáá aabayápiké móra ókómá wenôpaq kamá yupayo uráíye. ⁷ miráitaq kemá marabí yutákure kéitaunana móra-aikoma aabayápáké maará téna tiráíye. ‘Tóro! Tóro! emá nôraq itawáq kemmá mamá táwîqa kéono?’ tiráíye. ⁸ ánibo kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, emá náawabono?’ téq kêtunana wemá yauwéqma tiráíye. ‘kemá Ítuma Náátárêtibake-nakoma kemmá mamá táwîqa kéone.’ tiráíye. ⁹ miráitata yaímma ketê yagaroqtamá uráa-kayukama yemá maamin-ómmá káonetamanibo wataámo timá tímîn-naqa íma aónaraae. ¹⁰ miráitaq Póro kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, kemá nôraq ónúnô?’ kêtunana uyátárai-naqa Ítuma tiráíye. ‘emá itó-uma Tamáátikati-marabaq kéwinana móra-nakoma kéma emmá mayaímá aménúnna-yataaqtaba wataáma timá áminiye.’ téna wemá tiráíye. ¹¹ miráitana min-ókómá ketí túramma mamá kumayuqá aúraitaq kemá máqte-qtataaqa íma kanaaráq umá aónáunata yaímma ketê yagaroqtamá o-káyúkámá yemá tiyáákaq yáqtoqma tiwíqmeta Tamáátikatiq urááe.

¹² ánibo mi-márúkáká móra-naqa máqce-uraimma áwîqa Áánánáiyatie. wemá íraqôniq umá ketáái ámáan-aimma kéitena kéwaraitata Ítiráaeo-wayukama Tamáátikati-marukaq kémae-kayukama yemá weqtábá ‘íraqô-nare’ téta tirááe. ¹³ min-nákómá wemá ketimakaq íréna maará-tiráíye. ‘Tóro, ketíbâko, emá kanaaráq aúramma kararánóne.’ téna kétitaq kemá páátákáá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 22:14108nôrabi urááqtaba (Apótoro) 22:23

túramma kégarareq wemmá aónaraune. ¹⁴ ániibo wemá tiráiyē. ‘ketáágáráq ketáái títaubikoni Áánûqtuma emmá awíkēna wení áaimma aónaikaē. téna wenamáárîq wení óyaupike watáama emmá timá ámikaiye. ¹⁵ miráina emá maamin-áímmá kéite aónáanna-yataaqtabama máqte-kayukama timá-yiminone. ¹⁶ ániibo emá nôraq itawáq paá máano? itó-uma Îtun-awikaq nommá kéberewaq wenáwîqa kéyenanawaq ení kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwániye.’ téna wemá tiráiyē.

Áánûqtuma Póromma káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabi timákaraiye.

¹⁷⁻¹⁸ ániibo anaaékaqa kemá yauwéqma Yérútáárebaq uréq anó-monoq-naupaq nunamummá kéteq mórama kainapákáá umá uyátárai-naqa Îtumma aónáúnana wemá timá tímikaiye. ‘páátákáá emá maami-márúqá yuwéwaq kóaa. emá maami-márúkáqá kémaē ketáama timá yíminamanibo yemá maamin-áímmá íma itánóē.’ téna tiráiyē. ¹⁹ ániibo Póro kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, kemá kenamáárîq máqtemma monoq-náúpáq uréire kéeq enáama kéita-kayukama kéyikameq yáqtoqma ánnáma kéumayikaunata yemá kemmá timónaraē. ²⁰ ániibo naayóbáqá ení átê-wataama tirái-naqa Tíbenimma ikámôwana pukáimma mi-kánááráqá kemá máeq mi-káyúkátí kúberai-unamma matokáunata ikákaane.’ téq kétunana wemá tiráiyē. ²¹ emá paá kéwinaq kemá emmá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabi timákaana waa.’ téna Îtuma timá tímikaiye.” téna Póroma tiráiyē. ²² ániibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéitetamanibo Yéqtaaeo-aiqtabama yeráwáqá anókaq ááyama maará téta tirááē: “wemmá ikámma púyoro. mirán-nákómá wemá maa-márúkáqá íma mániye.” téta tirááē. ²³ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 22:24109nôrabi uráá

yeqtí kúberai-unamma ayúqma paábaqtaa kéyuweta mé móyuweo téta obamá apákama yukááe. ²⁴ ániibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma i-wáyúkámá timáyíkáitata yemá Póromma awíqmeta naaúpaq múma ákareta tebûqa kámeta ‘nôraq itatawáq Ítiráaeo-wayukama emmá maamin-áíqtábá kéteo?’ téta yeráwáqá tirááe. ²⁵ miráitata yemá ánnánaipo Póromma yaataq atáá umákareta tebûqa kámewana Póro wemá kawáá-nákómmá maará téna ítama aónaraiye: “keráwáqti ámáan-aikoma téna Arómani-wayukama aamá íma ítama yainéq paá tebûqa yíméro ténawaq keráwáqti ámáan-aimma wáiyoyo?” téna ítama aónaraiye. ²⁶ ániibo kawáá-nákómá maamin-áímmá kéitena wemá maréna i-wáyúkátí anó-kawaa-nakomma móma timá ámikaiye: “emá maamin-nákómmá nôraq umákanewaqa kéono? maamin-náqá wemá Arómani-naqiye.” téna timá ámikaiye. ²⁷ ániibo anó-kawaa-nakoma Póroni amakaq iréna “emá Arómani-naraq máano?” téna kítitana Póro wemá “owé” téna tiráiyey. ²⁸ miráitana anó-kawaa-nakoma tiráiyey: “kemá anó-moneqa meyanîq umátuweq kemá Arómani-naqa máune.” téna titana Póroma tiráiyey: “kemmá ketinóma maqtíkáitaq kemá Arómani-naqa máqe-uraune.” téna tiráiyey. ²⁹ miráitata máqtemma Póromma tebûqa ikamítáae téta yemá péqmareta kégowana anó-kawaa-nakoma itáimma Póro wemá “Arómani-naqune” téna kítitana kawáá-nákómá ikatíq uráiyey.

Póro wemá káánítôre-wayukati yúrakaq uráiyey.

³⁰ ániibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma Ítiráaeo-wayukama yemá nôraq itatawáq maamin-nákóqtábámá maamin-áímmá kéteo?” téna wemá ítama arútanena móra-taoqa wemá ánnáma ayúqtuwena uyátá-maqma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:11 10nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:7

anó-monoq-wayukagaraq káánítôre-wayukagaraq
áikutaawana Póromma awíqmena yeqtí yúrakaq uráiyē.

23

¹ Póro wemá káánítôre-wayukati yúrapi karákéna tiráiyē: “ketíbâqawaayuo, keráwáqá ítáaro. kemá Áánûqtuni aúrikaqa íráqôniq umá uréire kéeq ketáaiqtaba netuq-túyánámmá ikémayaune.” téna tiráiyē. ² ániibo mú mikákáá anó-monoq-nakoma Áánánáiyati wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata Póroni óyauqa yurákááe. ³ miráitana Póro wemá tiráiyē: “enaúraqa miráuma aúgemma naakaqá ayammá péqmaraanikaa kéimanibo ení arunóbáqá miráuma kabirai-qtátáákáá kéipoana Áánûqtuma emmá ikamíniye. ániibo emá enamáárîq makaq ámáan-aimma kéware. aamá kéyainemanibo emá maamin-ámáán-áímmá kárate waayúkama timáyikaanata yemá ketóyauqa kéyuraraae.” téna tiráiyē. ⁴ miráitata yaímma Póroni amakaq máa-kayukama yemá tirááe: “emá Áánûqtuni mú mikákáá anó-monoq-naqa timá táíq kéumakaane.” téta yemá tirááe. ⁵ ániibo Póro wemá tiráiyē: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro. wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa áraimma máiyō? miráitana Áánûqtuni wataáma agamatá-kánnáábímmá maará téna kétéye. ‘emá ení anó-kawaa-nakoqtabama íma timá táíq umákaao.’ tiráimma minná kemá ítaraune.” téna tiráiyē.

⁶ ániibo Póro wemá káánítôre-wayukama yimónaimma yeráwáqá yaímma Péрати-wayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq máawana wemá káánítôre-wayukayaba maará téna tiráiyē. “keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro. kemá Péрати-naqa máeq Péрати-nakoni áanikomune. miráitaq kemá pukáa-kayukama yauwéqma itó-inoe téq kemá itáíq-itaiq kéune.” téna tiráiyē. ⁷ Póro wemá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:8111nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:13

mirá téna kítitata yaímma Pérati-wayukagaraq Tááqtuti-monoq-wayukagaraq yeráwáqá unítíqá tirááe. ⁸ miráitata Tááqtuti-wayukama yeráwáqá kéte. pukáa-kayukama yeráwáqá yauwéqma íma itó-iyana yeqtí yimammá íma wáitana Áánûqtuni kaqtó-wayukama yeqtábá íma mááe kétéwatamanibo Pérati-wayukama mi-qtátááqtabá itáíq-itaiq kéoe. ⁹ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá anókaq ááyama kétéwana yaímma Pérati-wayukabike ámáan-aimma yiráati-wayukama yeráwáqá maará téta tirááe: “ketáamá maamin-náqá aónáúnataama wení ota-qtátááqá íma wáipoana Áánûqtunopake móra-nakowabi mórama aágobi wepí watáama titana áraimma íyaq kétéyo?” téta yemá tirááe.

¹⁰ ániibo yeráwáqá anókariq umá unítíqá kététa Póromma máka-ayaakaq yabitimá uréire kéeta aúma mamá yararáawaniq kéowana i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma aónaimma wemmá áaqa kégaitaba wemá yaímma i-wáyúkámá timáyíkáitata yeráwáqá mi-káyúkátí aúkáapike Póromma awíqmeta yeráwáqti-naaupaq kóuraae. ¹¹ ániibo nokáámma uyátárai-naqa Ítuma Póroni amakaq iréna timá ámikaiye: “enáyakoma íráqôniq kéina emá akoqnáá umá Yérútáárebaqa ketáama timá-yimennaiq umá Arómuq-wayukama timá-yimiyo.” téna timá ámikaiye.

Ítiráaeo-wayukama Póromma ikamínéta téta urááe.

¹² óq-aabayaanaipimma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá áikuteta mórama yanaan-áímmá timá aúwáayakaq maréta Póromma ikamínéta urááe. miráitata yeráwáqá aáwaqa íma néta awetá umá máeta Póromma ikátuweta nainéta urááe. ¹³ Póromma ikamí-áímmá tiráá-kayukama miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaamma naikamá taígani-kayukama maamin-áímmá timá akoqnáá urááe.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:14112nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:21

¹⁴ miráitata yemá uyátárai-monoq-wayukararabi anó-kayukaraq uréta tirááe: “ketáámá mórama aáwaqa ínégtaa aweté umá máeta Póroma ikátuweqtaa mikáq aáwaqa nanúnatae téqtaa timá aúwáayakaq maráúnatae.” téta tirááe. ¹⁵ miráinaq keráwáqá kawáá-wáyúkágáráq káánítôre-wayukagaraq aamá yuwáiyana i-wáyúkátí anó-kawaa-nakaq kéwinaq wemmá maará téraq timá ámero. ketáámá móragaraq maamin-náqá Póron-aama itánáqtaa kéune tíyana wemá timákainana keyinaqtaa ketáámá aapaq yabíkégtaa ikámóno.” téta tirááe.

¹⁶ ánibo Póromma ámánaakoni áanikoma anaugómá maamin-áímmá itátuwena wemá maréna i-wáyúkátí naaúpaq uréna Póromma maamin-áímmá timá ámikaiye. ¹⁷ miráitana Póro wemá i-wáyúkátí kawáá-nákóqtábá tiráíye: “emá maan-íyápómá awíqme anó-kawaa-nakaq winanawáq wemá anó-kawaa-naqa watáama timá ámino.” téna tiráíye. ¹⁸ ánibo i-wáyúkátí kawáá-nákómá maamin-íyápómá awíqmena anó-kawaa-nakaq kéwena wemá tiráíye: “ánná-nakoma Póro wemá téna maan-íyápómá awíqme anó-kawaa-nakaq winanawáq wemá emmá watáama timá áminiye. téna titaq kemá awíqme kéyune.” téna i-wáyúkátí kawáá-nákómá tiráíye. ¹⁹ ánibo anó-kawaa-nakoma min-íyápómá awíqma ayáákaq yáqtoqma móma áwábaq ákárena wemá tiráíye: “emá nói-kataawaq timá-timinono?” téna min-íyápómmá ítama aónaraiye. ²⁰ miráitana min-íyápógómá tiráíye: “Íríráaeo-wayukama yeráwáqá akoqnáá umá yanaan-áímmá timá aúwáayakaq maréta aabáyaama eqtábá Póromma awíqme káánítôre-wayukati yúrikaq kumínaqtaa ketáámá móragaraq maamin-áímmá ítama wemmá aónanunataae.” ²¹ tiráámanibo emá yeqtí yáama íma itaao. mi-káyúkámá miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaamma naikamá taígani-kayukama yemá yanaan-

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:22113nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:30

áímmá timá akoqnáá kéeta Póromma ikámma puínéta aáwaqa íma néta paá máeta íbêqa yeráwáqá aúpáq yokaa kéoe.’” téna tiráíye. ²² ániibo anó-kawaa-nakoma wemá maamin-íyápómá timákáitana kégoitana wemá tiráíye: “maamin-áímmá emá timá-timenna-aimma káqo-yuma íma timá-yimiyo.” téna timákáitana kóuraiye.

Póromma timákáawana anó-kawaa-naqa Pírikikaq uráíye.

²³ ániibo ááiq-i-wayukati anó-kawaa-nakoma kaayaqá kawáá-nákárátámá yááyama timá yímikaiye: “kenákámá ááiq-i-wayukama taígani-kayukama (200) kéyiwirekawaq ániibo kaumo-wáyúkágáráq tiyáákama oóti ámûraaq wínó-kayukagaraq yaímma taígani-kayukama (200) paromá matóráiyaraq nokáámma aúwai-kanaaraq keráwáqá Tétária-marabaq oro. ²⁴ miráinaq keráwáqá Póromma móra-otima wemmá amíyana wemá min-ótíbí máinaq keráwáqá kékén umá awíqme anó-naqa Pírikikaq móma ayúwáaro.” téna timá yímikaiye. ²⁵ miráitana wemá móra aúbama maará téna agatáíye:

²⁶ “kemá Karótiatima kemá maamin-áúbámá anó-kamaani-naqa Pírikikaq agamá kámeq wágááe téq kétune.

²⁷ Ítiráaeo-wayukama yemá maamin-náqá ikamínéta kéowaq kemá itáúnnama wemá Arómani-naqune’ téna kėtiqtaba kegáráq ketí ááiq-i-wayukagaraq ketáámá Ítiráaeo-wayukati iyáápike maamin-náqá awíkaunatae.

²⁸ miráitaq kemá nóin-aaqtabawaq yeráwáqá maamin-áímmá kéteo téq kemá maamin-náqá awíqme kánítôre-wayukati yúraaq uráune. ²⁹ ániibo wemmá ikámma puyéta ánnáma amí-yátááqá wemá íma tarôq uráíbo paá yeráwáqtí ámáan-aikaraq naayón-ááíqtábá yeráwáqá mirá-uraae.

³⁰ miráitaq kemá itáúnnama yeráwáqá akoqnáá-aimma timá aúwáayacaq maréta maamin-náqá aúpáq ikámma puínéta kéowaq kemá páátákáá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 23:31114nôrabi urááqtaba (Apótoro) 24:2

timákaunana wemá enôpaq kéwepoata mi-káyúkámá yeráwáqá maamin-áímmá enaúrakaq tínoe.” téna Karótiati wemá aúbama agatáiyé.

³¹ miráitata ááiq-i-wayukama yeráwáqá Póromma awíqmeta Áátípáraáti-marukaq ko watéta ³² ániibo mikákémmá yaímma marabí uráan-i-wayukama yeráwáqá yauwéqmeta yeqtí-naopaq kéywata yaímma oóti ámûraaq uráan-i-wayukama yemá Póromma awíqmeta Tétária-marabaq urááe. ³³ mirátata yaímma oóti ámûraaq uráan-i-wayukama yemá maamin-áúbámá maméta anó-kawaa-naqa móma kámeta Póromma awíqmeta wení aúrakaq urááe. ³⁴ ániibo anó-kamaani-nakoma wemá maamin-áúbámá káonena wemá Póromma ítama aónaraiye: “emá náakake-narabono?” téna kétitana Póro wemá tiráiyé: “kemá Tirítia-marabakena” téna kétitana ³⁵ ániibo anó-kawaa-nakoma tiráiyé: “maamin-áímmá eqtábá tiráá-kayukama yeráwáqá maakáq íyaqa maamin-áímmá ítama yainánúne.” téna wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma awíqmeta Érótni kámááni-naupaq móma ánná umákáawana máqe-uraiye.

24

Ítiráaeo-wayukati anó-kawaa-wayukama Póromma aabi mayákaraae.

¹ anaaékaqa móra-tiyaapaq-kanaama yátáitata anó-monoq-naqa Áánánáiyati wegáráq yaímma anó-kayukagaraq mórama yeráwáqtí yáama waeránîn-naqa áwîqa Tetúрати yeráwáqá máqtemma Póromma aabi mayakánón-aimma anó-kamaani-naqa Pírikikaq tirááe. ² ániibo anó-kamaani-nakoma Póromma ááyaitana kéyitana Tetúрати wemá maará téna kaaqaari-áímmá tiráiyé:

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 24:3115nôrabi urááqtaba (Apótoro) 24:12

“anó-nako, emá keqtáá íráqôniq umá tíwáqnaa kéonaqtaa ketáámá ááiqá íma kéeqtaa ení aúyánákáqá máqte-marukaqa móra-yataqa íma abarokáq kéíye. ³ miráitaqtaa ketáámá minnýaba emmá ítama íráqôniq kéeqtaa timuqá kémaraunatae. ⁴ miráimanibo emmá wataáma timá yáqtoraiyabama ení paru-yátáákáq emá ketáái wataáma awaaraq-áímmá itánóne. ⁵ maamin-nákómá máqte-tupaama wemá ááiqá kéena máqte-marabaqa Ítíráaeo-wayukati aúkáapimma wemá táí-aaimma tarôq kéena wemá áqnáabariq umá keqtáá Ítíráaeo-wayukabikemma wemá Náátárêti-wayukaraq yabíkéna yúyánámmá mamá táwî kéumayikaiye. ⁶ miráitana wemá ketáái anó-monoq-naupaqa kúmiq-yataaqa tarôq kéitaqtaa ketáámá wemmá yáqtokaunatae. ⁷ miráimanibo ááiq-i-wayukati anó-kawaa-naqa Arítíati wemá íréna maamin-náqá akoqnáá umá awíqmena kóuráíye. ⁸ miráitana Arítíati wemá téna ‘maamin-náqá aabi mayakánéqa keqtááyábámá enôpaq oro.’ téna wemá timá tíkaraaiqtae. miráipoaq emá maamin-náqá enamáárîq ítama káonenana weqtábá ketáama ‘árainé’ tíya emá aónanone.” téna Tetúрати wemá tiráíye. ⁹ máqtemma Ítíráaeo-wayukagaraq yemá téta maamin-áímmá “árainé” téta yemá tirááe.

Póro wemá Pírikíaq wataáma tiráíye.

¹⁰ ánibo anó-kamaani-nakoma wemá Póroni aúrapi aayóq uráitana Póro wemá wataáma tiráíye:

“kemá aónaraunama emá netuqyaa-túpáámá maami-káyúkátí anó-kawaa-naqa mááe. aamá ítama káyainanaq kemá akoqnáá umá yauwéqma tenúne. ¹¹ ánibo emá enamáárîq maami-káyúkámá ítama yimónao. kemá Yérútáárebaqa monoq-námmá peránááq uráunama títaubake kaayaq-yúpáámá káyataíye. ¹² miráitata

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 24:13116nôrabi urááqtaba (Apótoro) 24:19

Ítiráaeo-wayukama yemá íma kétimonawaq kemá móra-naqa unítíq-aimma ítimayikeq ániibo kemá máqte-kayukati yúyánámmá mamá táwîq íma kéeq yeráwáqtí anó-monoq-naupaqa yirááti-naupakaraq íma anó-maruqa mamá táwîqa íma uráune. ímiye. ¹³ ániibo íbêqa maami-káyúkámá máqten-aimma kétémanibo íma kanaaraq abarokáq yiráátin-aimma kété.” téna Póroma óq-aimma tiráíye: ¹⁴ “miráimanibo kemá móra-yataaqtaba emmá timá-amenunama minnâ aammá uyátárai-nakoma tiráátiraiye. ketí aúbi márâa-kayukama min-áqtábá ‘kaaqaari-áiné’ kété. kemá Ítiráaeo-wayukabikemma yatáqma kémaeq naayóbáqá ketáái títaubikoni Áánûqtukaq anaaé kéwáreq kemá máqtemma ámáan-aima kéwareq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí wataama agamatá-kánnáábímmá wáitaq kemá itáíq-itaiq kéune. ¹⁵ miráitata yeráwáqá maami-káyúkámá Áánûqtuqtaba awé oníq umá kegáráq Áánûqtumma awé kéeq kemá Áánûqtuqtaba wemá pukáa-kayukama mamá itó-umayikaniye. téq kemá itáíq-itaiq keune.

¹⁶ ániibo ketirukómá íráqôniq kéena arupú kéitaq kemá Áánûqtugaraq aarawaatí yúrikaqa kemá ketáaiqtaba netuq-túyánámmá íma kémayaune.

¹⁷ ániibo kemá Yérútáárebaq yuwéq káqo-kayukate yagaroqtamá máqe-uraune. mibákémmá kemá yauwéqma ketí márûkaq iráunnama kemá Áánûqtukaq amí-yátáaqá maméq iréq móneqa ketí waayúkama íma makáa-kayukama yímikaune. ¹⁸ ániibo kemá mirá kéeq anó-monoq-naupaq máeq ketí kúmiq-yataaqa mamá paá i-yátááríq kéunatama taíbaq-wayukama ketê íma áíkuteta unítíq-aimma íma wáqe-uraiye. ¹⁹ miráitamanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama Étia-marabaq kémaae-kayukama yeráwáqá máqe-uraae. yemá kemmá aabi

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 24:20117nôrabi urááqtaba (Apótoro) 24:25

matikánétama yemá maakáq enaúraq irétawaq ókaraq yeqtí watáama itáaro. ²⁰ ánibo mi-káyúkámá min-áímmá íma timá-amiyaama maanámo máa-kayukama iyúwénatawaq káánítôre-wayukati yúrikaqa itó-uraunata otaa-qtátáárîq íuraane tiráan-aimma timá-amero. ²¹ miráimanibo kímora-yataaqa kemá maará téq tiráune. ‘Áánûqtu wemá pukáa-kayukama yauwéqma mamá itó-umayikanitaq kemá minnýaba itáíq-itaiq kéune téq tiráunayaba yemá minnýaba kemmá aabi kématikaae.’” téna Póroma tiráíye.

²² ánibo anó-kawaa-naqa Píriki wemá uyátárai-nakon aammá itáíq-itaiq on-ááímmá aónéna wemá tiráíye: “i-wáyúkátí anó-kawaa-naqa Arítíati wemá maakáq yínnayupaama kemá keráwáqtí táama ítama yainánúne.” téna anó-kamaani-naqa Píriki wemá tiráíye. ²³ ánibo anó-kawaa-nakoma yaímma-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá Póromma awîqma ánná-naupaq móma ákáreraq akoqnáa-aimma íma téraq wemmá ayuwáiyana paá uréire kéinaq wení waayúkama iyuwáiyata paá yama káoneta aáwaaqa wemmá áméro.” téna tiráíye.

Píriki Póromma kaayaq-káritímáátímá ánnáma umákaraiye.

²⁴ Píriki wegáráq wení ánáakoni áwîqa Tarútíra wemá Ítiráaeo-annabiken-inimiye. miráitana Píriki yaímma-taoqa wemá Póromma ááyaitana Póro wemá iréna Ítuma keqtáa yauwéqma tiwiránîn-nakoqtaba itáíq-itaiq kéo-waigoni áaimma timá ámikaiye. ²⁵ miráimanibo Póroni watáagoma arupú áaiqtaba téna ketáái túma yabi-íyábágáráq Áánûqtuma ketáámá mamá yainánîq-kanaayabagaraq wé tiráíye. Píriki wemá maamin-áímmá kéitena ikatíq uráíye. miráitana Píriki wemá Póromma timá ámikaiye: “anaaékaqa aamá tí-kánáaráqá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 24:26118nôrabi urááqtaba (Apótoro) 25:7

emmá ááyaanaa aamá máma tínópo emá kóaa.” téna timákaraiye. ²⁶ miráitana Píriki wemá Póroqtaba “yaímma móneqa timíniye” téna wemá Póromma taígani-tupaama timákaitana kégoitana wemá awé umá máqe-uraiye.

²⁷ anaaékaqa kaayaq-kárítimáátimá kéyataitana Póti-tati Péqtati wemá Pírikini-maruqa mayéna wemá anó-kawaa-naqa maínna-kanaaraqa Píriki wemá Ítiráaeo-wayukama yimuqá maraígáae téna Póromma paá ánná-naupaqa ayúwáitana máqe-uraiye.

25

¹ kaumo-yúpáámá kéyataitana anó-kamaani-naqa Péqtati wemá Tétaría-marabake maréna yauwéqma Yérútáárebaq uráiyé. ² miráitata uyátarái-monoq-wayukagaraq Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkágáráq yeráwáqá Póromma aabi mayakánôn-aimma anó-kamaani-nakokaq maméta urááe. ³ yemá anó-kamaani-nakaq inaa-inaa tirááe: “emá keqtáá tíwáqnaa éaq emá maamin-náqá timákénanawaq wemá Yérútáárebaq yíno.” téta yemá aapaq kéwinaraq aúpáké atíqtuweta ikamónáae téta tirááe. ⁴ ániibo anó-kamaani-naqa Péqtati wemá tiráiyé: “Póro wemá Tétaría-marabaq ánná-naupaqa máipoaq kemá mibáq yauwéqma ónúne.” téna wemá tiráiyé. ⁵ miráinata keráwáqtí anó-kayukama yemá ketê yagaroqtamá mibáq uréta min-nákóní otaa-qtátááqá wáinatama yemá Póromma aabi mayakánoe.” téna anó-kamaani-nakoma tiráiyé.

⁶ ániibo Péqtati wemá Yérútáárebaqa tiyááka-kanaama yeráwáqtê maéna wemá Tétaría-marabaq uréna móra-taoqa wemá aamá ítama yainá-náúpáq máena wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma ánná-naupake awíqmeta irááe. ⁷ ániibo Ítiráaeo-wayukama

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 25:8119nôrabi urááqtaba (Apótoro) 25:13

yemá Yérútáárebake ye-káyúkámá iréta máqten-aimma téta Póroni aúbi makáámanibo árain-aimma íma anókamaani-naqa timá ámikaae. ⁸ ániibo Póro wemá tiráiyé: “kemá mórama otaa-qtátááqá íma tarôq éq ániibo Ítiráaeo-wayukati ámáan-aimma íma mamá táwîqa kéeq yeráwáqtí monoq-námmá íma mamá táíq kéeq Arómani-wayukati anómma yabíkái-naqa íma awáágúraune.” téna Póroma tiráiyé. ⁹ ániibo Ítiráaeo-wayukayaba yimuqá kémarena Péqtati wemá Póromma awíqma Ítiráaeo-wayukati iyáápi maráinayaba wemá maará téna Póromma timá ámikaiye: “Póro, emá kanaaráq Yérútáárebaq kéwinaraq mibáqá kemá enáama ítama yainánúnô?” téna tiráiyé. ¹⁰ ániibo Póro wemá tiráiyé: “Íbêqa kemá maami-náúpáq itó-uraunama maammi-náúmmá Arómani-wayukati yabíkái-nakoni íráqôn ámáan-aikaraq ketáámá ítama keráwáqá yainánóe. ániibo emá káonaane. kemá Ítiráaeo-wayukabimma mórama otaa-qtátááqá íma tarôq uráune. ¹¹ kemá mórama kemmá tíkamma puíyátáárîq uráanatama minnâ kanaaráq tíkaminoe. miráimanibo yeráwáqá kaaqaari-áímmá tétama kemmá yeqtí yiyáápi yimínîqtabama móra-nakoni náápaamma íma wáiyé. minnýyaba kemmá Arómani-wayukaraq yabíkáinakoma yúrakaq ketáámá yainániye.” téna Póroma tiráiyé. ¹² ániibo Péqtati wemá maamin-áímmá kéitena wení káánítôre-wayukagaraq watáama timátuwena wemá Póromma timá ámikaiye: “emá anómma yabíkái-nakoma enáama ítama yainániye ténnaboá emá kanaaráq wekáq wínóne.” téna tiráiyé.

Póro wemá káqomma yabíkái-naqa Aagarípaani aúrikaq uráiyé.

¹³ yaímma-kanaama kóitana anómma yabíkái-naqa (kíni) Aagarípaa Peníti wení anaanoágáráq yenákámá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 25:14120nôrabi urááqtaba (Apótoro) 25:22

maréta Tétária-marabaq uréta Péqtatimma yaagumá téta timá ákaraaye. ¹⁴ miráitata yenákámá Tétária-marabaqa ayáqtáá-kanaama kémaeyana anó-kamaani-nakoma Péqtati wemá mi yabíkái-naqa Aagarípaamma Póroqtaba maará téna tiráiyé: “naayóbáqá Píriki wemá móra-naqa Póromma ánná-naupaq ákáraimma wemá íbêqa paá máiyé. ¹⁵ miráitaq naayóbáqá kemá Yérútáárebaq máunata Ítiráaeo-wayukati uyátárai-monoq-wayukama yemá téta ‘maamin-náqá aabi mayakéta ikamíyana puíno.’ tirááe. ¹⁶ ketáámá Arómani-wayukataama maamiráráá kéunatae. áqnáabaq móra-nakoni aúbímmô maráina-waigoma wenáama ítátuwena aúbi maráin-aiqtaba wemá kanaaráq tíniye. anaaékaqa ayúwáananataa yainánúnatae. ¹⁷ miráitata yemá maréta maakáq keyewaqa kemá íma ayáqtáá-yupaama máqe-ureq kemá aamá ítama yaináí-náúpáq káqon-aabayaanaapimma kemá yaímma-wayukama timáyíkaunata Póromma ánná-naupake awíqmeta irááe. ¹⁸ miráitata mi-káyúkámá yama itó-uraamanibo yemá Póromma aabi mayakái wataáama íma tirááe. ímiye. ¹⁹ yemá paá yeráwáqtí monoq-nááqtábá kététa mórama pukurái-naqa wenáwîqa ítue wetábá tirááe. Póroma wemá téna maamin-náqá ‘paá máiyé’ téna kétéye. ²⁰ miráitaq kemá maamin-áímmá itáúnnama ummaa keyaitaq kemá Póroqtaba maará téq tiráune. ‘emá kanaaráq Yérútáárebaq kéwinaraq maamin-áímmá ítama yainánúnô?’ téq kemá tiráunamanibo ²¹ Póro wemá téna Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma ketáama ítama yainániye.’ téna kététaq ayuwáunana wemá ánná-naupaq máiyé.” téna Péqtati wemá timá yímikaiye. ²² ániibo anómma yabíkái-naqa Aagarípa wemá tiráiyé: “kemá kenamáárîq maamin-nákón áama itánáaq kéune.” téna kététa Póqtati wemá téna “maamin-áímmá aabáyaama itánóne.” téna tiráiyé.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 25:23121nôrabi urááqtaba (Apótoro) 26:1

²³ káqon-aabayaanaapimma kínima Aagarípaawegáráq Peníti yenákámá anómma yabíkái-kayukati unáákáqtôma yenákátí yineqá umátoreta yaímma i-wáyúkátí anó-kawaa-wayukagaraq yaímma anó-kayukagaraq yeráwáqá móra-naupaq áíkuma máeta Péqtati wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma ánná-naupake ko awíqmeta irááe. ²⁴ ániibo Péqtati wemá tiráiyee: “kínima Aagarípaao, ketáágáráq máqte-kayukao, maamin-náqá aónaaro. Ítiráaeo-wayukama aarawaamá Yérútáárebaq kémaae-kayukagaraq yaímma maabáqá Tétaría-marabaq máa-kayukagaraq yeráwáqá téta ‘maamin-náqá wemá paá íma mánibo ikámínana puíno’ téta yemá ketúrakaq ááyama tirááe. ²⁵ miráimanibo kemá maamin-náqá aónáunnama wemá mórama otaa-qtátááqá tarôq éna puínî-qtataaqa íma wáitana wemá wenamáárîq téna Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma ketáama ítama yainániye.’ téna kítitaq kemá ‘wekáq wakúyakaanana wíniye.’ tiráune. ²⁶ miráitaq kemá weqtábá aúbabi agatúwáanana Arómani anómma yabíkái-nakokaq wínîn-aimma íma ítaraune. miráitaq kemá wemmá awíqme kínima Aagrípaao, emá anómma yabíkáana-waigokaraq yaímma-yuti yúrakakaraq kéyunaboq keráwáqá wenáama kítaiyaq anaaékaq kemá wení otaa-qtátááqtabá kanaaráq agayánúne. ²⁷ miráinaq kemá móra-nakomma ánnábimmo Arómuq timáakaanana kéwinaq wemmá aamá mayákáan-aimma kemá íma aúba-wannaabi agáyáanama minná íma arupú íniye.” tena anó-kamaani-nakoma Péqtati wemá tiráiyee.

26

Póro wemá Aagarípaani aúrikaq watáama tiráiyee.

¹ ániibo Aagarípa wemá tiráiyee: “Póro, emá íbêqa ení watáama tiyo.” téna kítitana Póro wemá ayáámma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 26:2122nôrabi urááqtaba (Apótoro) 26:9

múte yaútena wenaúbi máráan-aiqtaba tínéna itata waayúkama yaákama máqe-uraae. Póro mirá téna: ² “anó-kawaa-naqa Aagarípao, emá ketáái áaiqtaba kéitaanaboq kemá timuqá ôriq umá kémareq kemá anaúrakaq watáama ténáaq kéune. miráitaq kemá emmá watáama timá-amenunama minnâ Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá keqtábá kaaqaari-áimmá téta túbi kémaran-aimma timá-amenune. ³ miráita emá Ítiráaeo-wayukama ketáái táaikaraq ketáámá watáama túnnatama minnâ emá káonaane. minnýaba emá ketáama ítama íraqôniq éwaq emá íma ábôkariq uwo.

⁴ ánibo Ítiráaeo-wayukama yemá máqtemma ketáaimma aónaraae. naayóbáqá kemá páaqyan-iyapogoma ketí-wayukate yagaroqtamá kémaeqa kemá Yérútáárebaqa uréire uráune. ⁵ miráitata naayóbáqá yemá kemmá timónaraapoata yemá kanaaráq ketáaimma timá-aminetama minnâ kanaaráq íye. miráitata yemá aónaraane. naayóbáqá kemá Péрати-wayukati yáaimma kéwaraunata min-ááikómá akoqnáá umá ketáái monokóni áaimma uyátaraiye. ⁶ miráitaq kemá íbêqa itó-uma máunata yemá kemmá aabi kématikamma maamin-áikóni áaimma mirá-uraiye. naayóbáqá Áánûqtuma ketáái títaubikomma akoqnáá-aimma timá yímikaitaq minnýaba kemá itáíq-itaiq kéune. ⁷ ánibo ketáái títaubake kaayaq-ánná-wáyúkámá yeráwáqá wágááwabi nokáamma Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq umá awé kéone. ánibo anómma yabikáana-nako, kemá itáíq-itaiq kéunata Ítiráaeo-wayukama yemá kemmá aabi matíkaraae. ⁸ keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, Áánûqtuma pukáa-kayukama mamá itó-umayikaniqtaba nôraq itaráq íma tínô?

⁹ naayóbáqá kemá kenamáárîqa îtuma Náátárêtibake-

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 26:10123nôrabi urááqtaba (Apótoro) 26:16

nakon áwîqa mamá táíq uráune. ¹⁰ miráitaq kemá Yérútáárebaq uyátárai-monoq-wayukabikemma akoqnááma matéq netuqyaammá Áánûqtuni waayúkama yáqtoqma Yérútáárebaq ánná-naupaq kényikeq yaímma-wayukama yíkamiyata púyoro téq tiráunae. ¹¹ miráitaq kemá máqte-tupaama yeráwáqtí monoq-náúpáq uréq ánnáma kényimeq Ítuni anaaémo wáráan-aaimma yuwaígáae téq uráune. minnýaba kemá káqo-marabaq uréire umá Ítuni anaaé kéwaraa-kayukama mamá táíq umáyikaraune.

Póro wemá Káríqton-annama aúkain-aimma tiráiyé.

¹² miráitaq kemá uyátárai-monoq-wayukabike náápaamma kémayaunata yemá timátíkáawaq kemá maréq Tamáátikati-marabaq uráune. ¹³ miráitana wágááma aabaúgómá aáwaqa naí-kánáá kéita kemá aónáúnana aabáyákákémmá ókómá kamá yupayo uréna ketê yagaroqtamá uráa-kayukati yineqá ókómá kamá yupayo uráiyé. ¹⁴ ániibo máqtemma ketáámá marabí yutákureqtaa kéitaunana móra-wataagoma Íbaru-aipikemma maará téna tiráiyé. ‘Tóro! Tóro! emá nôraq itawáq kemmá mamá táwîqa kéono? kemmá apupé kée emá ketí-wayukama mamá táíq kéumayikaanaboa emá enamáárîq aú-aiqa mayánóne.’ téna min-áikómá tiráiyé. ¹⁵ ániibo Póro kemá tiráune. ‘uyátáraana-nako, emá náawabono?’ tiráune. ániibo uyátárai-nakoma wemá tiráiyé. ‘kemá Ítue. emá kemmá mamá táwîqa kéone.’ téna tiráiyé. ¹⁶ miráimanibo íbêqa emá itó-urewaq kemá enôpaq iráunapoaq kemá emmá awíráana emá ketí mayaí-náqá mááe. emá íbêqa kéite aónáana-yataaqtabama máqte-kayukama kétimayiminaq ániibo anaaékaqa abarokáq ínî-qtataaqtabagaraq emmá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 26:17124nôrabi urááqtaba (Apótoro) 26:23

aráátenune. ¹⁷ miráinaq emmá timákáana Ítiráaeo-anna-wayukayaqtaba káqo-wayukayaqtaba kawáá onúne. ¹⁸ minnáyaba emá yeráwáqtí yúramma mamá tágamayikenata yemá kumayuq-yátáápíkémhá yuwéta yeráwáqá waéqma tágama-yataakaq maéta Tááqtaani akoqnáápikemma yuwéta kekáq itáíq-itaiq kéiyay kemá yeráwáqtí kúmiqa mamá paá umáyíkáanata yemá Áánûqtuma yiwíkai-kayukagaraq aokariq umá yagaroqtamá mánoe.' téna Ítuma tiráine." téna Póroma tiráie.

Póroma wení mayaígón áaimma tiráie.

¹⁹ ániho emá anómma yabíkáan-naqa Aagarípaa, kemá Áánûqtunopake-tataaqa káoneq kemá íma wenáama arátaune. ²⁰ miráitaq kemá áqnaáabaqa Tamáátikati-marabakemma Yérútáárebaq uréq mikákémhá máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukabimma Áánûqtuni átê-wataama kétima-yimunata yeráwáqtí kúmiq-yataapikemma waéqma yeráwáqá Áánûqtukaq yirummá ámiketa íráqôn-aaimma íyábá timá yímikaune. ²¹ kemá mirá kéunata minnáyaba Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá monoq-náúpáké kemhá yáqtoqma tíkamineta urááe. ²² ániho ketirummá akoqnáá wáqe-urena Áánûqtuma kemhá tíwáqnaa uréna kemá máqte-kayukagaraq yaímma anó-kayukati túrapi watáama tiráie. miráitaq kemá íma káqon-aimma kétupo kemá naayóbáqá Mótetigaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yeráwáqá maará téta tirááe. ²³ Áánûqtunopake tiwiránîn-nakoma wemá aú-aiqa maténa keqtáámá áqnaábariq umá pukáipike itó-urena wemá Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukabimma aúwaraimma tágama-yataakaraq timá-yiminiye.' téta yeráwáqá tirááe." téna Póroma tiráie.

²⁴ Póro wemá mirá téna kítitana Péqtati wemá tiráiyē: “Póro! emá aíbôqnaaboq kéone! emá ení taíbaq itaí-yátáákómá emmá mamá aíbôqnaaboq kéiyē.” téna Péqtati tiráiyē. ²⁵ ánibo Póro wemá tiráiyē: “anó-nako, kemá íma aíbôqnaaboqa kéune. kemá paá túyánámmá kéiteq kétune. ²⁶ Aagarípaa, ketáama itaa. emá maami-qtátááqtbámá káone kéite uráánaq minnýabama kemá íma ikatíqqa éq watáama kétunama maami-qtátááqá íma aúpáq abarokáq uráiyē. ²⁷ anómma yabíkáana-naqa Aagarípaa, emá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáama kéitaano? kemá ítáunama emá yetáama itáíq-itaiq kéone.” téna Póroma tiráiyē. ²⁸ ánibo anómma yabíkái-nakoma Aagarípaa wemá Póromma maará téna timá ámikaiyē: “emá maamin-áwááráq-yúpaáwáq kemmá mamá Káríqton-anna-naqa káutikaano?” téna tiráiyē. ²⁹ ánibo Póro wemá tiráiyē: “awaaraq-yúpaáwábi ayáqtááq-yupaama minná kanaaraq íyē. miráimanibo kemá Áánûqtukaq maará téq nunamummá kétune. egáráq yaímma-wayukama keráwáqá maamin-áímmá kétuna itáa-kayukama keráwáqá Ítun anaaé waqmá ketê móraiq umá kétikaiyē. miráiyana maamin-ánnábí keráwápímmá íma wániyē.

³⁰ Póro wemá mirá téna kítitana anómma yabíkái-naqa Aagarípaa Penítigaraq yaímma-wayukagaraq yeráwáqá itó-uma máapaq kóuraaē. ³¹ miráitata yeráwáqá máapaq máeta maará téta tirááē: “maamin-náqá wemá mórama ikámma puyéta ánnáma améta ínín-úmmáá-yátááqá íma tarôq uráiyē.” téta tirááē. ³² ánibo Aagarípaa wemá Péqtatimma maará téna timá ámikaiyē: “maamin-náqá Póro wemá ‘Arómani-wayukati anómma yabíkáan-nakoma ketáama ítama yainániyē’ téna íma tinnarakaa wemmá timákáanana paá yauwéqma kóine iné.” téna Aagarípaa kínima wé tiráiyē.

27

Póroma únópi-káárébi maréna Arómuq uráiyé.

¹ ánibo yeráwáqá aamá timá móra-akaq maréta keqtáá timátikaawaqtaa únópi-káárébi maréqtaa Arómuq Ítari-marupaq kéunanata yeráwáqá yáqtoqma Pórogaraq yaímma ánná-wayukagaraqa anómma i-wáyúkátí kawáá-náqá áwîqa Yúriati wení ayáápi yíkaraae. miráitana maamin-náqá i-wáyúkátí kawáá-nákóqtábámá Arómani-wayukati i-naré. ² ánibo kemá Arúkegaraq ketáámá mórama Áátaráámítíq únópi-káárégómá Étia-marupaq kéwitaqtaa ketáámá mipí uyáqtama uráunatae. ánibo móra-naqa áwîqa Ááritáákatima wemá Tetarónáikaqa Maateróniabake-nakoma wegáraq yagaroqtamá ketáátê iráiyé. ³ ánibo óq-abayaanapimma ketáámá Tááíranapaqa ko yamá uráunatae. miráitana Yúriati wemá Póromma mamá íraqôniq kéumakena ayúwáitana uréire kéena wení aanábó-wáyúkámá yimónaraiye. ⁴ ánibo ketáámá Tááíranapakemma únópi-káárébi maréqtaa kéunanata uwáágoma keqtáá mamá táwîq kéitaqtaa íyórai-aukapaq maréqtaa Táíparatibaq uráunatae. ⁵ miráitaqta ketáámá únókóní aúkáapi maréqtaa Tirítibaq uréqtaa mikákémmá Paapíriya-marupaq uréqtaa ánibo mikákémmá Mááíraqa Arítia-marabaq uráunatae. ⁶ ánibo mi-márúkákémmá mórama i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá Érékánaraa-marabake únópi-káárégómá maréna Arómuq Ítari-marupaq winé kéitana wemá timátíkítaqtaa ketáámá mipí uyáqtama uráunatae.

⁷ miráitaqtaa ketáámá mi-únópi-káárébi máa yaákare kéweta yaímma-kanaama máqe-uraunatae. miráitana móra-maruqa Nááítatíq keyúnanata mikákémmá anón-uwaagoma keqtáá mamá táíq kéiqtaba mikáké

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:8127nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:16

maréqtaa Karíti-marukoni íyórai-aukapaq waaqókáq Táárámóniq uráunatae. ⁸ ániibo mikákémmá maréqtaa únókóní áwabaq kégumunanata min-áúkápáqá anón-ummaa-yataaqa kémayeqtaa ketáámá maréqtaa Áráátía-marukoni waaqókáqá únópí-káárémá maraí-márúkáq yayamá iráunatae. ⁹ ániibo netuqyaa-túpáámá káyataitana Ítiráaeo-wayukati aáwaqa aweté i-kánáámá yátamakitata mimórá-kánáámá uwáágoma ôriq umá káyorena únókómá yeráwáqá mamá táíq uráíye. miráitana Póro wemá maará téna timá yímikaiye: ¹⁰ “máqte-kayukama ítáaro! íbêqa ketáámá kéonanataama taíbaq-yataaqa aúyoranimanibo miráuma únópí-káárégáráq oótakaraq yenamá mi-qtátááqá íma aúyoraiyobo ketáámá waayúkagaraq aúyoranunatae téq kemá kéitaune.” téna Póro wemá tiráíye. ¹¹ miráimanibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá únópí-káárémá awéqtameta uréire kéo-kayukati yáama kéitena Póron-aama íma ítaraiye. ¹² ániibo min-áúkápáqá únópí-káárémá maraí-márúqá uwáágo ôriq kéena íma íráqôniq uráitata mi-káyúkámá yeráwáqá aamá timá móra-akaq maréta Karíti-aukapaqa Pinítiabaqa únópí-káárémá maraí-márúqá uwáá káyorai-kanaama íráqôniq uráitata yeráwáqá mibáq wínéta urááe.

únópímmá anón-uwaama yokáíye.

¹³ anaaékaqa uwáágoma mamá páaqyaniq kéitata yeráwáqá yúyánámmá ítáaniq umá únópí-káárémá maméta Karíti-aukapaq maréta urááe. ¹⁴ miráitata yeráwáqá únópí-káárébí maréta páaqya-kanaama kéowana Karíti-marukake uwááama áwiqa anón-uwaama yokáíye. ¹⁵ miráitana min-úwáágómá únópí-káárémá mamá táíq kéitana ketáámá íma kanaarác yáqtoqma awíqmeqtaa uráunatae. ¹⁶ miráitaqtaa

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:17128nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:24

mikákémmá ketáámá maréqtaa pááqya-marukaqa Kótaq uréqtaa iyórai-aukapaqa ketáámá anón-ummaa-yataaqa matáunatae. ketáái pááqya-unopi-kaarema anón-unopi-kaarenobaq múte makáunatae. ¹⁷ miráitata únópí-káárébí mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá únópí-káárémá yáqtorai-yataaqa yabítiréta ánnáma atáá umá akoqnáá kéeta yeráwáqá téta únópí-káárégómá tíwíqmenata Aríbiya-aukapaq wíniye téta yeráwáqá tabaráábera-qtataaqa ayútuwaawana mikáárégómá únókóní ámûraaqa mayaqména uréire uráíye. ¹⁸ miráimanibo anón-uwaagogaraq únókógáráqá keqtáámá tiwéqtamena uréire kéitata yeráwáqá káqon-abayaanapimma áaimma átáma oótamma mamá iyaabítaaq urááe. ¹⁹ ánibo óq-taoqa yeráwáqti iyáápiemma únópí-káárémá mamá íráqôniq i-yátááqá mamá iyaabítaaq urááe. ²⁰ miráitaqtaa netuqyaa-túpáámá ketáámá aabaúwábi wiyóqá íma káonaunataama ‘náakaqtaa máuno?’ téqtaa anón-uwaama kéyoraitaqtaa ketáámá íma paá mái-tuyanamma ítaraunataamibo “táiq ónúnatae” téqtaa tiráunatae.

²¹ ánibo netuqyaa-túpáámá máqte-kayukama aáwaqa íma néta máawana Póro wemá yeráwáqti aúkáapi itó-urena tiráíye: “keráwáqá maami-káyúkámá ítáaro. naayóbáqá keráwáqá ketáama kéiteqa Karítibaq yuwéq íma uráiyakakaa maamiráuma ummaa-yátááqá íma mayéqtaa máqte-qtataaqa íma aúyoranena iné. ²² miráimanibo kemá timá-timunna-aimma ítáaro. keráwápkémmá móra-naqa íma aúyoranibo kímora-yataaqa únópí-káárémá wenamáa aúyoraniye. ²³ ánibo kemá Áánûqtukaq nunamummá kéteq wekáq itáíq-itaiq kéunana nokáamma Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketimakaq yama itó-urena tiráíye. ²⁴ ‘Póro, emá íma ikatîqa éwaq anómma Arómani-nakoma Títaama wenaúrakaq koma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:25129nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:31

itóaa. ániibo maami-káyúkámá máqtemma yeráwáqá únópi-káárébi máa-kayukama eqtábá Áánûqtuma kawáá íniye.’ téna tiráiyé. ²⁵ minnýaba waayúkama keráwáqá íma ikatîqa oro. kemá Áánûqtuqtaba itáiq-itaiq kéunapoana Áánûqtu wemá tîna-yataaqa kanaarâq tarôq íniye. ²⁶ minnýaba ketáámá páátákáá únópi-káárémá maméqtaa móra-marukaq onúnatae.” téna Póroma tiráiyé.

²⁷ ániibo tiyááka umá títaubake kaumo-nókáámmá kéyataitata uwáá kéyorena ániibo móra-nokaama títaubake kaayaqté-kaayaqtekomma yeráwáqá Meriteréinia-unokoni áwabaqa nokáan-aukaama únópi-káárébi mayaímá mayáa-kayukama yúyánámmá itáama maami-káárégómá “móra-marukaq kéwiye” téta yeráwáqá yúyánámmá ítiraae. ²⁸ miráitata yeráwáqá ayáqtááq-annaraqa ummaa-yátááqá abíkumareta únópi yúwáawana kúmîmma waaqókárîq uráiyé. miráitaqtaa ketáámá maréqtaa móragaraq pááqya-kanaama kéweta min-ánnámá únópi yúwáawana kúmîmma waaqókárîq éna kegébaraq kukáiyé. ²⁹ ániibo únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá ótakaq ya kumayániye téta yeráwáqá ôriq umá ikatîqa urááe. miráitata yeráwáqá páátákáá únópi-káárémá yáqtoqma akoqnáá i-yataaqa mi-káárégóni ayárepaqa kaayaqté-kaayaqte ummaa-yátááqnápó yáqtoq-mareta máiyana aabaúmá utaikáae téta yeráwáqá nunamummá tirááe. ³⁰ miráitata únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá yuwéta péqmareta kóineta únópi-káárégóni aipakémmá ummaa yamá yáqtorai-yataaqa karikaa uréta pááqya-unopi-kaarema mémánóbáq yubéqtukaae. ³¹ miráitana Póro aónarena wemá i-wáyúkátí kawáá-nákárâq yaímma i-wáyúkágárâq timá yímikaiye: “maamin-únópi-káárébi máa mayáa-kayukama yeráwáqá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:32130nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:40

íma máiyaqa minnâ máqtemma keráwáqá táwîq ínoe.”
téna Póroma tiráiyé. ³² ániibo i-wáyúkámá yeráwáqá
maami-káárégóní ánnáma kárátuwaawana uráiyé.

³³ aabaúma utánéna kéitana Póro wemá maami-
káyúkámá aáwaqa naígáae téna watáama tiráiyé: “máka-
tiyaapari umá títaubake kaayaqté-kaayaqte miráuma
ayáqtáá-kanaama ketáá ikatíq umá aúyoqeetaa aáwaqa
íma naráunatae. ³⁴ miráitaq kemá akoqnáá umá keráwáqá
kétima-timune. keráwáqá yaímma paá-aawaqa mamá
kénaiyanawaq min-ááwákómá keráwáqá mamá akoqnáá
íniye. minnâyaba keráwáqá ítáaro. keráwáqtí túma íma
ayáá atikaniye.” ³⁵ Póro wemá mirá kétena yeráwáqtí
yúrikaqa yammá maténa Áánûqtumma amuqá marakéna
nunamummá kétena Póro wemá yammá naráiyé.
³⁶ miráitata máqte-kayukama yeráwáqtí íyakoma
íráqôniq kéitata aáwaqa mamá narááe. ³⁷ miráitaqtaa
ketáámá taígani-kayukama (miráuma 276) mi únópi-
káárébémmá máqe-uraunatae. ³⁸ ániibo mi-káyúkámá
yeráwáqá aáwaqa mamá nátuweta anaaékaqa yeráwáqá
únópi-káárébémmá aáwaq-unamma mamá únópítáá
iyabótúwáawana únópi-káárégómá ummaamá íma yéna
oyaaq umá uráiyé.

únópi-káárémá táiq uráiyé.

³⁹ aabaúma utamá kégaitata únópi-káárébi mayaímá
kémayaa-kayukama yeráwáqá márûqa káonetaamanibo
maramá íma aónaraae. miráitata yeráwáqá min-
áúkápáqá íráqôniq umá únópi-káárégóní márûqa
wáitana íráqôniq umá kegébama wáitata yeráwáqá
min-áúkápáq wínéta urááe. ⁴⁰ miráitata yeráwáqá mi
únópi-kááréráqá ánnáma kúma akoqnáá umaráan-
annama kárátuwaawana únókóní ámûraaq wáqe-uraiye.
miráitata yeráwáqá aweqtaí-yátaráqá ánnáma kúma

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 27:41131nôrabi urááqtaba (Apótoro) 28:4

akoqnáá umáráan-annama kégareta ániibo taabaráábema múte abíkumaraawana uwáágoma yiwíqmena únókóni kegébabáq uráíye. ⁴¹ miráitana mi únópí-káárégómá maréna únókóni kegébanobaqa aipaké koma aguréna maranóbáqá akoqnáá uráíye. miráitana anón-uwaama yokéna maamin-únópí-káárégóni ayáemma mamá táwîq uráíye.

⁴² ániibo i-wáyúkámá yeráwáqá yaímma ánná-wayukama péqmareta kóinoe téta yeráwáqá yíkamineta urááe. ⁴³ miráimanibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá Póromma áwáqnaa kéena íma mirá-inoe téna wemá yaímma-anna-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá nokótaaqá yubámeta únókóni kegébabáq urááe. ⁴⁴ ániibo yaímma-wayukama únópí-káárégóni yaa aqtóráq yáqtoqma mayaqméta nokegébábaq urááe. miráitaqtaa máqte-kayukama íráqôniq umá máqe-uraunatae.

28

Póroma Mórota-marabaq máqe-uraiye.

¹ ketáámá máqtemma mi-nókóni kegébabáq iréqtaa ketáá itáunama mi-márúkón áwîqa Mórota-marabare. ² miráitata mi-márúkáké-káyúkámá yeráwáqá keqtáámá mamá íráqôniq kéowana ániibo aaqá yéna yaugiqá kéitata yeráwáqá iramá agamakéta min-íráráqá keqtáá tiwíqma tíkawaqtaa máqe-uraunatae. ³ ániibo Póro wemá móra ira-átáámá mamá irabí agamakáitana móra-iraakabayaakoma min-írá-átáábí máqena kokoqá kéiqtaba min-íráákábáyáákómá Póroni ayáákaqa ya útúraiye. ⁴ ániibo mi-márúkáké-káyúkámá aarawaamá yeráwáqá aónaamma maamin-íráákábáyáákómá Póroni ayáákaqa ya útúrena upúkáiye. miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá maará téta tirááe: “árimma maamin-nákómá wemá yaímma-wayukama únópí yíkamitata pukáawana

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 28:5132nôrabi urááqtaba (Apótoro) 28:12

ketáái maníkómá íraqôn-aaimma tarôq í-nákómá wemá maami-nákóqtábámá íma paá mániye. téna maami-qtátááqá tarôq kéíye.” téta yeráwáqá tirááe. ⁵ miráimanibo Póro wemá maamin-íráákábáyáámmá iranóbáq awéqtáma kéyuwena paá máqe-uraiye. ⁶ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá Póromma awé umá karákéta iqtoráinana wemá puíniye téta temmá Póroni aneqá móra-yataaqa íma abarokáq kéíqtaba yeráwáqá téta “maamin-náqá wemá maníkóe.” téta yúyánámmá ítaraae.

⁷ min-áúkápáqá mórama maramá wáqe-uraitana mi-máraráqá yabíkái-naqa áwîqa Púbiria wemá keqtáámá mamá íraqôniq umátíkáitaqtaa ketáámá kaumo-yúpáámá wení-naupaqa máqe-uraunatae. ⁸ ánibo Púbiriamma aboámá anó-karima kokoq-kárimá mayéna waguráitana Póro wemá min-nákóní naaúpaqa uténa min-nákóní aneqá ayáámma aráápare nunamummá kétitana min-nákómá atóbaraiye. ⁹ Póro wemá mirá kéitata mi-márúkákémmá netuqyaammá karí-wáyúkámá yeráwáqá kéyewana Póro wemá mamá atóbamayikaraiye. ¹⁰ miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá keqtáámá íraqôniq umá tíwáqnaa kéetata ánibo yaímma-yataaqa keqtáá kétimetata tíwáqnaa umá móma únópí-káárébí tiyúkataae.

Póroma Arómuq yayamá iráíye.

¹¹ ánibo mi-márúkáká ketáámá kaumo-wíyómmá maéqtaa anaaékaq ketáámá maréqtaa morama únópí-káárémá Érékánara-marabakemma anón-uwaama yóráitana mi-márúkáká ya máqe urái-kaarebiqtaa uyáqtama uráunatae. miráitana únópí-káárégóní aikaqá Tútie téta yeráwáqti maníkóní ábárawaao-aanikoratati yimammá tarôq umákáawana wáqe-uraiye. ¹² ánibo ketáámá min-únópí-káárébí maréqtaa Tírakuti-marukaq yayamá iréqtaa mi-márúkákáq kaumo-yúpáámá

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 28:13133nôrabi urááqtaba (Apótoro) 28:19

máqe-uraunatae. ¹³ miráitaqtaa mi-márúkákémmá ketáámá min-únopí-káárébí maréqtaa Arégiuma-marukaq yaútúma yayamá iréqtaa mikákémmá anón-uwaama yóráitaqtaa maréqtaa Putióribaq anó-marukaq ko yamá uráunatae. ¹⁴ ánibo mi-márúkákáq yaímma Káríqton-anna-wayukama keyimonaunata yemá keqtáá yáqtóráawata abapaké kaayaq-yúpáámá yeráwáqtê maéqtaa Arómuq uráunatae. ¹⁵ ánibo Arómuq yaímma ketíbâqawaayutaama Ítun-aama kéitaa-kayukama yeráwáqá itáamma keqtááyábámá kéye téta kétewata yemá máqtemma maréta mi-márúkákáq áwîqa kaumo-áúwái-náúpáqá mááketi-marukaraq wenáwîqa Áápiatibaq iréta keqtáámá aapaq ya kétimonaawaqtaa Póro wemá yemmá keyimonena wemá Áánûqtumma amuqá marakéna akoqnáama matáiyé.

Póroma Arómuq Áánûqtuni watáama tiráiyé.

¹⁶ ánibo ketáama Arómuq yayamá keyunanata kámááni-nakoma Póroqtaba wenamáa móra-naupaq máinana móra i-nákómá wekákáq yabíkáiyé.

¹⁷ ánibo kaumo-yúpáámá keyataitana Póro wemá Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkámá yááyaitata yemá máqtemma ya ákutaawana wemá maará téna tiráiyé: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, itáaro. kemá íma táí-aaimmá tarôq kéeq Ítiráaeo-wayukama ketáái títaubikon-aaimma mamá táíqa íma uráunamanibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Yérútáarebaqa kemmá ánnama umátiketa Arómani-wayukati iyáápi kemmá tíkaraae. ¹⁸ miráitata Arómani-wayukama yeráwáqá aamá ítama yafkaamanibo kemá móra-yataaqa tarôq kéeq puyónúnna-aaimma íma tarôq uráunata yemá kemmá tiyuwánéta urááe. ¹⁹ miráimanibo Ítiráaeo-wayukama yemá ímiye téta

maamin-áímmá arátéwaq óqa kemá aamá ténúnna-aimma íma wáqe-uraiye. miráitaq kemá anó-kamaani-wayukama yááyaanata yeráwáqá ketáama ítama yaínánóe. téq kemá tiráunamanibo ketí-wayukama yeráwáqá móra-yataaqtaba aabimmá íma mayikánúne. ²⁰ ániibo kemá maamin-áíqtábá keráwáqá tááyama kétima-timune. miráitaq Ítiráaeo-wayukama keráwáqá kéiteq awé uráa-qtataaqtaba kemá itáíq-itaiq kéeq awé uráune. miráitana minnýaba maamin-ánnágómá kemmá yáqtoqma akoqnáá kéíye.” téna Póroma tiráíye. ²¹ ániibo yemá tirááe: “Ítiráaeo-wayukabikemma móra-nakoma ení wataáama íma aúbabimma agamá timá-timenata ániibo móra ketíbâqawaayutaama iréta ení wataáama íma téta emmá íma timá táwîq urááe. ²² miráitaqtaa ketáámá enóyaupiken-aimma itánáqtaa kéune. ániibo ketáámá itáunataama máqte-kayukama yemá uyátárai-nakoni aammá kéwaraa-kayukama keráwáqtabágáráq yatáqma-yataapi mááe.” téta tirááe.

²³ ániibo Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkámá yeráwáqá mórama kanaamá maréta Ítiráaeo-wayukama yemá máqtemma aarawaamá Póroni márûpaq irááe. miráitana Póro wemá aabáyaanapike áaimma átárena énaikaqa wemá wataáagon áaimma timá kétagená Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba Ítuqtabagaraq wataáama tiráíye. miráitana wemá Mótetini ámáan-aimma kétena yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá wannaabí agamakáan-aimma kétitana maamin-áíkmá yeqtí yúyánámmá mamá íráqôniq kéitata yeráwáqá Ítuqtaba itáíq-itaiq ínoe. ²⁴ miráitata yaímma-wayukama wenáama kéitaawata yaímma-wayukama wenáama íma ítama arútaraae. ²⁵ miráitata yeráwáqá yenamáárîq óq-yuyanamma itéta kégowana Póro wemá áqnáabaqa maará téna tiráíye:

nôrabi urááqtaba (Apótoro) 28:26135nôrabi urááqtaba (Apótoro) 28:31

“Áánûqtuni Aokaq-Áágómá árain-aimma keráwáqá yúbi-kayukayaba téna Áánûqtuni amuné-náqá ketáái títaubikoma Ááítáiyani óyaukaq tiráine.

²⁶ ‘emá maami-káyúkábí kéweaq maará téaq timá-yimiyo. keráwáqá aamá itánómanibo áaimma íma itánoe. keráwáqá túramma aónainomanibo móra-yataaqa íaon-ainoe.

²⁷ maami-káyúkátí íyakoma akoqnáá umáguraitataboata yaákoma aamá itaíyábá yíbôgaitata yemá yúramma karoparááe.

miráitana yúrakoma móra-yataaqa íkáonaitana yaákoma móra-yataaqtaba íkéitaitataboata yúyánámmá íkéitaae.

yemá ketôpaqa íma ko yáútúmeta mamá íráqôniq umá tikaao téta íkéye.’

téna agamatán-áúbábí Áítáiyama tiráine. ²⁸ Ítíráaeo-wayukama yúbi máin-aiiqtaba maami íráqô-mayaima Áánûqtuma keqtáá yauwéqma tiwiránî-kataama minná Áánûqtu wemá káqon-anna-wayukabi yúwáitana kéwiye. ániibo ketáámá maamin-áímmá timá-yimenatataa yemá itánoe. ²⁹ Póro wemá mirá téna kítitata Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá yenamááríq aamá téite urááe.

³⁰ ániibo Póroma mi-márúkáq máena kaayaq-kárítímáátígóní arupímmá móra naammá meyaníq uréna yaímma-wayukama wení-naupaq keyewanama wemá mamá íráqôniq umáyikaraiye. ³¹ miráitana wemá akoqnáá umá Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba watáama kétena uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma watáama máqte-kayukama timá yímikaiye. miráitana wemá maamin-áímmá waayúkama abarokáq akoqnáá umá timá-yimiyabama móra-nakoma aammá íma aúnakaraiye.

aúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa Language of
Papua New Guinea

Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long tokples Usarufa
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 Jul 2019 from source files dated 19 Jul
2019

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84